

La figura del conseller a l'administració de Catalunya (1980-1999)

Jordi Matas Dalmases

Pm

1244

LA FIGURA DEL CONSELLER A L'ADMINISTRACIÓ DE CATALUNYA (1980-1999)

Jordi Matas Dalmases

ÍNDIX

INTRODUCCIÓ	3
1. LA REGULACIÓ DE LA FIGURA DEL CONSELLER A CATALUNYA	9
1.1. <i>L'Estatut d'Autonomia de Catalunya</i>	9
1.2. <i>La Llei 3/1982, de 23 de març, del Parlament, del President i del Consell Executiu de la Generalitat</i>	14
1.3. <i>La Llei 13/1989, de 14 de desembre, d'organització, procediment i règim jurídic de l'Administració</i>	20
1.4. <i>L'evolució de les conselleries</i>	23
1.5. <i>La distribució de conselleries per partits</i>	27
1.6. <i>La distribució del pressupost per departaments</i>	30
2. LES PERSONES QUE HAN OCUPAT EL CÀRREC DE CONSELLER	32
2.1. <i>La llista general</i>	32
2.2. <i>La llista per departaments</i>	34
2.3. <i>La llista segons el partit al qual pertanyen</i>	40
3. LES CARÀCTERÍSTIQUES POLITOLÒGIQUES DEL CÀRREC DE CONSELLER	43
3.1. <i>La duració del càrrec</i>	43
3.2. <i>La professionalització dels consellers</i>	46
3.3. <i>El relleu dels consellers</i>	50
3.4. <i>La polivalència dels consellers</i>	53
4. LES DADES SOCIODEMOGRÀFIQUES	56
4.1. <i>Les dades d'identitat personal dels consellers</i>	56
4.1.1. <i>Edat</i>	56
4.1.2. <i>Sexe</i>	58
4.1.3. <i>Estat civil i nombre de fills</i>	60
4.1.4. <i>Lloc de naixement</i>	61
4.1.5. <i>Lloc de residència</i>	63
4.2. <i>La formació acadèmica dels consellers</i>	64
4.2.1. <i>Nivell d'estudis</i>	65
4.2.2. <i>Lloc on han fet el batxillerat</i>	65
4.2.3. <i>Estudis universitaris</i>	67

5. EL PERFIL PROFESSIONAL I POLÍTIC DELS CONSELLERS	70
5.1. <i>El perfil professional dels consellers</i>	70
5.1.1. La trajectòria professional anterior fora de l'Administració	70
5.1.2. La trajectòria professional anterior dins de l'Administració	73
5.1.3. La trajectòria professional després de ser consellers	76
5.2. <i>El perfil polític dels consellers</i>	79
5.2.1. La filiació política	79
5.2.2. Els càrrecs públics electius	85
5.2.3. La percepció dels agents socials i polítics	89
6. LES FUNCIONS DELS CONSELLERS I EL PROCÉS DECISIONAL	100
6.1. <i>Les funcions legalment encomanades</i>	100
6.2. <i>Els consellers i els alts càrrecs de l'Administració</i>	103
6.3. <i>Els consellers i el procés decisonal</i>	107
6.4. <i>Les funcions reals dels consellers</i>	112
7. LA PERCEPCIÓ DELS CONSELLERS SOBRE LA SEVA FIGURA	119
7.1. <i>Els requisits i els itineraris per arribar a ser conseller</i>	119
7.2. <i>Les qualitats personals que haurien de tenir els consellers</i>	124
7.3. <i>El perfil polític/tècnic i generalista/especialista dels consellers</i>	127
7.4. <i>El cessament dels consellers</i>	132
BIBLIOGRAFIA CITADA	138
ANNEX	141

INTRODUCCIÓ

L'objectiu principal d'aquest treball d'investigació és l'estudi de la figura del conseller de l'Administració de la Generalitat de Catalunya. La preeminència dels consellers dins l'àmbit de l'Administració sembla evident si tenim en compte que són els encarregats de dirigir els departaments i, juntament amb el President, formen part dels òrgans superiors de l'Administració i del Consell Executiu. És a dir, que els consellers acumulen un protagonisme polític i administratiu que es centra, entre d'altres aspectes, en la predeterminació de les directrius de l'acció de govern, en l'elaboració i aplicació del pressupost, en la realització d'avantprojectes de llei, en l'exercici de la potestat reglamentària o en el nomenament i cessament dels alts càrrecs. A més, tots ells tenen una actuació clau en la xarxa d'interaccions del sistema polític català, ja sigui a través de les relacions que estableixen amb el Parlament, amb els partits polítics, amb els grups de pressió o amb els mitjans de comunicació.

Malgrat el que s'acaba de dir, hi ha molt pocs estudis que hagin tractat aquesta figura des de la perspectiva que aquí es proposa, tot i que aquest dèficit d'estudis no és exclusiu del cas català sinó que també el trobem en la resta de comunitats autònomes. En aquest sentit, l'anàlisi comparada que en un principi tenia previst fer entre els consellers catalans i els d'altres comunitats s'ha vist frustrada per l'absència d'estudis. Fins i tot més enllà de l'àmbit comunitari espanyol, és molt difícil trobar treballs d'investigació que hagin abordat la figura del ministre utilitzant la metodologia i oferint un enfocament com el d'aquest treball.

La perspectives metodològiques des de les quals es pot abordar la figura del conseller són diverses. La que aquí proposo deriva en bona part de l'àmbit de la ciència política i, més concretament, de l'anàlisi personal d'aquells individus que han ocupat el

càrrec de conseller. És, doncs, un estudi sobre elits polítiques i, en concret, de les elits polítiques governamentals. Això no vol dir, al meu entendre, que s'hagin de menystenir altres perspectives, sinó que algunes d'aquestes han de poder servir per acabar de falcar l'anàlisi que es proposa. Així, tot i partir d'una perspectiva politològica, cal fer esment de la regulació de la figura del conseller, de les seves funcions o de la seva ubicació dins de l'organigrama administratiu. A tots aquests aspectes dedico el primer capítol, en el qual s'estudien els preceptes de les principals lleis que regulen aquesta figura (com ara l'Estatut d'Autonomia, la Llei 3/1982, de 25 de març, del Parlament, del President i del Consell Executiu de la Generalitat o la Llei 13/1989, de 14 de desembre, d'organització, procediment i règim jurídic de l'Administració de la Generalitat de Catalunya) així com del debat parlamentari que van encetar. A més, en el primer capítol també hi ha un apartat dedicat a l'evolució de les conselleries (quines s'han anat creant i quines han desaparegut), un altre sobre la seva distribució entre els partits coalitzats en el govern i un darrer apartat en què s'analitzarà l'evolució del pressupost.

En el segon capítol, abans d'entrar en l'estudi basat en els individus que han ocupat el càrrec, presento totes aquelles quaranta-quatre persones que han arribat a ser consellers des del 1980 fins al 1999. Concretament, faig tres llistes d'identificació: una primera de general, una altra per departaments i una darrera segons el partit a què pertanyien en el moment de ser nomenats. Així doncs, en aquest capítol no només queda clar quin és l'objecte d'estudi sinó també la seva delimitació temporal, que va des dels consellers que van ser nomenats després de les primeres eleccions autonòmiques del 20 de març del 1980 fins aquells que han acabat la cinquena legislatura (octubre del 1999).

En el tercer capítol abordo el que he anomenat característiques politològiques del càrrec de conseller. Dins d'aquestes característiques hi ha l'anàlisi de la duració i l'estabilitat, de la professionalització del càrrec de conseller, del relleu dels consellers i de la seva polivalència. Amb aquests punts d'estudi ja ens podem fer una primera idea de les característiques que presenten els diversos executius catalans, les quals, com veurem, tenen un rerefons polític evident.

Un cop desvetllats aquests trets característics, comença l'anàlisi de la figura del conseller basada en les dades que he anat recollint de cadascuna de les quaranta-quatre persones que han arribat a ser-ho des del 1980. Certament, la recerca d'aquestes dades ha estat molt laboriosa i diverses han estat les fonts utilitzades. Vaig elaborar un àmplia fitxa per cada conseller i vaig voler contrastar totes les dades, ja que un error en alguna d'elles hauria pogut comportar una mala interpretació del conjunt. Per a la confecció de les fitxes i per assegurar-me de la validesa de la informació que anava introduint, vaig consultar diverses fonts: les fitxes del Parlament de Catalunya (quan es tractava de consellers que havien estat també diputats), la base de dades del Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya (que em va ser útil no només per consultar els decrets de nomenament i de cessament, sinó també per seguir la pista d'aquells que han ocupat altres càrrecs dins de l'Administració), els arxius dels partits (on, en ocasions, hi trobem dades biogràfiques i, en tot cas, dades sobre la composició dels òrgans de direcció), materials bibliogràfics (concretament, aquelles obres que des de diverses perspectives i de forma col·lateral han abordat l'anàlisi del lideratge en els partits), els arxius d'alguns mitjans de comunicació (que, malgrat alguns errors detectats, em van aportar algunes dades que m'haurien passat desapercebudes), els arxius personals d'alguns periodistes (bàsicament d'aquells que s'han dedicat en alguna ocasió a l'anàlisi de l'elit governamental), el meu propi arxiu (ja que des de fa temps que anava recollint informació sobre els consellers) i les entrevistes que vaig fer als alts càrrecs de l'Administració a principis dels anys noranta (doncs alguns dels que llavors eren alts càrrecs, posteriorment van arribar a ser consellers). Finalment, per completar tota la informació que em faltava i per comprovar que tota era correcta, vaig confrontar les dades amb els mateixos consellers, ja que vaig entrevistar-me amb ells.

Efectivament, per a l'elaboració de part d'aquest treball vaig voler entrevistar-me personalment amb tots aquells que han estat consellers des del 1980 fins l'octubre del 1999. Per fer-ho vaig dissenyar, en primer lloc, un qüestionari de més de cent seixanta preguntes estructurat en dos grans blocs: un sobre la formació, les funcions i el perfil del

càrrec de conseller (unes seixanta-cinc preguntes, incloent-hi la confirmació de les dades de la fitxa), i un altre sobre la seva percepció del funcionament de l'Administració (amb un centenar, aproximadament de preguntes). No obstant això, per ajustar-me al disseny que inicialment vaig fer d'aquest treball, només he fet servir bona part de les respostes del primer bloc i algunes poques del segon.

Pel que fa a les persones que han estat finalment entrevistades, cal advertir que dels quaranta-quatre consellers que hi ha hagut des del 1980 fins al 1999, cinc ja són morts i, per tant, n'havia d'entrevistar trenta-nou. I d'aquests trenta-nou n'he entrevistat trenta-vuit, és a dir, el 97% o, dit d'una altra manera, tots menys un; percentatge que ha superat amb escreix les previsions que vaig fer en un principi. Per deferència a la bona disposició i bona acollida que han mostrat tots els consellers entrevistats, a qui agraeixo molt sincerament la seva contribució en aquest treball acadèmic, haig de dir que l'únic que no ha acceptat ser entrevistat ha estat el conseller de Cultura Joan Maria Pujals. Així doncs, l'elevat percentatge de consellers entrevistats fa que l'anàlisi de les respostes sigui molt més fiable, ja que no es treballa sobre una mostra sinó pràcticament sobre el cens complet.

La mitjana de temps de duració de les entrevistes va ser aproximadament d'una hora i quart i per fer-les vaig comptar amb la col·laboració del professor de ciència política de la Universitat de Barcelona Jordi Calvet, a qui agraeixo la seva dedicació i professionalitat. El professor Calvet, que ja té una gran experiència en l'entrevista d'elits polítiques catalanes, es va encarregar de bona part dels exconsellers, mentre que jo vaig entrevistar a la resta d'exconsellers i a tots els que estaven en actiu. Les entrevistes es fan fer, bàsicament, durant els mesos de gener, febrer i març del 1999 (vegeu annex), i, com veurem més endavant, el nivell de resposta va ser molt alt, la qual cosa ha donat encara més força al treball. Assenyalar, finalment, que per a l'elaboració d'una base de dades ajustada a les necessitats del qüestionari i del treball, he comptat amb la col·laboració de Kyoko Ysa, que en tot moment ha demostrat un gran interès per la recerca i una dedicació exemplar.

L'anàlisi personal dels consellers comença en el capítol quart, sobre les dades sociodemogràfiques dels consellers. Aquest és un capítol clàssic dels estudis sobre elits polítiques i es divideix en dos apartats: un sobre les dades d'identitat personal (edat, sexe, estat civil, nombre de fills, lloc de naixement i lloc de residència) i un altre sobre la formació acadèmica (nivell d'estudis, lloc on han fet el batxillerat i tipus d'estudis universitaris). Aquest capítol, doncs, en ofereix una panoràmica clara de quines són les característiques sociològiques de l'elit governamental catalana, les quals, com veurem, no difereixen gaire d'altres tipus d'elits polítiques.

Posteriorment, en el capítol cinquè, s'estudia el perfil professional i polític d'aquells que han estat consellers. Del perfil professional veurem quina ha estat la trajectòria professional anterior dins i fora de l'Administració, i quina ha estat la trajectòria professional que han seguit després de deixar el càrrec de conseller. I del perfil polític s'aborda a bastament la seva filiació política, els càrrecs públics electius que han ocupat (abans, mentre i després de ser consellers) i la seva percepció sobre la influència que tenen a Catalunya alguns agents socials i polítics (com ara els partits polítics, els sindicats, les organitzacions patronals, els mitjans de comunicació, l'església, els ciutadans, el govern central, les institucions europees i diversos càrrecs de l'Administració catalana). Es tracta, sense cap dubte, d'un capítol que ens aporta moltes dades sobre les relacions entre els consellers, el món professional i els partits polítics.

Seguidament, s'entra en l'anàlisi de les funcions dels consellers. Primer, veurem quines són les que tenen legalment encomanades i, posteriorment, la valoració que en fan els consellers. Dins d'aquest apartat dedicat a les funcions, també es demana als consellers que indiquin quina és la principal funció que consideren que tenen i que valorin un seguit de possibles funcions que, al meu entendre, també poden ser rellevants. En aquest capítol sisè, també es fa referència, d'una banda, a la percepció que tenen els consellers sobre el procés decisonal de llurs departaments i, d'una altra, a la percepció que tenen els alts càrrecs de l'Administració sobre el perfil dels consellers i sobre temes d'agenda política, per comparar-ho amb allò que manifesten els consellers. Per tant, en

aquest punt s'utilitzaran algunes dades que vaig obtenir en l'estudi que fa uns anys vaig fer sobre els alts càrrecs (secretaris generals i directors generals) de l'Administració catalana.

Finalment, en el darrer capítol, i com a conclusió, s'estudia la percepció que tenen els consellers sobre la seva figura. Així, es tracten aspectes com ara els requisits que consideren que cal tenir, l'itinerari que cal seguir, les qualitats personals que cal posseir o el perfil ideal per arribar a ser conseller. A més, també veurem quina és la percepció dels consellers sobre les causes que poden provocar el seu cessament i, en el cas dels exconsellers, estudiaré les causes que concretament van provocar el final del seu mandat.

Finalment, vull acabar aquesta introducció dient que aquest és un treball que fa temps que volia fer. Concretament, des que vaig acabar el meu estudi sobre els alts càrrecs de l'Administració catalana, vaig considerar que per acabar de completar l'anàlisi de l'alta Administració catalana havia de pujar un graó més, el dels consellers. Per tant, agraeixo que l'Escola d'Administració Pública de la Generalitat de Catalunya, amb l'atorgament d'una subvenció, m'hagi permès fer-lo.

1. LA REGULACIÓ DE LA FIGURA DEL CONSELLER A CATALUNYA

Hi ha diverses disposicions normatives que regulen directament o indirectament la figura del conseller. De totes elles només em fixaré en les més importants, és a dir, en l'Estatut d'Autonomia del 1979, en la Llei 3/1982, de 23 de març, del Parlament, del President i del Consell Executiu de la Generalitat, i en la Llei 13/1989, de 14 de desembre, d'organització, procediment i règim jurídic de l'Administració. De cadascuna d'elles no només faré un breu comentari sobre el continguts d'aquells articles que afecten directament la figura del conseller sinó també del procés d'elaboració d'aquests articles i, més concretament, de les esmenes i de la seva discussió en seu parlamentària.

Com ara veurem, de la lectura de l'Estatut, de la Llei 3/1982 i de la Llei 13/1989 se'n desprèn una doble condició de la figura del conseller: com a membre del govern i com a cap d'un departament administratiu. Les dues primeres disposicions normatives se centren bàsicament en la condició del conseller com a part d'un òrgan col·legiat, la tercera posa més l'èmfasi en les funcions que tenen encomanades els consellers com a caps dels departaments de l'Administració catalana. Així, la figura del conseller, com la de ministre en qualsevol país, fa de frontissa entre l'executiu en sentit estricte i l'Administració.

1.1. *L'Estatut d'Autonomia de Catalunya*

Els articles que més ens interessa destacar de l'Estatut se situen en els capítols II, sobre el President, i III, sobre el Consell Executiu o Govern, del títol segon, sobre la Generalitat. Tots ells es refereixen als consellers com a membres del Govern i, per tant,

se centren únicament en aquesta perspectiva, tot deixant de banda la seva tasca com a caps dels departaments de l'Administració.

En el capítol II del títol segon només hi trobem un sol article, el 36, que regula la figura del President. L'article 36 estableix el següent:

1. El President serà elegit pel Parlament entre els seus membres i nomenat pel Rei.
2. El President de la Generalitat dirigeix i coordina l'acció del Consell Executiu o Govern i ostenta la més alta representació de la Generalitat i l'ordinària de l'Estat a Catalunya.
3. El President podrà delegar temporalment funcions executives en un dels Consellers.
4. El President serà, en tot cas, políticament responsable davant del Parlament.
5. Una llei de Catalunya determinarà la forma d'elecció del President, el seu estatut personal i les seves atribucions.

D'aquest article només m'interessa destacar alguns aspectes que afecten o estan relacionats amb el Consell Executiu o Govern i, en definitiva, amb els consellers. En primer lloc, es pot observar que l'Estatut opta pel sistema parlamentari i deixa de banda, per tant, el sistema presidencialista, tot i que per altres raons la realitat ha generat elements que es podrien incloure en aquest darrer model. Així, en el primer apartat de l'article, que regula el procediment ordinari d'elecció del President, ja veiem que aquest ha de ser elegit pel Parlament (més endavant, quan analitzem la llei de Catalunya a la qual fa referència l'apartat 5, ja veurem com), i l'apartat 4 ens diu que és políticament responsable davant del Parlament. Optar pel sistema parlamentari implica, doncs, la permanent confiança que el president del Govern (que necessàriament ha de ser membre del Parlament) i, de retruc, tot el Govern, han de tenir del Parlament. Des de l'inici del mandat, amb el procés d'investidura, fins al final, i passant per totes les figures de control que estableix l'Estatut (preguntes, interpel·lacions, resolucions o debats sobre l'acció política), s'entén que aquesta confiança li és atorgada pel Parlament. Més endavant, però, veurem succintament com s'ha anat forjant aquesta relació fiduciària i, més concretament, quins resultats s'han donat en les cinc votacions d'investidura. Pel que fa a la moció de censura, l'única que s'ha tramitat durant els quasi vint anys de govern de CiU va ser la que va presentar el PSUC durant la primera legislatura (setembre del 1982). El candidat alternatiu que va presentar el grup parlamentari del PSUC, com a

conseqüència del caràcter constructiu que té la moció de censura a Catalunya, era Josep Benet (el candidat a la presidència de la Generalitat d'aquesta formació política en les eleccions del 1980). En la votació només el PSUC hi va votar a favor, CiU i ERC hi van votar en contra, i el PSC, CC-UCD i el PSA es van abstenir. Finalment, des del 1980 fins al 1999 no s'ha presentat mai cap qüestió de confiança a Catalunya.

També m'interessa destacar de l'article 36 allò que disposen els apartats 2 i 3. El segon apartat ens diu que el President de la Generalitat dirigeix i coordina l'acció del Consell Executiu o Govern, és dir, que la seva figura sobresurt d'entre les que formen part de l'òrgan col·legiat que és el Govern. Per tant, l'encàrrec estatutari de dirigir l'acció del govern el situa en una posició que va molt més enllà del concepte de *primus inter pares*. A més, aquesta preeminència del President de la Generalitat també la trobem en altres pràctiques parlamentàries com, per exemple, en el vot d'investidura, en la qüestió de confiança, en la moció de censura (que, a més, és constructiva), en la capacitat per dissoldre el Parlament i convocar eleccions en qualsevol moment (article 46 c) de la Llei 3/1982, conforme la modificació que va fer la Llei 8/1985, de 24 de maig), en les sessions de preguntes, en la capacitat per nomenar i separar als consellers, en la sol·licitud de convocatòria de reunions del Ple del Parlament en sessions extraordinàries, etc. En totes elles es palesa un extraordinari protagonisme de la figura del President, tot i que la seva inclusió «en l'òrgan col·legiat, i, per tant, el fet que les seves funcions executives les realitzi com a membre del Consell, impedeix que se'l consideri com un òrgan autònom i supraordenat respecte al propi Consell, almenys des de la perspectiva de la funció executiva» (ALBERTÍ, 1988: 365). Més endavant, però, analitzaré si, més enllà d'aquesta preeminència formal, el President de la Generalitat té també, com s'acostuma a destacar, un protagonisme clar en el funcionament quotidià de l'Administració i una gran influència en l'activitat dels consellers.

El tercer apartat de l'article 36 estableix la possibilitat que el President pugui delegar temporalment les funcions executives en un dels consellers. Tot i que serà la Llei 3/1982 la que especifiqui quin és l'abast d'aquesta delegació, de la redacció estatutària

m'interessa apuntar tres aspectes: la possible delegació, la seva temporalitat i que es faci a un sol conseller. Així, és el President qui decideix a qui delega les seves funcions executives i, per tant, aquest pot ser un punt de mira (evidentment, no és l'únic i ni tan sols dels més importants) per saber quins consellers han tingut més pes polític dins del Consell Executiu. Així, si ens fixem en les delegacions que ha fet el President de la Generalitat des del 1980 fins avui, veiem com aquestes han recaigut en consellers com Miquel Coll i Alentom, Macià Alavedra, Agustí Bassols o Josep Maria Cullell.

Pel que fa a la discussió d'aquest article 36 i a les esmenes que s'hi van presentar, cal dir que només se'n van presentar dues a l'apartat 2. Ambdues esmenes, d'AP i d'ERC, coincidien en el fons i quasi en el text. Efectivament, totes dues pretenien que s'explicités en aquest segon apartat la facultat del President de nomenar i separar els consellers. En el torn en contra, tant Jordi Solé Tura com Miquel Roca van considerar que aquesta era una facultat que no havia de ser tractada a l'Estatut (com tampoc l'havia tractat l'Estatut del 1932) i que, en tot cas, havia de ser en l'article següent, referent al Consell Executiu, on s'hauria de fer alguna referència. Finalment, les dues esmenes van ser rebutjades per 37 vots en contra, 7 a favor i 1 abstenció¹.

No obstant això, menys discussió hi va haver en l'estudi de l'article 37. A l'apartat primer, CDC i el PSUC hi van presentar dues esmenes que, com a conseqüència de tenir un contingut similar, es van refondre en una sola redacció que va ser aprovada quasi per unanimitat (només hi va haver una abstenció i cap vot en contra). La principal novetat del text final proposat era, precisament, la necessitat de regulació per llei del nomenament i cessació dels consellers (a més de la composició, l'estatut i les atribucions, que ja estava previst en l'avantprojecte). Pel que fa a la resta d'apartats de l'avantprojecte no s'hi van presentar esmenes i només es va introduir una esmena conjunta per a afegir el darrer apartat de l'article, la qual va ser aprovada per unanimitat.

¹ Sobre la discussió d'aquest article, vegeu: SOBREQÜÉS; RIERA, 1982: 947-949.

D'aquest article 37 de l'Estatut, que s'incereix en el capítol III sobre el Consell Executiu o Govern, també cal assenyalar breument algunes qüestions que es desprenen de la lletra dels dos primers apartats:

1. El Consell, òrgan col·legiat de govern amb funcions executives i administratives, serà regulat per llei de Catalunya la qual en determinarà la composició, l'estatut, la forma de nomenament i la cessació dels membres i llurs atribucions.

2. El Consell respon políticament davant del Parlament de forma solidària, sens perjudici de la responsabilitat directa de cada Conseller per la seva gestió.

En primer lloc, es defineix el Govern com un òrgan col·legiat amb funcions executives i administratives. Es tracta, doncs, d'un òrgan que discuteix, decideix i respon solidàriament; on els consellers participen de forma col·lectiva en les funcions que té encomanades el Govern. No obstant això, i en segon lloc, s'estableix també una responsabilitat directa dels consellers per la seva gestió que, en principi, caldrà regular-la per llei. La responsabilitat solidària vindria explicada per la seva condició de membres del Consell Executiu i la responsabilitat individual sobretot pel fet de ser caps superiors dels departaments administratius. Malgrat això, la Llei 3/1982 no preveu la moció de censura individual als consellers com ho feia l'Estatut Interior del 1933 en els articles 30 i 53², sinó que en l'article 85 simplement es reproduïx allò diu l'Estatut³. En definitiva, l'ordenament català no preveu cap mecanisme per exigir responsabilitats polítiques individuals als consellers. Aquest buit, com assenyala Joan Vintó, «ha fet sorgir en la pràctica parlamentària les mocions i les resolucions de reprovació o desaprovació. Aquests actes parlamentaris permeten al Parlament de manifestar la seva valoració política sobre l'actuació d'un Conseller determinat, però, malgrat els seus eventuais efectes polítics, no tenen els efectes jurídics d'una moció de censura, és a dir, no poden obligar un Conseller a dimitir o el President de la Generalitat a separar-lo de les seves funcions» (VINTÓ, 1988: 351).

² Pel que fa a altres comunitats autònomes, només en el País Basc es preveu aquest tipus de responsabilitat (article 49.2 de la Llei del Govern del País Basc).

³ L'article 85 estableix: «El Consell Executiu respon políticament davant del Parlament de forma solidària, sens perjudici de la responsabilitat de cada Conseller per la seva gestió. La responsabilitat del Govern és exigible per mitjà de la moció de censura i de la qüestió de confiança».

Finalment, de l'Estatut d'Autonomia del 1979 cal destacar allò que estableix la disposició transitòria cinquena, en la qual es regula el procés d'investidura que s'haurà de seguir després de les primeres eleccions autonòmiques o, més ben dit, mentre no s'aprovi una llei que el reguli. Pel que fa al nostre objecte d'estudi, només vull destacar la redacció del tercer apartat de la disposició, que és el següent:

3. Per a ésser elegit President de la Generalitat el candidat haurà d'obtenir els vots de la majoria absoluta dels membres del Parlament. Aquesta elecció suposarà alhora l'aprovació del programa de govern i de la composició del Consell Executiu proposats pel candidat elegit.

Com es desprèn de la darrera frase, el candidat a la presidència de la Generalitat no només haurà de presentar un programa de govern (més endavant veurem com la Llei 3/1982 —article 51— diu el seu programa de govern), sinó també aquelles persones que dirigiran les diverses àrees sectorials que el configuren. Aquesta necessària presentació dels membres de l'equip de govern, que no l'exigirà la Llei 3/1982, semblava limitar la preeminència del President en el procés d'investidura i ens permetrà interpretar la formació del primer govern de Catalunya de l'any 1980. A aquesta redacció del tercer apartat d'aquesta disposició transitòria, que ja trobem en l'avantprojecte d'Estatut, no s'hi va presentar cap esmena.

1.2. La Llei 3/1982, de 23 de març, del Parlament, del President i del Consell Executiu de la Generalitat

Amb la Llei 3/1982, de 23 de març, del Parlament, del president i del Consell Executiu de la Generalitat es va pretendre desplegar l'article 9.1 de l'Estatut, és a dir, organitzar les institucions d'autogovern de Catalunya. Hi ha dos títols que m'interessa comentar: el títol II (articles 48 a 64), sobre el President de la Generalitat, i el títol III (articles 65 a 82), sobre el Consell Executiu o Govern. En el títol segon la llei acaba d'especificar quin és el procediment d'elecció del President de la Generalitat, que «no és

el que correspon a un Cap d'Estat que es vol situar en una posició *supra partes*, sinó el propi d'un President de Govern, políticament bel·ligerant, que es perfila com el principal responsable de la direcció política del país i com a cap indiscutible d'un executiu que té tots els trets característics d'un govern de president» (VIVER, 1988: 312). La regulació de l'elecció del President de la Generalitat que fa la Llei 3/1982, força similar a la de l'elecció del president del Govern espanyol, ens diu que el President ha de ser diputat al Parlament (article 49) i ha de presentar als diputats el «seu» programa de govern (article 51) perquè sigui debatut (aquest debat, a més, s'haurà de tomar a fer si es requereix una segona votació). Per tant, l'aprovació per part del Parlament implica l'acord amb la persona i amb el programa, sense que hi hagi la necessitat de donar el vist-i-plau a la resta de membres del Consell Executiu. Posteriorment, fixa el procediment per a la investidura del president: es requereix la majoria absoluta de la cambra (68 vots) en una primera votació (article 51) i, si no s'aconsegueix aquesta majoria, el mateix candidat podrà sotmetre's a un segon debat i a una segona votació quaranta-vuit hores després de l'anterior, en la qual serà suficient la majoria simple, és a dir, més vots a favor que en contra (article 52). Aquest procediment ha fet que Jordi Pujol hagi estat investit president de la Generalitat en la primera votació després de les eleccions del 1984, del 1988 i del 1992, és a dir, en les tres que CiU va aconseguir la majoria absoluta dels escons del Parlament de Catalunya. En canvi, per sortir investit president després de les eleccions del 1980 i del 1995, Jordi Pujol va necessitar anar a la segona votació. Els resultats de les votacions d'investidura van ser el següents:

Taula 1. Vots a favor, en contra i abstencions en les votacions d'investidura (1980-1995)

	1980		1984		1988		1992		1995	
	1a	2a	1a	2a	1a	2a	1a	2a	1a	2a
A favor	43	75	87		69		70		60	60
En contra	59	59	44		56		58		24	11
Abstencions	31				9		7		48	63
Absents	2	1	4		1				3	1

Taula 2. Votacions d'investidura per partits (1980-1995)

	1a	2a	1a	2a	1a	2a	1a	2a	1a	2a
CC-UCD	ABST	SÍ								
CDS					ABST					
CP/AP/PP			SÍ		ABST		ABST		ABST	ABST
CiU	SÍ	SÍ	SÍ		SÍ		SÍ		SÍ	SÍ
ERC	ABST	SÍ	SÍ		NO		NO		NO	ABST
PSA	NO	NO								
PSC	NO	NO	NO		NO		NO		ABST	ABST
PSUC/IC	NO	NO	NO		NO		NO		NO	NO

En la Llei 3/1982 hi ha, doncs, un reforçament del President. En primer lloc, com acabem de veure, la Llei ens diu que el candidat haurà de presentar el *seu* programa i no, com ho fa la disposició transitòria cinquena de l'Estatut o el mateix article 99 de la Constitució espanyola, el programa de govern o el programa polític del Govern que pretengui formar. Probablement, aquesta redacció de l'article 51 ens hauria passat més desapercebuda si ja la trobéssim en la transitòria cinquena i si el lideratge de qui ha estat president des del 1980 fins avui no hagués estat tant accentuat.

En segon lloc, hi ha una altre element molt més rellevant que també emfasitza la preeminència del President: la no exigència de presentar una relació de membres del Consell Executiu i, per tant, el fet que el Parlament no hagi de donar la confiança a tot un equip de govern en el procés d'investidura, com així ho demanava la disposició transitòria cinquena. La centralitat del debat d'investidura en la figura del President i en el seu programa de govern, i el fet que l'elecció de qui seran els consellers depengui exclusivament del President i en cap cas del Parlament —a qui només s'ha de donar compte (article 62 *b*)—, enforteix encara més la preeminència del President. A més, l'aplicació per primera vegada d'aquests preceptes de la Llei 3/1982 es va fer després de les eleccions autonòmiques del 1984, és a dir, després que la formació política que donava suport al candidat, CiU, hagués obtingut amb escreix la majoria absoluta dels

escons del Parlament de Catalunya, la qual cosa desactivava qualsevol possible negociació amb altres partits sobre la composició del Govern. Cal afegir, però, que a la redacció d'aquest precepte el PSUC hi va presentar una esmena en la qual es demanava mantenir la redacció de la disposició transitòria cinquena, és a dir, la necessitat de debatre i aprovar la composició del Consell Executiu, i un dels arguments que es van esgrimir en contra de la defensa d'una investidura col·lectiva era la impossibilitat de canviar els consellers⁴. No obstant això, el portaveu del PSUC —el diputat Rafael Ribó— en la seva intervenció va aclarir que «nosaltres proposem investidura col·legiada, i, després, mecanisme de separació de nomenament quan al senyor President de la Generalitat li sembli oportú per a "les funcions de Govern, prèvia comunicació al Parlament"»⁵. L'esmena va ser rebutjada per 18 vots a favor, 62 en contra i 33 abstencions.

La preeminència del President respecte dels consellers queda palesa també en les funcions que l'article 62 de la Llei 3/1982 encomana al President: a) establir les directrius generals de l'acció de govern i assegurar-ne la continuïtat, b) nomenar i separar els consellers, c) convocar i presidir reunions del Govern, d) demanar que el Parlament es reunixi en sessió extraordinària, e) demanar de fer un debat general al Parlament i f) signar els decrets acordats pel Consell Executiu i ordenar que es publiquin. A aquestes funcions cal afegir les de l'article 63: a) coordinar el programa legislatiu del Govern i l'elaboració de normes de caràcter general, b) convocar i presidir les comissions del Consell Executiu, c) facilitar la informació que el Parlament sol·liciti al Govern i d) encomanar a un conseller que s'encarregui del despatx d'un Departament en cas d'absència, malaltia o impediment del titular, fet del qual ha de donar compte al Parlament. Als articles originaris que regulaven les funcions del President de la

⁴ De fet, des de la investidura del 1980, regulada per la disposició transitòria cinquena, fins a la discussió de la Llei 3/1982 (març del 1982) no es va fer cap remodelació del Govern, ja que la primera la trobem el 24 d'agost del 1982, després de l'entrada en vigor de la Llei.

⁵ Diari de Sessions del Parlament de Catalunya. Sessió Plenària núm. 39 (10 de març de 1982). I Legislatura. Any 1982 (primer període). Sèrie P. Número 92, p. 2.569.

Generalitat s'hi van presentar poques esmenes, de les quals no n'hi ha cap que interessi destacar.

Més rellevant pel present estudi és la regulació que la Llei 3/1982 fa del Consell Executiu o Govern. L'article 65 ens diu que el Govern, que està format pel President i els Consellers (article 66), és l'òrgan superior col·legiat que dirigeix la política i l'Administració de la Generalitat de Catalunya. Els dos articles següents, el 67 i el 68, reiteren el que ja s'ha dit sobre la preeminència del president del Govern. Així, l'article 67 (d'acord amb la funció que l'article 62 b) encomana al President) ens diu que «els consellers són nomenats i separats pel President de la Generalitat», i l'article 68 estableix que «la cessació del President de la Generalitat comporta la del Govern, però aquest ha de quedar en funcions fins a la presa de possessió del nou Govern».

El capítol III, sobre les atribucions del Consell Executiu o Govern, conté un únic article (el 71) amb una llista de dotze funcions que té encarregades el govern com a òrgan col·lectiu. Les funcions són les següents: 1. Determinar les directrius de l'acció de govern. 2. Elaborar i aplicar el pressupost de la Generalitat. 3. Aprovar els projectes de llei, autoritzar-ne la presentació al Parlament i acordar, si s'escau, de retirar-los. 4. Dictar els decrets legislatius. 5. Exercir la potestat reglamentària en tots els casos en què no sigui específicament atribuïda al President de la Generalitat o als Consellers. 6. Donar o denegar la conformitat a la tramitació de les proposicions de llei que impliquen u augment dels crèdits o una disminució dels ingressos pressupostaris. 7. Nomenar i separar els alts càrrecs de l'Administració de la Generalitat de rang igual, assimilat o superior a Director General, així com tots aquells que les lleis estableixen. 8. Designar els representants de la Generalitat en els organismes econòmics, en les institucions financeres i en les empreses públiques de l'Estat a què es refereix l'article 53 de l'Estatut de Catalunya. 9. Designar els membres del Consell Consultiu de la Generalitat que per llei li corresponen. 10. Adoptar, si s'escau les mesures reglamentàries requerides per l'execució dels tractats i del conveni internacional i pel compliment dels reglaments i de les directrius derivats d'aquells, en allò que afecti a les matèries atribuïdes a la competència de la Generalitat.

11. Aprovar els projectes de convenis i d'acords de cooperació amb altres comunitats autònomes a què fa referència l'article 27.1 i 2 de l'Estatut de Catalunya. 12. Acordar la interposició del recurs d'inconstitucionalitat contra les lleis, les disposicions o els actes amb força de llei de l'Estat, previ dictamen del Consell Consultiu de la Generalitat. Promoure davant del Tribunal Constitucional els conflictes de competència amb l'Estat o amb altres comunitats autònomes i personar-s'hi. Personar-se en els recursos i en les qüestions d'inconstitucionalitat que afectin Catalunya.

Aquesta llarga llista d'atribucions del Govern, que són clau per a la funció més àmplia de direcció política, ens indiquen que «el President necessita forçosament el concurs del Consell per tal de donar qualsevol tipus d'aplicació al seu programa de govern. Al President li correspon una genèrica facultat per a fixar les directrius generals de la política del país, però l'aplicació d'aquestes directrius cal que la faci per mitjà del Govern» (VIVER, 1988: 325). Malgrat aquesta necessària concurrència de voluntats, si ens fixem en el funcionament del Govern (articles 72 a 78) tomem a percebre una preeminència del President de la Generalitat. Així, per exemple, és el President qui convoca el Govern (article 72), per a poder deliberar cal que hi assisteixi el President (o qui el substitueixi en cas d'absència) i només la meitat dels consellers, i, tot i que els acords s'adopten per majoria, en cas d'empat el vot del President és diriment (article 73). A tot això, cal recordar que en cas de desavinença amb algun o alguns consellers, el President, i només ell, té la facultat de cessar-los.

Finalment, cal destacar el capítol V, que fa referència a l'organització de les conselleries o departaments i en el qual es dissenyen les pautes organitzatives més bàsiques dels departaments de l'Administració catalana. En primer lloc, estableix que el Govern s'organitza en conselleries o departaments i que aquests són els que integren l'Administració de la Generalitat (article 79.1). Quant al nombre de conselleries o departaments, cal establir-lo mitjançant una llei i deixa al Govern la possibilitat d'agrupar, dividir o suprimir departaments, atenent al principi d'economia de la despesa pública o de millorament de l'eficàcia de serveis (article 79.2). Seguidament se centra en l'organització

interna de cada departament (article 80): al davant de cada departament hi ha un conseller i, a més, hi ha d'haver una secretaria general i s'ha d'estructurar en serveis, que es poden agrupar en direccions generals. Per tant, ens diu que els departaments han de tenir un conseller, un secretari general i algunes (no diu quantes) direccions generals. A més, tampoc s'especifica quina ha de ser la relació jeràrquica entre secretaris generals i directors generals. Finalment, com estableix l'article 81, l'estructura interna de cada departament es fixa per mitjà d'un decret i, per tant, l'encarregat de fer-ho és el Govern.

Les úniques esmenes que es van presentar a aquest títol III del Consell Executiu o Govern (deixant al marge les esmenes més de matis), anaven encaminades, d'una banda, a reconèixer la figura del Conseller Primer i, d'una altra, a la possibilitat de fer una moció de censura individual als consellers (ambdues presentades pel grup parlamentari del PSUC). En canvi, no es va presentar cap esmena al capítol V del títol III de l'organització de les conselleries o departaments, que és potser el que repercuteix més en el nostre objecte d'estudi. Finalment, destacar que el contingut del títol III va ser aprovat per unanimitat de tots els parlamentaris catalans en la sessió plenària del 9 de març de 1982.

1.3. La Llei 13/1989, de 14 de desembre, d'organització, procediment i règim jurídic de l'Administració

Els articles que més ens interessen d'aquesta llei són el 9, que s'encarrega d'establir l'organització departamental de l'Administració de la Generalitat, l'11, que dissenya novament l'estructura interna dels departaments, i, sobretot, el 12, que enumera les funcions dels consellers com a caps dels departaments.

L'article 9.1 de la Llei, que trobem dins del capítol dedicat als òrgans centrals, estableix quants i quins són els departaments que formen l'Administració de la Generalitat de Catalunya. Concretament, fixa els tretze departaments següents: Presidència;

Governació; Economia i Finances; Ensenyament; Cultura; Sanitat i Seguretat Social; Política Territorial i Obres Públiques; Agricultura, Ramaderia i Pesca; Treball; Justícia; Indústria i Energia; Comerç, Consum i Turisme, i Benestar Social. Posteriorment, com veurem més endavant, hi ha hagut algunes modificacions: s'hi ha sumat el Departament de Medi Ambient i s'han suprimit els Departaments d'Indústria i Energia i el de Comerç, Consum i Turisme, per crear el Departament d'Indústria, Comerç i Turisme.

Un cop fixats els departaments, la Llei 13/1989 en dibuixa l'estructura interna. Al capdamunt de cada departament, com ja diu la Llei 3/1982, hi ha un conseller i, a sota d'aquest, una Secretaria General (excepcionalment, els departaments també poden crear una Secretaria General Adjunta) i les direccions generals que calguin. La creació, la modificació, la supressió, l'agrupació, la divisió i el canvi de denominació de les direccions generals s'ha de fer, tal com prescriu l'article 11.3, per decret del Govern de Catalunya⁶. Finalment, la Llei també preveu la creació d'una direcció de serveis, amb rang de direcció general, en els departaments que tinguin un volum de gestió o una complexitat que ho requereix.

Finalment, dins dels òrgans centrals de l'Administració, la Llei assenyala les diverses facultats que tenen els consellers, els secretaris generals, els directors generals i els directors de serveis. Pel que fa a les dels consellers, tot i que s'analitzaran en el capítol sisè, les funcions són les següents: 1. Representar el Departament corresponent. 2. Dirigir, organitzar i establir les prioritats del Departament i dels organismes autònoms i les empreses públiques que hi són adscrits. 3. Proposar al Govern els avantprojectes de llei o els projectes de decret, dins l'àmbit de les competències del Departament. 4. Exercir la potestat reglamentària en l'àmbit i amb els límits que li són propis. 5. Proposar el nomenament i la separació d'alts càrrecs del Departament, i nomenar-ne i separar-ne els altres càrrecs, i també exercir la potestat disciplinària, en el marc establert per l'ordenament vigent. 6. Resoldre els conflictes d'atribucions entre les autoritats i els òrgans del Departament. 7. Suscitar conflictes d'atribucions amb altres Departaments. 8.

Resoldre, en última instància, els recursos i les reclamacions administratives que no pertoquin a organismes i autoritats inferiors al Departament. 9. Presentar l'avantprojecte de pressupost del Departament. 10. Autoritzar les despeses pròpies del Departament, dins l'import dels crèdits autoritzats i d'acord amb les normes per a l'execució del pressupost. 11. Signar, en nom de la Generalitat, els contractes relatius a assumptes propis del Departament, en els termes establerts per la legislació vigent. A més, afegíex que exerciran les altres facultats que li atribueix la legislació vigent o que li deleguin el President de la Generalitat.

A aquests tres articles s'hi van presentar algunes esmenes que cal comentar breument. En primer lloc, a l'article 9 només hi va presentar una esmena el grup mixt (format pels representants el Centre Democràtic i Social), el qual pretenia, «sense augmentar el nombre de departaments que integren el Govern de la Generalitat, la creació d'una conselleria del medi ambient, amb l'objectiu de millorar l'eficàcia dels serveis en una matèria que nosaltres creiem, i així ho hem palesat de forma reiterada, cabdal per al model de creixement escollit, que creiem que ha de ser absolutament respectuós amb el medi ambient»⁷. A més, el representant del grup mixt afirmava que volia crear aquesta nova conselleria sense alterar-ne el nombre global perquè també proposava agrupar en una sola les conselleries de Treball i de Benestar Social. El diputat Jaume Camps, en representació del grup parlamentari de CiU, va respondre afirmant que «la sensibilitat per tots els temes de medi ambient (...) no pot portar a simplificar la qüestió i a dir que, mitjançant la creació d'un departament el tema queda solucionat. (...) Ens sembla, doncs, que essent una matèria interdisciplinària, tenint, cada una de les conselleries, aspectes –especialment, les de foment– directament relacionats amb aquest tema, seria errònia la creació simplista d'una conselleria. Ens hi oposarem»⁸.

⁶ Aquest apartat va ser afegit arran d'una esmena del PSC.

⁷ Diari de Sessions del Parlament de Catalunya. Sèrie P. Número 43 (dimecres, 29 de novembre de 1989), p. 1948.

⁸ Diari de Sessions del Parlament de Catalunya. Sèrie P. Número 43 (dimecres, 29 de novembre de 1989), p. 1948.

Finalment, només els dos representant del CDS van votar a favor de la creació d'una conselleria de medi ambient.

Pel que fa a l'article 10, només esmentar dues esmenes (una del grup mixt i una altra del grup socialista) que pretenien suprimir la figura del director de serveis. Ambdues, que es van votar conjuntament, van ser rebutjades. Finalment, a l'article 12 s'hi van presentar dues esmenes que simplement matisaven el text del projecte. Una, la d'Esquerra Republicana de Catalunya, va ser rebutjada i l'altra, la del PSC, va ser aprovada per unanimitat (aquesta esmena introduïa un afegit a la redacció original: proposar el nomenament i la separació d'alts càrrecs del Departament, i nomenar-ne i separar-ne els altres càrrecs, *i també exercir la potestat disciplinària*, en el marc establert per l'ordenament vigent). Per tant, en aquest dos articles no hi va haver cap discussió de fons que calgui esmentar.

En definitiva, els preceptes que trobem en aquestes tres lleis i que estan relacionats amb la figura del conseller, no van generar una forta discussió parlamentària i es pot dir que, finalment, van ser aprovats amb molt de consens.

1.4. L'evolució de les conselleries

L'evolució de les diverses conselleries de la Generalitat de Catalunya des del 1980 fins al 1999 ens permet parlar de pocs canvis i, per tant, d'estabilitat (FONT, 1990: 122). La continuïtat de la mateixa formació política al capdamunt del Govern de Catalunya ha facilitat, sense cap dubte, aquesta estabilitat. Fins i tot el fet de tractar-se d'una coalició de govern, formada per CDC i UDC, que té, com veurem de seguida, molt pautada la distribució de parcel·les de poder (com ara les conselleries) entre ambdós partits, pot haver contribuït a la continuïtat de l'estructura departamental de l'Administració catalana. Qualsevol canvi en aquest sentit, hauria generat una nova negociació entre

CDC i UDC i, per tant, una possible font de conflictes entre ambdues formacions polítiques.

En el període de Josep Tarradellas com a president de la Generalitat ja es va dissenyar un primer model d'estructura departamental que s'ha conservat amb alguns canvis fins avui. Amb el decret del 3 de desembre de 1977 es va constituir el Consell Executiu, que va quedar estructurat en set conselleries: Governació, Economia i Finances, Ensenyament i Cultura, Sanitat i Assistència Social, Política Territorial i Obres Públiques, Agricultura i Ramaderia⁹, i Treball (a aquests set departaments, s'hi ha d'afegir el de la Presidència). Així doncs, Jordi Pujol es va trobar amb vuit departaments quan va arribar per primer cop a la presidència de la Generalitat, i en la primera reestructuració (Decret 1/1980, de 8 de maig) el Consell Executiu va quedar integrat per les conselleries següents: Adjunta a la Presidència; Governació; Justícia; Indústria i Energia; Ensenyament; Cultura i Mitjans de Comunicació; Economia i Finances; Política Territorial i Obres Públiques; Sanitat i Seguretat Social; Comerç i Turisme; Agricultura, Ramaderia i Pesca, i Treball. Totes elles tenien el seu corresponent departament administratiu i, a més, s'hi havia d'afegir el Departament de la Presidència. Així, dels vuit departaments del president Tarradellas es va passar a tretze.

Aquella primera estructuració de Jordi Pujol s'ha conservat amb molts canvis durant vint anys. Les úniques reestructuracions han estat la supressió de la Conselleria Adjunta a la Presidència (Decret 159/1984, de 19 de juny, és a dir, de just després de les eleccions autonòmiques del 1984), la creació de la Conselleria de Benestar Social (Decret 141/1988, de 4 de juliol, després de les terceres eleccions autonòmiques del maig del 1988) i de la de Medi Ambient (Llei 4/1991, de 22 de març, aprovada durant aquesta mateixa tercera legislatura), i, finalment, la supressió dels Departaments de Comerç, Consum i Turisme i del d'Indústria i Energia, amb la posterior creació del Departament d'Indústria, Comerç i Turisme que havia d'assumir les competències dels

dos anteriors (Decret 184/1996, de 7 de juny, aprovat durant la cinquena legislatura). Aquesta darrera modificació de l'estructura del Consell Executiu havia d'anar també acompanyada, tal com ho va anunciar el president de la Generalitat, de la supressió del Departament de Benestar Social. Si bé es van esgrimir arguments de racionalitat administrativa per defensar la supressió d'aquest departament, tots ells van topar amb una realitat política que aconsellava el seu manteniment (tot i que algunes de les seves direccions generals van passar al Departament de Governació i al de Justícia). En definitiva, des del 1980 fins al 1999 només han desaparegut tres conselleries i se n'han creat tres més¹⁰.

De fet, com acabem de veure, va ser la Llei 13/1989, de 14 de desembre, d'organització, procediment i règim jurídic de l'Administració, la que, en l'article 9.1, va establir quants i quins havien de ser els departaments que formen l'Administració de la Generalitat de Catalunya. Amb posterioritat a aquella llista de tretze departaments (Presidència; Governació; Economia i Finances; Ensenyament; Cultura; Sanitat i Seguretat Social; Política Territorial i Obres Públiques; Agricultura, Ramaderia i Pesca; Treball; Justícia; Indústria i Energia; Comerç, Consum i Turisme, i Benestar Social), s'hi ha afegit el Departament de Medi Ambient i el d'Indústria, Comerç i Turisme, i s'han suprimit els Departaments d'Indústria i Energia i el de Comerç, Consum i Turisme. Pel que fa al Departament de Medi Ambient, malgrat que l'esmena presentada pel grup mixt amb la intenció de crear-lo ja el 1989 va ser clarament rebutjada, la dinàmica política i, més concretament, les protestes per la política medi ambiental del Departament de Política Territorial i Obres Públiques a les comarques de Tarragona, van fer reconsiderar el Govern i va provocar la creació d'un Departament de Medi Ambient que sempre ha

⁹ La conselleria d'Agricultura i Ramaderia va passar a denominar-se d'Agricultura, Ramaderia i Pesca amb la Resolució de 13 de desembre del 1977. De fet, aquesta va ser l'única conselleria que va canviar de nom durant l'època de Tarradellas.

¹⁰ També hi ha hagut molts pocs canvis de denominació dels departaments. Així, els dos únics han estat el Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, que, poc després de la seva creació, va passar a dir-se Departament de Cultura (Decret 217/1982, de 21 de juliol, aprovat en la primera legislatura), i el Departament de Comerç i Turisme, que va passar a denominar-se de Comerç, Consum i Turisme (Decret 184/1984, de 6 de juliol, aprovat a l'inici de la segona legislatura). En

gestionat matèries interdisciplinàries i que sempre ha estat en una posició de marginació en les complexes relacions interdepartamentals de l'Administració catalana.

Finalment, subratllar que a principis de la cinquena legislatura, amb el Decret 3/1996, d'11 de gener, es va nomenar per primer cop un conseller de la Presidència. Des del 1980 fins al gener del 1996 el Departament de la Presidència havia estat dirigit per un secretari general que, de fet, actuava com a conseller. Així, el secretari general de la Presidència assistia a les reunions del Consell Executiu (Decret 108/1982, de 12 de maig i Decret 200/1986, de 4 de juliol) i qui assistia a les reunions del Consell Tècnic (que és l'òrgan que reuneix els secretaris generals de tots els departaments) era la secretària general adjunta del Departament de la Presidència (article 2.2 del Decret 200/1986, de 4 de juliol). El fet de nomenar per primera vegada un conseller de la Presidència va tenir en el seu moment dues lectures. En primer lloc, la voluntat de normalitzar una estructura i un funcionament administratius atípics i, en segon lloc, la intenció de catapultar a la persona nomenada en una posició preeminent respecte de la resta de consellers.

En resum, des del 1980 fins al 1999, el nombre de departaments ha oscil·lat entre dotze i catorze i, a més, amb poques modificacions, la qual cosa ens porta a concloure que l'estabilitat ha estat una característica de l'evolució estructural de l'Administració catalana. Més diferències trobem, en canvi, en l'organització interna d'aquests departaments, ja que l'assumpció de més competències per Catalunya ha obligat a crear, suprimir i modificar secretaries generals, direccions generals, serveis, seccions i negociats. No obstant això, i com a conseqüència, en primer lloc, de la sobredimensió inicial de la nostra Administració, en segon lloc, d'inspirar-se clarament en el model de l'Administració central (FONT, 1983: 224; JIMÉNEZ ASENSIO, 1991: 1370), i, en tercer lloc, de l'estabilitat dels consellers, de la qual en parlarem més endavant, tampoc es pot dir que els departaments hagin sofert grans reestructuracions durant aquest període.

d'altres administracions autonòmiques, com la del País Basc, els canvis de denominacions dels departaments ha sovintejat (MESA, 1991: 1578).

Simplement, s'han anat emmotllant al progressiu assentament de l'Administració catalana.

1.5. La distribució de conselleries per partits

Catalunya és l'única comunitat autònoma que sempre ha estat governada per una coalició. La presència de dos partits polítics coalitzats en el govern, CDC i UDC (més ERC des del 1984 fins a principis del 1987), ha activat tota aquella dinàmica inherent a les coalicions governamentals: negociació de polítiques i distribució de parcel·les de poder entre els partits que són al govern. Dins d'aquest darrer aspecte, la principal negociació gira al voltant de quants i quins departaments comandarà cada partit. A Catalunya, la distribució que s'ha fet de les diverses conselleries entre CDC i UDC es correspon amb una quota: el 75% per Convergència i el 25% restant per Unió. Per configurar aquesta quota es van tenir en compte els resultats electorals que van obtenir les dues formacions de la coalició en les eleccions legislatives del 15 de juny del 1977. En aquelles eleccions, CDC va formar la coalició Pacte Democràtic per Catalunya (PDC), juntament amb el Partit Socialista de Catalunya (Reagrupament), Esquerra Democràtica de Catalunya i el Front Nacional de Catalunya, i Unió Democràtica de Catalunya i el Centre Català van formar la coalició Unió del Centre i la Democràcia Cristiana de Catalunya (UCDCC). El PDC va obtenir 514.647 vots i la UCDCC, 172.791¹¹, i la suma total va ser de 687.438 vots. Per tant, els vots que va aconseguir el PDC equivalen al 75% d'aquest total, i els que va aconseguir la UCDCC, el 25% restant.

L'aplicació d'aquesta quota en el repartiment de conselleries entre CDC i UDC, ha comportat que el partit democratacristià hagi dirigit sempre tres conselleries. No obstant la voluntat d'aplicar de forma estricta la quota en la distribució de conselleries, les poques alteracions que hi ha hagut de l'estructura departamental (supressió i creació de

departaments) ha generat alguns desajustos que han situat durant molts anys a UDC per sota de la quota del 25% (des del 1991 fins al 1999), quatre anys per sobre (1984-1988) i vuit anys més dirigint just el 25% de conselleries (1980-1984, 1988-1991).

Més enllà de quantes conselleries han dirigit ambdós partits, cal analitzar també quines han comandat. I si ho fem observarem que, com acostuma a passar en qualsevol govern de coalició, el partit més gran de la coalició, és a dir, CDC en el nostre cas, sempre ha dirigit les més importants i, en canvi, UDC n'ha dirigit de poc importants, amb poques competències i pocs recursos econòmics per gestionar. Les que només ha dirigit CDC han estat les següents: Economia i Finances; Sanitat i Seguretat Social; Política Territorial i Obres Públiques; Agricultura, Ramaderia i Pesca; Indústria i Energia; Benestar Social; Medi Ambient; Presidència, i Indústria, Comerç i Turisme. En canvi, les que només ha comandat UDC han estat la conselleria Adjunta a la Presidència, la de Treball i la de Justícia. Finalment, les conselleries que han estat dirigides per ambdós partits han estat Governació, Cultura, Ensenyament (les tres, però, han estat dirigides durant més temps per CDC) i Comerç, Consum i Turisme (dirigida, sobretot, per UDC).

Si analitzem el percentatge de pressupost que, amb la direcció d'aquests departaments, ha gestionat UDC, observarem que quasi sempre s'ha situat molt lluny del 25% de participació del partit democratacristià dins de la coalició, la qual cosa ha generat cert malestar en la direcció d'Unió. Efectivament, durant la primera legislatura UDC mai van arribar a gestionar més del 3% del pressupost destinat als departaments i durant la segona es va passar del 3% al 5% (taula 3). En el període que va de 1989 a 1996, en el qual UDC va comandar les carteres de Justícia, Treball, i Comerç, Consum i Turisme, la suma dels pressupostos d'aquests departaments tampoc mai va arribar a significar més del 5%. Només amb l'assignació a Unió de la conselleria d'Ensenyament (juny del 1996), el partit democratacristià va veure satisfeta la seva voluntat de dirigir un departament important i de gestionar una part més gran del pressupost (tot i que es tracta d'un departament amb un pressupost molt predeterminat). Així, des que hi ha un conseller

¹¹ Segons dades del Congrés dels Diputats

d'Ensenyament d'UDC, la suma de les partides pressupostàries dels departament assignats a Unió està sobrepasant lleugerament el 25% del pressupost total destinat als departaments.

Taula 3. Percentatge del pressupost dels departaments assignats a CDC, UDC i ERC respecte al total de cada any destinat a tots els departaments

Any	CDC	UDC	ERC
1980	97,8	2,2	
1981	97,6	2,4	
1982	97,9	2,1	
1983	97,0	3,0	
1984	96,8	2,7	0,5
1985	96,1	3,1	0,8
1986	94,3	4,9	0,8
1987	94,2	5,0	0,8
1988	95,1	4,9	
1989	96,2	3,8	
1990	96,6	3,4	
1991	96,4	3,6	
1992	96,2	3,8	
1993	95,4	4,6	
1994	95,2	4,8	
1995	95,3	4,7	
1996	72,2	27,8	
1997	71,2	28,8	
1998	70,2	29,8	

Finalment, esmentar que el tercer partit que ha format part de l'executiu català ha estat ERC, des del juny del 1984 fins al febrer del 1987, i que l'únic departament que ha dirigit el partit republicà, el d'Indústria i Energia, també es pot qualificar d'un dels menys importants de l'Administració catalana, sobretot durant aquells anys. Així, com s'observa en la taula anterior, el pressupost que va gestionar ERC durant els anys que va ser el govern mai va arribar a superar l'1%.

1.6. La distribució del pressupost per departaments

Fent un cop d'ull a les diverses lleis de pressupostos que s'han aprovat des del 1980¹², es pot concloure amb rotunditat que l'evolució ha estat extraordinària, ja que d'un pressupost de menys de set mil milions de pessetes s'ha passat a un de més d'un bilió i mig, que és el que aproximadament hi ha actualment. Tots els departaments han augmentat notablement les seves partides pressupostàries, però només n'hi ha un, el de Sanitat i Seguretat Social, que any rere any ha anat augmentant sempre el seu pressupost. Així, en la primera llei de pressupostos només hi havia un departament que passava dels 500 milions de pessetes (el de Política Territorial i Obres Públiques), mentre que en la darrera de l'any 1998 només el de Medi Ambient i el d'Economia i Finances baixen dels 10.000 milions.

La distribució del pressupost per departaments ha estat, com és evident, força desigual. Així, des del 1982 fins al 1998 els tres departaments amb un pressupost més elevat sempre han estat els mateixos i per aquest ordre: Sanitat i Seguretat Social, Ensenyament i Política Territorial i Obres Públiques¹³ (tret de l'any 1994, en el qual el

¹² Les lleis de pressupostos aprovades són les següents:

- 1980: Llei 5/1980, de 17 de desembre (DOGC, núm. 103)
- 1981: Llei 2/1981, de 22 d'abril (DOGC, núm. 123)
- 1982: Llei 7/1982, de 2 de juny (DOGC, núm. 229)
- 1983: Llei 20/1983, de 2 d'agost (DOGC, núm. 352)
- 1984: Llei 28/1984, de 21 de desembre (DOGC, núm. 497)
- 1985: Llei 29/1984, de 31 de desembre (DOGC, núm. 500)
- 1986: Llei 8/1986, de 2 de juny (DOGC, núm. 695)
- 1987: Llei 1/1987, de 5 de gener (DOGC, núm. 788)
- 1988: Llei 25/1987, de 29 de desembre (DOGC, núm. 934)
- 1989: Llei 13/1988, de 31 de desembre (DOGC, núm. 1088)
- 1990: Llei 9/1990, de 16 de maig (DOGC, núm. 1293)
- 1991: Llei 20/1990, de 28 de desembre (DOGC, núm. 1386)
- 1992: Llei 32/1991, de 24 de desembre (DOGC, núm. 1536)
- 1993: Llei 3/1992, de 28 de desembre (DOGC, núm. 1689)
- 1994: Llei 16/1993, de 28 de desembre (DOGC, núm. 1840)
- 1995: Llei 12/1994, de 28 de desembre (DOGC, núm. 1992)
- 1996: Llei 14/1996, de 29 de juliol (DOGC, núm. 2237)
- 1997: Llei 19/1996, de 27 de desembre (DOGC, núm. 2300)
- 1998: Llei 16/1997, de 24 de desembre (DOGC, núm. 2548)

¹³ D'aquests tres departaments cal destacar l'elevat percentatge del pressupost destinat als dos primers, el de Sanitat i Seguretat Social i el d'Ensenyament. Tot i que també cal dir que, com s'ha dit en l'apartat anterior, bona part dels recursos d'aquests dos departaments estan molt predeterminats i, per tant, tenen poc marge de discrecionalitat.

Departament de la Presidència es va situar en tercer lloc). En canvi, els departaments que han obtingut unes partides pressupostàries més baixes han estat l'Adjunt a la Presidència (des del 1980 fins al 1983) i, posteriorment, el d'Economia i Finances (tret de l'any 1984, on en l'últim lloc hi va haver el Departament d'Indústria i Energia, que, en el moment d'aprovar-se la Llei de pressupostos d'aquell any, ja estava dirigit per ERC). El fet de ser un departament amb funcions bàsicament de tipus horitzontal, destinades a satisfer les demandes que genera la mateixa organització de l'Administració, justifica aquesta última posició del Departament d'Economia i Finances. En definitiva, la distribució del pressupost entre els departaments ha estat molt desigual, la qual cosa ha situat molts d'ells per sota del 2% del total de la Generalitat, és a dir, amb unes possibilitats financeres escasses per l'impuls de noves polítiques o programes (RAMIÓ, 1995: 144).

2. LES PERSONES QUE HAN OCUPAT EL CÀRREC DE CONSELLER

Abans d'entrar a analitzar la figura del conseller a l'Administració catalana i com que aquesta anàlisi es basarà en unes persones concretes, amb noms i cognoms, cal presentar prèviament quines són aquestes persones que ha arribat a ocupar un càrrec de conseller des del 1980 fins al 1999. Per fer-ho, presentaré tres tipus de llistes. Primer hi ha una llista global on surten tots els noms ordenats de forma alfabètica. Posteriorment, presentaré la llista per departaments, on hi surten tots els nomenaments i cessaments que hi ha hagut en els diversos departaments durant aquests quasi vint anys. Finalment, dividiré els consellers en funció de la seva filiació política.

2.1. La llista general

Des del 1980 fins a les eleccions del 1999, hi ha hagut un total de quaranta-quatre persones que han arribat a ser consellers. En el pròxim capítol, quan s'analitzi la duració en el càrrec, veurem si aquesta es pot considerar una xifra elevada o, en canvi, una xifra baixa. En tot cas, cal tenir present que durant aquests més de dinou anys hi ha hagut sempre la mateixa formació política governant a Catalunya –CiU–, la qual cosa, com és evident, ha generat menys canvis en les persones que s'han situat al capdamunt de les conselleries. Les quaranta-quatre persones que han arribat a ser consellers han estat, per ordre alfabètic, les següents¹⁴:

¹⁴ Amb una creu el que estan morts.

- 1- Macià ALAVEDRA MONER
- 2- Lluís ALEGRE SELGA
- 3- Oriol BADIA TOBELLÀ
- 4- Josep Manuel BASÁÑEZ VILLALUENGA
- 5- Agustí M. BASSOLS PARÉS
- 6- Francesc Xavier BIGATÀ RIBÉ
- 7- Max CAHNER GARCIA
- 8- Agustí CAROL FOIX (†)
- 9- Miquel COLL ALENTORN (†)
- 10- Antoni COMAS BALDELLOU
- 11- M. Eugènia CUENCA VALERO
- 12- Josep Maria CULLELL NADAL
- 13- Ignasi FARRERES BOCHACA
- 14- Joaquim FERRER ROCA
- 15- Ignasi de GISPERT JORDÀ (†)
- 16- Núria de GISPERT CATALÀ
- 17- Josep GOMIS MARTÍ
- 18- Joan GUITART AGELL
- 19- José Javier HERNÁNDEZ MORENO
- 20- Joan HORTALÀ ARAU
- 21- Antoni ISAC AGUILAR
- 22- Josep LAPORTE SALAS
- 23- Pere MACIAS ARAU
- 24- Francesc Xavier MARIMON SABATÉ
- 25- Artur MAS GAVARRÓ
- 26- Josep MIRÓ ARDÈVOL
- 27- Joaquim MOLINS AMAT
- 28- Narcís OLIVERAS TERRADAS
- 29- Vicenç OLLER COMPAÑ
- 30- Jordi PLANASDEMUNT GUBERT (†)
- 31- Xavier POMÉS ABELLA
- 32- Joan Ignasi PUIGDOLLERS NOBLOM
- 33- Joan M. PUJALS VALLVÈ
- 34- Joan RIGOL ROIG
- 35- Eduard RIUS PEY
- 36- Jaume ROMA RODRÍGUEZ
- 37- Francesc SANUY GISTAU

- 38- Antoni SUBIRÀ CLAUS
- 39- Ramon TRIAS FARGAS (†)
- 40- Xavier TRIAS VIDAL DE LLOBATERA
- 41- Joan VALLVÉ RIBERA
- 42- Joan VIDAL GAYOLÀ
- 43- Albert VILALTA GONZÁLEZ
- 44- Joaquim XICOY BASSEGODA

2.2. La llista per departaments

En aquesta llista que presento per departaments, hi trobem els noms i cognoms dels consellers, l'ordre en què ho van ser, la data de nomenament i la data de cessament. A més, en nota a peu de pàgina, incloc aquells que van ser consellers dels diversos departaments durant el mandat de Josep Tarradellas (també amb la data de nomenament i la de cessament). Aquesta és una llista que caldrà tenir en compte, posteriorment, quan s'analitzi l'evolució del departaments de l'Administració catalana i les característiques politològiques del càrrec de conseller. La relació de departaments i de consellers que han tingut és la següent:

a) Consellers de la Presidència:¹⁵

1- Xavier Trias Vidal de Llobatera

Inici: Decret 3/1996, d'11 de gener

b) Consellers Adjunts a la Presidència:

1- Miquel Coll Alentorn

Inici: Decret 2/1980, de 8 de maig

Fi: Decret 144/1984, de 17 de maig

c) Consellers de Governació:¹⁶

1- Joan Vidal Gayolà

Inici: Decret 2/1980, de 8 de maig

Fi: Decret 287/1982, de 24 d'agost

2- Macià Alavedra Moner

Inici: Decret 288/1982, de 24 d'agost

Fi: Decret 128/1986, de 9 de maig

3- Agustí Bassols Parès

Inici: Decret 130/1986, de 9 de maig

Fi: Decret 142/1988, de 4 de juliol

4- Josep Gomis Martí

Inici: Decret 142/1988, de 4 de juliol

Fi: Decret 294/1992, de 22 de desembre

5- Maria Eugènia Cuenca Valero

Inici: Decret 295/1992, de 22 de desembre

Fi: Decret 11/1995, d'1 de febrer

6- Xavier Pomés Abella

Inici: Decret 12/1995, d'1 de febrer

d) Consellers d'Economia i Finances:¹⁷

1- Ramon Trias Fargas

Inici: Decret 2/1980, de 8 de maig

Fi: Decret 403/1982, de 16 de novembre

2- Jordi Planasdemunt Gubert

Inici: Decret 405/1982, de 16 de novembre

Fi: Decret 215/1983, de 8 de juny

3- Josep Maria Cullell Nadal

Inici: Decret 216/1983, de 8 de juny

Fi: Decret 129/1987, de 23 d'abril

¹⁶ Durant l'època del President Tarradellas hi va haver un conseller de la Presidència: Frederic Rahola d'Espona (Inici: Decret de 5 de novembre de 1977; fi: Decret de 5 de desembre de 1977).

¹⁶ En el Govern del President Tarradellas hi va haver tres consellers de Governació: Frederic Rahola d'Espona (Inici: Decret de 5 de desembre de 1977; fi: Decret de 17 d'octubre de 1978), Manuel Ortínez Murt (Inici: Decret de 19 d'octubre de 1978; fi: Decret de 7 de desembre de 1979) i Josep Maria Bricall Massip (Inici: Decret de 15 de desembre de 1979; fi: Decret de 28 d'abril de 1980).

¹⁷ El President Tarradellas va tenir dos consellers d'Economia i Finances: Joan Josep Folchi Bonafonte (Inici: Decret de 5 de desembre de 1977; fi: Decret de 2 de gener de 1980) i Eduard Punset Casals (Inici: Decret de 5 de gener de 1980; fi: Decret de 28 d'abril de 1980).

4- Josep Manuel Basáñez Villaluenga

Inici: Decret 130/1987, de 23 d'abril

Fi: Decret 142/1988, de 4 de juliol

5- Ramon Trias Fargas

Inici: Decret 142/1988, de 4 de juliol

Fi: 22 d'octubre de 1989 (mort)

6- Macià Alavedra Moner

Inici: Decret 322/1989, de 19 de desembre (nota: per decret 254/1989, de 24 d'octubre, s'encarrega al Sr. Macià Alavedra i Moner el despatx del Sr. Ramon Trias i Fargas)

Fi: Decret 182/1997, de 30 de juliol

7- Artur Mas Gavarró

Inici: Decret 183/1997, de 30 de juliol

e) Consellers d'Ensenyament:¹⁸

1- Joan Guitart Agell

Inici: Decret 2/1980, de 8 de maig

Fi: Decret 142/1988, de 4 de juliol

2- Josep Laporte Salas

Inici: Decret 142/1988, de 4 de juliol

Fi: Decret 296/1992, de 22 de desembre

3- Joan Maria Pujals Vallvè

Inici: Decret 297/1992, de 22 de desembre

Fi: Decret 185/1996, de 7 de juny

4- José Javier Hernández Moreno

Inici: Decret 188/1996, de 7 de juny

f) Consellers de Cultura:¹⁹

1- Max Cahner Garcia

Inici: Decret 2/1980, de 8 de maig

Fi: Decret 158/1984, de 18 de juny

2- Joan Rigol Roig

Inici: Decret 158/1984, de 18 de juny

Fi: Decret 352/1985, de 19 de desembre

¹⁸ Durant el mandat del President Tarradellas hi va haver un conseller d'Ensenyament i Cultura: Pere Pi-Sunyer Bayo (Inici: Decret de 5 de desembre de 1977; fi: Decret de 28 d'abril de 1980).

¹⁹ Vegeu la nota anterior.

3- Joaquim Ferrer Roca

Inici: Decret 353/1985, de 19 de desembre

Fi: Decret 142/1988, de 4 de juliol

4- Joan Guitart Agell

Inici: Decret 142/1988, de 4 de juliol

Fi: Decret 186/1996, de 7 de juny

5- Joan Maria Pujals Vallvè

Inici: Decret 189/1996, de 7 de juny

g) Consellers de Sanitat i Seguretat Social:²⁰

1- Josep Laporte Salas

Inici: Decret 2/1980, de 8 de maig

Fi: Decret 142/1988, de 4 de juliol

2- Xavier Trias Vidal de Llobatera

Inici: Decret 142/1988, de 4 de juliol

Fi: Decret 3/1996, d'11 de gener

3- Eduard Rius Pey

Inici: Decret 3/1996, d'11 de gener

h) Consellers de Política Territorial i Obres Públiques:²¹

1- Josep Maria Cullell Nadal

Inici: Decret 2/1980, de 8 de maig

Fi: Decret 216/1983, de 8 de juny

2- Xavier Bigatà Ribé

Inici: Decret 222/1983, de 14 de juny

Fi: Decret 142/1988, de 4 de juliol

3- Joaquim Molins Amat

Inici: Decret 142/1988, de 4 de juliol

Fi: Decret 123/1993, de 29 d'abril

4- Josep Maria Cullell Nadal

Inici: Decret 129/1993, de 6 de maig

Fi: Decret 301/1994, de 18 de novembre

²⁰ Amb el President Tarradellas hi va haver un conseller de Sanitat i Assistència Social: Ramon Espasa Oliver (Inici: Decret de 5 de desembre de 1977; fi: Decret de 28 d'abril de 1980).

²¹ En el Govern del President Tarradellas hi va haver dos consellers de Política Territorial i Obres Públiques: Narcís Serra Serra (Inici: Decret de 5 de desembre de 1977; fi: Decret de 22 de febrer de 1979) i Lluís Armet Coma (Inici: Decret de 24 de febrer de 1979; fi: Decret de 28 d'abril de 1980).

5- Jaume Roma Rodríguez

Inici: Decret 302/1994, de 18 de novembre

Fi: Decret 172/1995, de 15 de juny

6- Artur Mas Gavarró

Inici: Decret 173/1995, de 15 de juny

Fi: Decret 184/1997, de 30 de juliol

7- Pere Macias Arau

Inici: Decret 185/1997, de 30 de juliol

i) Consellers d'Agricultura, Ramaderia i Pesca:²²

1- Agustí Carol Foix

Inici: Decret 2/1980, de 8 de maig

Fi: Decret 158/1984, de 18 de juny

2- Josep Miró Ardèvol

Inici: Decret 158/1984, de 18 de juny

Fi: Decret 321/1989, de 19 de desembre

3- Joan Vallvé Ribera

Inici: Decret 324/1989, de 19 de desembre

Fi: Decret 191/1992, de 14 de setembre

4- Francesc Xavier Marimon Sabaté

Inici: Decret 194/1992, de 14 de setembre

j) Consellers de Treball:²³

1- Joan Rigol Roig

Inici: Decret 2/1980, de 8 de maig

Fi: Decret 158/1984, de 18 de juny

2- Oriol Badia Tobella

Inici: Decret 158/1984, de 18 de juny

Fi: Decret 142/1988, de 4 de juliol

3- Ignasi Farreres Bochaca

Inici: Decret 142/1988, de 4 de juliol

²² El President Tarradellas va tenir un conseller d'Agricultura i Ramaderia (a partir d'una resolució de 13 de desembre de 1977 passa a denominar-se departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca): Josep Roig Magrinyà (Inici: Decret de 5 de desembre de 1977; fi: Decret de 28 d'abril de 1980).

²³ Durant l'època del President Tarradellas hi va haver un conseller de Treball: Joan Codina Torres (Inici: Decret de 5 de desembre de 1977; fi: Decret de 28 d'abril de 1980).

k) Consellers de Justícia:

- 1- Ignasi de Gispert Jordà
Inici: Decret 2/1980, de 8 de maig
Fi: Decret 289/1982, de 24 d'agost
- 2- Agustí Bassols Parés
Inici: Decret 290/1982, de 24 d'agost
Fi: Decret 130/1986, de 9 de maig
- 3- Joaquim Xicoy Bassegoda
Inici: Decret 132/1986, de 9 de maig
Fi: Decret 129/1988, de 16 de juny
- 4- Agustí Bassols Parés
Inici: Decret 142/1988, de 4 de juliol
Fi: Decret 298/1992, de 22 de desembre
- 5- Antoni Isac Aguilar
Inici: Decret 299/1992, de 22 de desembre
Fi: Decret 8/1995, d'1 de febrer
- 6- Núria de Gispert Català
Inici: Decret 9/1995, d'1 de febrer

l) Conseller d'Indústria i Energia:

- 1- Vicenç Oller Compañ
Inici: Decret 2/1980, de 8 de maig
Fi: Decret 158/1984, de 18 de juny
- 2- Joan Hortalà Arau
Inici: Decret 158/1984, de 18 de juny
Fi: Decret 52/1987, de 27 de febrer
- 3- Macià Alavedra Moner
Inici: Decret 53/1987, de 27 de febrer
Fi: Decret 322/1989, de 19 de desembre
- 4- Antoni Subirà Claus
Inici: Decret 323/1989, de 19 de desembre
Fi: Decret 190/1996, de 7 de juny

m) Consellers de Comerç, Consum i Turisme:

- 1- Francesc Sanuy Gistau
Inici: Decret 2/1980, de 8 de maig
Fi: Decret 354/1985, de 19 de desembre

2- Narcís Oliveras Terradas

Inici: Decret 355/1985, de 19 de desembre

Fi: Decret 129/1986, de 9 de maig

3- Joaquim Molins Amat

Inici: Decret 131/1986, de 9 de maig

Fi: Decret 142/1988, de 4 de juliol

4- Lluís Alegre Selga

Inici: Decret 142/1988, de 4 de juliol

Fi: Decret 191/1996, de 7 de juny

n) Consellers de Benestar Social:

1- Antoni Comas Baldellou

Inici: Decret 142/1988, de 4 de juliol

o) Consellers de Medi Ambient:

1- Albert Vilalta González

Inici: Decret 65/1991, de 4 d'abril

Fi: Decret 193/1996, de 7 de juny

2- Pere Macias Arau

Inici: Decret 194/1996, de 7 de juny

Fi: Decret 186/1997, de 30 de juliol

3- Joan Ignasi Puigdollers Noblom

Inici: Decret 187/1997, de 30 de juliol

p) Consellers d'Indústria, Comerç i Turisme

1- Antoni Subirà Claus

Inici: Decret 192/1996, de 7 de juny

2.3. La llista segons el partit al qual pertanyen

Com s'ha estudiat en el capítol anterior, els diversos governs de la Generalitat de Catalunya han estat governs de coalició, la qual cosa ha comportat la distribució de conselleries entre CDC i UDC. L'única persona que ha arribat a ser conseller i membre

d'un partit aliè a la coalició CiU ha estat, com s'ha dit, Joan Hortalà, d'ERC. A tots ells cal afegir també els consellers que eren independents en el moment del seu nomenament. Per tant, del que es tracta és d'identificar les persones que han arribat a ser consellers segons la filiació política que tenien en el moment de ser nomenats.

a) Consellers afiliats a Convergència Democràtica de Catalunya (per ordre alfabètic):

- 1- Macià ALAVEDRA MONER
- 2- Josep Manuel BASÁÑEZ VILLALUENGA
- 3- Francesc Xavier BIGATÀ RIBÉ
- 4- Agustí CAROL FOIX
- 5- Antoni COMAS BALDELLOU
- 6- M. Eugènia CUENCA VALERO
- 7- Josep Maria CULLELL NADAL
- 8- Joaquim FERRER ROCA
- 9- Josep GOMIS MARTÍ
- 10- Joan GUITART AGELL
- 11- Pere MACIAS ARAU
- 12- Francesc Xavier MARIMON SABATÉ
- 13- Artur MAS GAVARRÓ
- 14- Josep MIRÓ ARDEVOL
- 15- Joaquim MOLINS AMAT
- 16- Jordi PLANASDEMUNT GUBERT
- 17- Xavier POMÉS ABELLA
- 18- Joan Ignasi PUIGDOLLERS NOBLOM
- 19- Joan M. PUJALS VALLVÈ
- 20- Eduard RIUS PEY
- 21- Jaume ROMA RODRÍGUEZ
- 22- Antoni SUBIRÀ CLAUS
- 23- Ramon TRIAS FARGAS
- 24- Xavier TRIAS VIDAL DE LLOBATERA
- 25- Joan VALLVÉ RIBERA
- 26- Joan VIDAL GAYOLÀ

b) Consellers afiliats a Unió Democràtica de Catalunya (per ordre alfabètic):

- 1- Lluís ALEGRE SELGA

- 2- Oriol BADIA TOBELLÀ
- 3- Agustí M. BASSOLS PARÉS
- 4- Miquel COLL ALENTORN
- 5- Ignasi FARRERES BOCHACA
- 6- Ignasi de GISPERT JORDÀ
- 7- Núria de GISPERT CATALÀ
- 8- José Javier HERNÁNDEZ MORENO
- 9- Antoni ISAC AGUILAR
- 10- Narcís OLIVERAS TERRADAS
- 11- Joan RIGOL ROIG
- 12- Joaquim XICOY BASSEGODA

c) Consellers afiliats a Esquerra Republicana de Catalunya:

- 1- Joan HORTALÀ ARAU

d) Consellers independents en el moment del seu nomenament²⁴ (per ordre alfabètic):

- 1- Max CAHNER GARCIA
- 2- Josep LAPORTE SALAS
- 3- Vicenç OLLER COMPAN
- 4- Francesc SANUY GISTAU
- 5- Albert VILALTA GONZÁLEZ

Un cop identificats els consellers per departaments i segons la seva filiació política, passem a l'estudi del que he anomenat característiques politològiques de la figura del conseller.

²⁴ De les cinc persones que surten a la llista, només dues s'han mantingut independents: Vicenç Oller i Albert Vilalta. Els altres tres van acabar afiliant-se a CDC (tot i que Francesc Sanuy s'hi va afiliar després de deixar la conselleria d'Indústria i Energia).

3- LES CARACTERÍSTIQUES POLITOLÒGIQUES DEL CÀRREC DE CONSELLER

3.1. La duració en el càrrec

Com s'ha dit en el capítol anterior, des del 1980 fins al 1999 hi ha hagut un total de quaranta-quatre persones que han arribat a ser consellers i s'han fet seixanta nomenaments. Si tenim en compte el nombre de conselleries que hi ha hagut durant aquests dinou anys i mig (un dels més alts de totes les comunitats autònomes espanyoles), podem parlar d'entrada d'una notable *estabilitat* en els executius catalans. Aquesta estabilitat s'explica, com és evident, pel fet que durant aquests anys només ha governat una sola formació política, la coalició CiU, però tot i així de les dades que presentaré també se'n desprèn una voluntat continuïsta del President de la Generalitat respecte dels seus equips de govern.

Si tenim en compte els seixanta nomenaments i, per tant, si comptabilitzem més d'un cop aquelles persones que han estat nomenades conseller diverses vegades (en diferents conselleries o en una mateixa conselleria però sense continuïtat), i si tenim en compte que hi ha unes conselleries que no s'han mantingut durant els anys analitzats i d'altres que han aparegut més tard, obtenim una mitjana de duració en el càrrec de quatre anys i mig. Aquesta mitjana, que va més enllà d'una legislatura completa, s'assimila a la d'alguns països europeus (BLONDEL, 1988: 53-54) i és superior a la de bona part de les comunitats autònomes espanyoles (on, certament, hi ha hagut més canvis de color polític en el govern). No obstant això, se calculem la mitjana per departaments s'observen grans diferències (taula 4).

**Taula 4. Nombre de consellers i mitjana de duració en el càrrec
(en anys i mesos) per conselleries (1980-1999)**

Adjunt a la Presidència	1	4a 0m
Presidència	1	3a 8m
Governació	6	3a 4m
Economia i Finances	7	2a 10m
Ensenyament	4	4a 11m
Cultura	5	3a 11m
Sanitat i Seguretat Social	3	6a 6m
Pol.Territorial i Obres Públiques	7	2a 10m
Agricultura, Ramaderia i Pesca	4	4a 11m
Treball	3	6a 6m
Justícia	6	3a 4m
Indústria i Energia	4	4a 0m
Comerç, Consum i Turisme	4	4a 0m
Indústria, Comerç i Turisme	1	3a 6m
Benestar Social	1	11a 4m
Medi Ambient	3	2a 10m
TOTAL	60	4a 6m

Els departaments més estables, és a dir, aquells en els quals els seus consellers tenen una mitjana de duració més elevada, són el de Sanitat i Seguretat Social, el Treball i, sobretot, el de Benestar Social. En canvi, aquells que tenen una mitjana més baixa són els departaments de Medi Ambient, que amb vuit anys i mig ha tingut tres consellers diferents, i els d'Economia i Finances i Política Territorial i Obres Públiques. Aquest dos darrers departaments són els que més remodelacions han patit, amb set nomenaments de nous consellers (tot i que en cadascun d'ells hi trobem una mateixa persona que ha estat conseller en dos moments diferents). Es fa difícil interpretar perquè en uns departaments els seus responsables han durat més temps que en altres. Si ens fixem en els més estables veiem que es tracta d'aquells departaments que més s'encarreguen de gestionar els principals referents de l'estat social o de benestar (Sanitat, Treball i Benestar Social, i només hi faltaria el d'Ensenyament, el qual també es pot qualificar d'estable, ja que té una mitjana de quasi cinc anys), la qual cosa ens podria permetre interpretar que s'ha volgut donar més fermesa a aquests sectors. En canvi, d'entre els més inestables des del punt de vista de la duració dels consellers, hi trobem un

departament que s'ha situat en un nivell molt baix de protagonisme o d'importància (el de Medi Ambient); un altre que es pot qualificar com el departament amb funcions horitzontals per excel·lència i que, a més, requereix d'aquells que l'han de dirigir una fortalesa i una capacitat de negociació polítiques elevades (el d'Economia i Finances), i un tercer, el de Política Territorial i Obres Públiques, que sempre ha tingut un pressupost molt elevat i, a més, amb unes partides pressupostàries poc predeterminades que incideixen majoritàriament en l'àmbit de l'empresa privada.

No obstant aquests raonaments, allò en què, al meu entendre, més ens hem de fixar per explicar per què en uns departaments la mitjana és més elevada que en d'altres és en les persones que en concret han dirigit els departaments. No es tracta en aquest moment d'avaluar un per un tots els relleus que s'han produït al capdamunt dels departaments, però com es pot percebre en la llista de consellers per departaments del capítol anterior, hi ha moltes diferències entre el temps en què han estat consellers unes persones i el d'unes altres. Així, si ens fixem en els dos extrems, podem destacar els noms següents. D'una banda, els d'aquells que han estat més anys com a consellers: Bassols (més de deu), Trias, Comas, Farreres (més d'onze), Laporte (més de dotze), Alavedra (més de catorze) i Guitart (més de setze). Tots ells, si repassem la seva trajectòria política, han esdevingut homes clau de l'executiu català i també dels seus partits. A l'altre extrem hi trobem els noms de Basáñez (poc més d'un any), Planasdemunt, Roma (poc més de mig any) i Oliveras (no va arribar als cinc mesos). Tots ells (menys el conseller Planasdemunt, que és mort) en l'entrevista al·leguen motius diversos del seu cessament que no comentarem de forma individual, però el que és cert és que tots presenten un perfil polític molt baix, tret potser del conseller Oliveras, que tot i no destacar-se com a líder del partit, és l'únic que ha ocupat un càrrec en l'executiva del partit (va formar part del comitè de govern d'Unió) i l'únic que ha ocupat un càrrec públic electiu (ha estat senador durant aproximadament deu anys i, fins i tot, secretari de la Mesa del Senat). En definitiva, la inestabilitat que presenten alguns departaments, com el d'Economia i Finances o el de Política Territorial i Obres Públiques, s'explica sobretot a

través de les persones que l'han ocupat i no tant en funció de les polítiques que s'impulsen. Així, en el cas del Departament d'Economia i Finances, la insòlita curta durada dels consellers Planasdemunt i Basáñez al capdamunt d'aquesta conselleria i la mort de Trias Fargas quan era conseller, i, en el cas del Departament de Política Territorial i Obres Públiques, les sortides precipitades dels consellers Cullerell i Roma com a conseqüència de presumptes irregularitats en el seu comportament, fan baixar les mitjanes d'ambdós departaments. Assenyalar, finalment, que aquestes dimissions o cessaments sobtats els trobem, sobretot, en els departaments assignats a CDC.

3.2. La professionalització dels consellers

El raonament anterior ens porta a analitzar el concepte de "professionalització". És evident que el càrrec de conseller, com bona part dels càrrecs polítics, és incert des del punt de vista temporal. És un càrrec que depèn, entre d'altres coses, d'una majoria parlamentària i governamental i de la confiança del president del Govern. És per això que s'acostuma a dir que l'endemà de ser nomenat conseller un ja té clar que pot ser cessat en qualsevol moment²⁵, la qual cosa no vol dir que el cessament no pugui sorprendre. Com acabem de veure, hi ha persones que durant molts anys han estat consellers i d'altres que, en canvi, la duració en el càrrec la compten per dies. Quan faig referència al terme "professionalització" aplicat al càrrec de conseller, vull indicar el fet que hi pot haver persones que hagin dirigit durant tant de temps una conselleria que aquell càrrec que en principi hauria d'haver estat simplement una etapa més -i potser una de les més curtes- de la seva vida professional, s'ha convertit en una de les seves principals activitats professionals (sempre des del punt de vista temporal i, per tant, sense tenir en compte altres consideracions com ara la importància, el prestigi, el ressò social o el sou del

²⁵ Això és el que va voler dir un exconseller quan em va manifestar que «en el moment en què et nomenen ja estàs cessat».

càrrec). Així si, posem per cas, la vida professional d'un individu pot durar 47 anys (des de la majoria d'edat a l'edat de jubilació), aquell que s'ha passat, per exemple, més de vuit anys sent conseller, ja pot considerar aquesta activitat com una de les professions principals que ha tingut al llarg de la seva vida. D'altra banda, des del punt de vista polític es pot entendre que quan una persona és nomenada conseller al principi d'una legislatura, aquest nomenament té una vocació de continuïtat fins que s'acabi la legislatura. El nou conseller té, doncs, tota una legislatura, quatre anys, per mostrar i impulsar les seves polítiques i si és cessat abans s'acostuma a percebre com un indicador que alguna cosa no ha funcionat. Però si enlloc de quatre anys es manté en el càrrec més del doble, la implicació, l'arrelament i l'experiència en el càrrec són tant elevats que ens permet parlar de professionalització. Val a dir, però, que no atorgo al concepte de professionalització cap connotació negativa. No crec que sigui necessàriament dolent ni tampoc que sigui recomanable, tot i que, certament, la lectura que més s'ha fet d'aquest tipus de professionalització ha estat negativa.

A Catalunya, si a més de tenir en compte la duració mitjana global de quatre anys i mig que s'ha analitzat en l'apartat anterior (en la qual es comptabilitzaven els nomenaments i, per tant, separadament aquells que han estat nomenats conseller diverses vegades), ens fixem en els temps que han exercit el càrrec de conseller (és a dir, amb independència de si han canviat de conselleria o de si han estat nomenades diverses vegades de forma interrompuda) les quaranta-quatre persones que han arribat a ser consellers (taules 5 i 6), podem arribar a la conclusió que hi ha hagut una notable tendència cap a la professionalització d'aquest càrrec.

Taula 5. Duració temporal per anys dels consellers (1980-1999)²⁶

Menys d'1 any	6,82
1 a 2 anys	2,27
2 a 3 anys	20,45
3 a 4 anys	22,73
4 a 5 anys	6,82
5 a 6 anys	11,36
6 a 7 anys	4,55
7 a 8 anys	4,55
8 a 9 anys	2,27
9 a 10 anys	2,27
10 a 11 anys	2,27
11 a 12 anys	6,82
12 a 13 anys	2,27
13 a 14 anys	0,00
14 a 15 anys	2,27
15 a 16 anys	0,00
16 a 17 anys	2,27
n=44	

Taula 6. Duració temporal per legislatures dels consellers (1980-1999)

4 o menys anys	52,27
4 a 8 anys	27,27
8 a 12 anys	13,64
12 a 16 anys	4,55
Més de 16 anys	2,27
n=44	

Com es pot veure en les taules anteriors, el límit temporal que divideix per meitats els consellers és el d'una legislatura: el 52% ha estat conseller durant una legislatura o menys i el 48% restant durant més d'una legislatura. Però també cal destacar, en primer lloc, que la mitjana global de temps durant el qual han estat consellers és d'uns cinc anys i mig (sense tenir en compte el nomenaments) i, en segon lloc, que un de cada cinc ha estat conseller durant més de vuit anys (tot i que no necessàriament seguits). Si bé desconec les dades exactes d'altres comunitats autònomes, tot sembla indicar que de les poques comunitats autònomes que mai han canviat color polític (les altres lògicament

²⁶ Tant en aquesta taula com en la següent es comptabilitzen tots els anys durant els quals cada persona ha estat conseller, amb independència de si aquests anys han estat seguits o interromputs.

presenten mitjanes més baixes), Catalunya és la que presenta una major professionalització del càrrec de conseller.

Si dividim els dinou i escaig anys objecte d'estudi en legislatures i fixem la divisòria en els decrets de nomenament de consellers de després de les cinc eleccions autonòmiques que s'han fet (Decret 2/1980, de 8 de maig; Decret 158/1984, de 18 de juny; Decret 142/1988, de 4 de juliol; Decret 83/1992, de 15 d'abril, i Decret 3/1996, d'11 de gener), obtenim les següents dades. Quasi la meitat han estat consellers dins d'una de les cinc legislatures (taula 7), una mica més d'una quarta part en dues, un de cada cinc en tres i la resta (un de cada deu) en quatre o en totes cinc (concretament, Alavedra i Guitart són els únics que han estat consellers en actiu en les cinc legislatures).

Taula 7. Nombre de legislatures en les que han estat consellers

1 legislatura	45,45
2 legislatures	27,27
3 legislatures	18,18
4 legislatures	4,55
5 legislatures	4,55
	n=44

Però si anem més enllà i observem dins de quines legislatures han exercit de consellers, veiem com la meitat de tots ells han estat consellers durant la quarta legislatura, que va del Decret 83/1992, de 15 d'abril al Decret 3/1996, d'11 de gener. L'explicació del que s'acaba de dir és que en aquella legislatura, com ara veurem, la remodelació del govern no es va produir fins al cap d'uns mesos i, a més, va ser la legislatura en la qual es van fer més canvis en l'executiu català. Aquesta aparença d'inestabilitat de la quarta legislatura la van utilitzar els partits de l'oposició en la campanya electoral de les eleccions del 1995, en les que CiU va perdre la majoria absoluta dels escons. A la resta de legislatures hi trobem xifres més concordants amb l'estabilitat a què fèiem referència, ja que aproximadament en cadascuna d'elles hi

trobem un terç dels consellers (taula 8). Només destacar la tercera legislatura, que ha esdevingut la més estables de totes pel que fa al nombre de nomenaments i al de persones. Així, mentre que hi ha set persones que només han estat consellers en la primera legislatura, sis que només ho han estat en la segona, tres en la quarta i quatre en la cinquena, no hi ha ningú que només hagi exercit de conseller en actiu durant la tercera legislatura.

Taula 8. Legislatures en les que han estat actius els consellers (1980-1999)

Legislatura	Actius
1a legislatura	36,36
2a legislatura	36,36
3a legislatura	34,09
4a legislatura	50,00
5a legislatura	38,64
	n=44

3.3. El relleu dels consellers

Del que es tracta en aquest apartat és veure quan es produeixen els relleus al capdamunt de les conselleries i si se'n desprèn alguna conclusió. D'entrada cal tomar a assenyalar que durant els quasi vint anys objecte d'estudi (1980-1999) no hi ha hagut cap canvi de majoria parlamentària i governamental, la qual cosa no només facilita, com s'ha dit, la continuïtat de les persones que formen l'executiu, sinó que, a més, fa que no ens trobem amb cap canvi en bloc de tots els consellers després d'unes eleccions. Malgrat això, encara que en les eleccions no es produeixi un canvi de majoria governamental aquest és un moment que sovint s'acostuma a fer servir per remodelar els executius i Catalunya no n'és una excepció. Efectivament, si ens fixem en les remodelacions que Jordi Pujol ha fet des del 1980 fins a finals del 1999, observem com les més importants s'han fet després d'unes conteses electorals. Amb el Decret 142/1988, de 4 de juliol (aprovat després de les eleccions del 29 de maig del 1988), es va produir la remodelació

més gran de l'executiu català durant tot aquest període. Només dos (Miró i Alavedra) dels onze consellers que van acabar la segona legislatura es van mantenir en la mateixa conselleria, tot i que quatre més (Laporte, Guitart, Molins i Bassols) van passar a dirigir altres conselleries. Després de les eleccions del 1984 (amb el Decret 158/1984, de 19 de juny) també hi va haver un altre canvi significatiu dels titulars de les conselleries. En aquella ocasió, quatre (Coll, Cahner, Carol i Oller) dels dotze consellers que van acabar la primera legislatura no van continuar i n'hi va haver un altre (Rigol) que va canviar de conselleria.

Les altres dues eleccions autonòmiques que van donar la victòria a CiU, les del març del 1992 i les de novembre del 1995, no van generar gaires canvis de consellers. Així, després de les eleccions del 1992 es van mantenir tots els consellers que van acabar la tercera legislatura i no va ser fins a finals d'any quan es va fer una remodelació que va afectar quatre conselleries (Governació, Ensenyament, Justícia i Agricultura, Ramaderia i Pesca). L'explicació que es va donar a aquest endarreriment del relleu de consellers va ser la voluntat d'esperar la finalització dels Jocs Olímpics de Barcelona, que es van celebrar l'estiu d'aquell any, i permetre, d'una banda, encarar aquell gran esdeveniment amb homes amb experiència de govern i, d'una altra, mostrar d'aquesta manera l'estabilitat del Govern català i, de retruc, la de Catalunya.

Finalment, els canvis de consellers que van comportar les eleccions del 1995 (amb el Decret 3/1996, d'11 de gener) van ser molt reduïts (només van afectar la recent creada conselleria de la Presidència i la de Sanitat i Seguretat Social), tot i que cinc mesos més tard, el juny del 1996, és a dir, després de les eleccions generals del març del 1996, hi va haver una remodelació que va afectar quatre conselleries (la d'Ensenyament, la de Cultura, la de Medi Ambient i la d'Indústria, Comerç i Turisme). La darrera remodelació que cal destacar és la del juliol del 1997 que, tot i que va afectar a tres conselleries (Economia i Finances, Política Territorial i Obres Públiques i Medi Ambient), tenia com únic objectiu substituir Macià Alavedra al capdamunt de la conselleria

d'Economia i Finances. I és que en ocasions alguns canvis que afecten a una o dues persones generen un efecte dòmino que fa que repercuteixin en altres conselleries.

Per tant, també a Catalunya es pot afirmar que la celebració d'eleccions acostuma a generar immediatament, si l'agenda política ho permet, remodelacions en l'executiu. I és que l'agenda política és un altre factor que, com és evident, influeix a l'hora de fer canvis de consellers. En aquest sentit, no només s'ha de fer referència als Jocs Olímpics de Barcelona, sinó també a les eleccions generals, ja que sovint la convocatòria d'eleccions generals a Espanya i la confecció de candidatures per al Congrés dels Diputats o pel Senat han provocat el cessament de consellers del Govern català per anar a les llistes. Així, el cessament de Trias Fargas a finals del 1982 o d'Oliveras i d'Alavedra el 1986, s'expliquen, entre d'altres raons, per les eleccions generals (Congrés i Senat) que en aquells anys es van fer a Espanya.

També cal destacar dos altres elements que a Catalunya han generat algunes remodelacions governamentals. En primer lloc, l'acusació de presumptes irregularitats que afectaven determinats consellers. Així, els casos Cullerell (novembre del 1994) i Roma (juny del 1995) són, probablement, els més clars, tot i que també caldria afegir el nom de Macià Alavedra, que va ser cessat el juliol del 1997. En segon lloc, la necessitat de trobar un "cap de turc" per donar sortida a una crisi de govern o a una dura crítica de l'oposició. En aquest sentit, caldria esmentar el cessament de la consellera Cuenca (a principis del 1995) després d'una primavera i d'un estiu del 1994 en que van cremar més de 60.000 hectàrees i d'una tardor del mateix any en què la pluja va provocar greus inundacions. La duresa del debat parlamentari que van generar aquests fets i la incapacitat de tot l'executiu català per a donar una resposta convincent a l'oposició i a l'opinió pública (a més d'alguna declaració institucional poc afortunada), va desembocar en la substitució de la titular de la conselleria més implicada.

Finalment, només apuntar que totes aquestes remodelacions que s'han anat fet en l'executiu català durant aquests anys, sobretot les que van afectar més consellers, han

comportat un canvi de tendència i unes noves característiques dels consellers. Més endavant, però, veurem quina ha estat aquesta evolució.

3.4. La polivalència dels consellers

Un darrer aspecte que ens cal analitzar de les característiques politològiques del càrrec de conseller, és veure si hi ha hagut persones que han esdevingut consellers en conselleries diferents. D'aquesta característica se'n pot desprendre un perfil generalista (BLONDEL, 1988: 52) o, dit d'una altra manera, una certa polivalència d'aquells que han dirigit conselleries.

Taula 9. Nombre de conselleries que han dirigit els consellers (1980-1999)

1 conselleria	72,73
2 conselleries	25,00
3 conselleries	2,27
	n=44

Com es pot veure en la taula 9, el 27% dels consellers que hi ha hagut a l'executiu català des del 1980 fins al 1999 han dirigit més d'una conselleria. Més concretament, fem referència a Macià Alavedra (Governació, Indústria i Energia i Economia i Finances), Agustí Bassols (Justícia i Governació), Josep Maria Cullerell (Política Territorial i Obres Públiques i Economia i Finances), Joan Guitart (Ensenyament i Cultura), Josep Laporte (Sanitat i Seguretat Social i Ensenyament), Pere Macias (Medi Ambient i Política Territorial i Obres Públiques), Artur Mas (Política Territorial i Obres Públiques i Economia i Finances), Joaquim Molins (Comerç, Consum i Turisme, i Política Territorial i Obres Públiques), Joan M. Pujals (Ensenyament i Cultura), Joan Rigol (Treball i Cultura), Antoni Subirà (Indústria i Energia i Indústria, Comerç i Turisme), Xavier Trias (Sanitat i Seguretat Social i Presidència). Malgrat que, d'entrada, a tots ells se'ls pot

atribuir un perfil generalista o una certa polivalència, cal veure també quines conselleries han dirigit. I si ho fem haurem de matisar-ho, ja que, en general, es tracta de departaments que no estan sectorialment gaire allunyats: Indústria i Energia - Economia i Finances; Indústria i Energia - Indústria, Comerç i Turisme; Ensenyament - Cultura; Medi Ambient - Política Territorial i Obres Públiques. Però si anem més enllà d'aquestes dades objectives i preguntem als consellers si es consideren més generalistes o més especialistes, la gran majoria considera que té un perfil generalista (el 60%, mentre que un 24% es consideren més especialistes). Tot i que més endavant analitzarem amb més detall aquestes dades, ja podem concloure que és el perfil generalista el que ha predominat en els que han estat consellers des del 1980 fins al 1999. Un perfil generalista que explicita també una certa polivalència, és a dir, la possibilitat i la disposició de ser consellers de qualsevol conselleria. Més endavant, quan analitzi tot l'itinerari que han seguit els consellers dins de l'Administració, podrem acabar de calibrar aquest perfil generalista que ens indiquen aquestes dades.

Quasi tots els departaments han estat dirigits, en alguna ocasió, per persones que prèviament o posteriorment n'han dirigit un altre de diferent. Les úniques excepcions són les conselleries Adjunta a la Presidència (que només va durar quatre anys), la de Benestar Social (que sempre ha estat dirigida per la mateixa persona) i la d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, que ha estat, doncs, l'única conselleria que ha estat dirigida per diversos consellers (concretament, quatre) que mai han dirigit cap altra conselleria. Val la pena destacar aquest darrer departament, ja que a principis dels anys noranta era l'únic que estava format per alts càrrecs (secretaris generals i directors generals) que no procedien d'altres departaments i, a més, cap alt càrrec de la resta de departaments havia passat pel d'Agricultura (MATAS, 1995: 235-236). És a dir, que el Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca és el que ha estat més aïllat des del punt de vista del traspàs d'alts càrrecs i de consellers.

Les conselleries en les quals hi trobem més consellers que, posteriorment, n'han dirigit una altra de diferent són les de Governació, d'Indústria i Energia, de Política

Territorial i Obres Públiques, d'Ensenyament i de Sanitat i Seguretat Social (totes amb dos). Aquestes conselleries són les que "exporten" més consellers cap a altres. En canvi, les que n'"importen" més, és a dir, les que han tingut més consellers que, prèviament, ja havien dirigit una altra conselleria són la d'Economia i Finances, la de Política Territorial i Obres Públiques i la de Cultura (totes amb tres). Tot i que, com s'ha vist, les conselleries d'Economia i Finances i la de Política Territorial i Obres Públiques són les més inestables des del punt de vista del nombre de consellers que les han dirigit, no s'ha de concloure que el fet d'haver estat dirigides en tres ocasions per persones que procedien d'altres conselleries (segons Blondel, per generalistes) hagi provocat aquesta inestabilitat sinó més aviat al contrari, ja que, en general, aquestes persones són les que més han durat al capdamunt d'aquestes conselleries, és a dir, les que més han contribuït a la seva estabilitat.

Finalment, cal afegir que pràcticament tots aquells que han estat consellers de conselleries diferents ho ha estat de forma contínua, és a dir, sense cap parèntesi temporal, ja que les dues úniques excepcions són Alavedra i Cullerell. Si a aquests dos noms hi afegim el de Trias Fargas (que va ser conseller d'Economia i Finances en dues etapes temporalment separades), ens trobem amb els tres únics casos de persones que després d'un temps sense ser consellers han estat "repescades". Mentre que en el cas de Trias Fargas i de Cullerell, el parèntesi va ser d'aproximadament sis anys, en el cas de Macià Alavedra va ser només de quasi deu mesos. Aquests tres noms (Alavedra, Cullerell i Trias Fargas) no només són tres clàssics dels executius catalans, sinó que a més han esdevingut persones amb un marcat perfil polític i amb un extraordinari protagonisme dins de CDC.

4- LES DADES SOCIODEMOGRÀFIQUES

4.1. *Les dades d'identitat personal dels consellers*

En aquest apartat s'estudiaran les principals dades sociodemogràfiques dels consellers: l'edat, el sexe, l'estat civil, el nombre de fills, el lloc de naixement i el lloc de residència. Aquestes dades són les que més trobem en els estudis sobre elits polítiques, ja que és relativament fàcil aconseguir-les, i, per tant, són les que millor permeten una anàlisi comparada. Sovint aquest tipus de dades s'han utilitzat per evidenciar les diferències entre les elits polítiques i la societat que dirigeixen o altres categories professionals, tot i que on aquestes diferències es noten més és en la formació acadèmica, que veurem en aquest mateix capítol, i en el itinerari polític i professional, que veurem en el següent.

4.1.1. Edat

L'edat mitjana dels consellers de Catalunya gairebé arriba als cinquanta anys (és de 47,5 anys)²⁷. Arribar a ser conseller a finals de la quarantena, és a dir, en un moment en que no s'és jove ni vell, pot voler dir, i més endavant ho comprovarem, haver-hi arribat després d'assolir una maduresa política, intel·lectual i professional. No obstant això, si es fa una anàlisi comparada amb els estudis que s'han fet, es pot considerar com una elit de

²⁷ Per a obtenir aquesta mitjana s'ha tingut en compte les dates de naixement i les dates dels decrets de nomenament dels consellers. En els casos d'aquells que han estat nomenats diverses vegades només s'ha agafat la data del primer nomenament. Per tant, indico la mitjana d'edat en

govern més aviat jove, tant si ho comparem amb l'elit política catalana²⁸ com si ho comparem amb l'elit governamental d'altres països. El fet que el període actual de democràcia política i, de retruc, les institucions catalanes actuals tinguin menys de dues dècades d'història fa que les nostres elits de govern siguin més joves que les d'altres països amb una tradició democràtica més llarga.

Taula 10. Edat dels consellers per trams

De 35 a 39 anys	15,90
De 40 a 44 anys	31,81
De 45 a 49 anys	20,45
De 50 a 54 anys	11,36
De 55 a 59 anys	13,63
De 60 a 64 anys	2,27
65 anys o més	4,54
	n=44

Si ubiquem els consellers en trams d'edat (taula 10) observem com aquell on hi trobem més consellers (catorze, és a dir, quasi un terç) és el que va dels 40 als 44 anys, seguit del següent (dels 45 als 49 anys). El fet que els gran guix hagi arribat a ser conseller amb quaranta i pocs anys és, sense cap dubte, un indicador clar de la joventut de l'executiu català. I si el tercer grup és el dels que estan en la trentena, encara ho confirma més. En canvi, els que més trenquen la mitjana són els que se situen per sobre dels 60 anys, que sobretot els trobem en el govern sorgit de les primeres eleccions del 1980, tot i que la principal característica d'aquell primer govern era la diferència d'edats,

què els consellers que hi ha hagut des del 1980 fins al 1999 van aconseguir aquest càrrec per primer o únic cop.

²⁸ Pel que fa a les elits polítiques catalanes tenim les dades següents: l'edat mitjana dels diputats del Parlament de Catalunya l'any 1980 era de 45 anys i, més concretament, l'edat mitjana del que pertanyien a la coalició CiU era de 47,4, és a dir, pràcticament la mateixa que la dels consellers (PITARCH; SUBIRATS, 1982: 138). En el cas del alts càrrecs de l'Administració catalana, segons dades de principis dels anys noranta, l'edat mitjana dels secretaris generals era de 45,4 anys i la dels directors generals de 48,4 (MATAS, 1995: 80). Per tants, els consellers se situen entre uns i altres, malgrat que la tendència acostuma a incrementar la mitjana d'edat a mesura que es va pujant en l'estructura jeràrquica. Pel que fa a l'elit local, l'edat mitjana dels alcaldes dels primers consistoris era de 40,9 anys i la dels alcaldes en actiu l'any 1994, de 47 (MAGRE, 1999: 162).

ja que quasi la meitat dels que se situen en el primer tram d'edat també els trobem en aquell primer govern en el qual hi havia consellers que es portaven 40 anys de diferència. Des del 1980 fins al 1999, la persona que ha arribat a ser conseller més jove és el conseller Pujals, amb 35 anys, i la que va arribar a ser-ho més gran va ser el conseller Coll i Alentom, que va començar amb 76 anys i va acabar amb 80 anys.

Tot i que, com ara veurem, des del 1980 fins al 1999 hi ha hagut només dues dones conselleres, podem dir que la mitjana d'edat de les dones ha estat inferior a la dels homes. Totes dues van arribar a ser conselleres amb 45 anys, és a dir, amb una edat dos anys i mig inferior a la mitjana dels homes. Finalment, si dividim els consellers en funció del partit a què pertanyien en el moment de ser nomenats, podem observar com són els convergents els que presenten una mitjana d'edat més baixa (45 anys), seguits dels independents (49,2) i dels democratacristians (52,7).

4.1.2. Sexe

L'escassa presència de la dona en llocs de comandament polític -i no polític- ha estat demostrada a bastament. Catalunya no n'és una excepció i malgrat la permanent reivindicació d'una major presència femenina en càrrecs de comandament polític, la presència de la dona segueix sent molt baixa. Així, hi ha poques dones que han arribat a ser diputades, alcaldesses, regidores, dirigents de partits polítics o alts càrrecs de l'Administració²⁹. En el cas del govern de català, la presència femenina ha estat

Finalment, l'edat mitjana dels consellers estudiats és molt més elevada que la dels consellers del període 1931-1939 (PITARCH, 1977: 32).

²⁹ Dels 135 diputats del Parlament de Catalunya, l'any 1980 només hi havia set dones, és a dir, un 5,2%. Cal afegir-hi que el grup parlamentari de Convergència i Unió és el que tenia, en números absoluts, més dones -tres-, que eren el 7,5% dels seus parlamentaris (PITARCH; SUBIRATS, 1982: 136). La subrepresentació femenina era total (no hi havia cap dona) en el Parlament del 1932 (PITARCH, 1977: 20-21). Pel que fa a l'àmbit local català, el percentatge de dones representants locals en els anys 1979, 1983 i 1987 era d'un 4,6%, d'un 6,6% i d'un 7,4%, respectivament (CAPO, 1992: 137). Finalment, assenyalar que el percentatge de dones en els càrrecs de responsabilitat de CDC és també molt baix, la qual cosa fa que Joan Marcet qualifiqui aquest partit de "partit predominantment masculí" (MARCET, 1984: 185).

baixíssima³⁰: de les quaranta-quatre persones que han arribat a ser consellers des del 1980 fins al 1999 només dues eren dones, és a dir, menys d'un 5%.

Taula 11. Sexe dels consellers

Homes	95,45
Dones	4,55
	n=44

La primera dona consellera que va ser consellera és Maria Eugènia Cuenca i el seu nomenament es va fer a finals del 1992. És a dir, que durant més de dotze anys no hi va haver dones en els governs de Jordi Pujol. Des de llavors fins a finals del 1999 sempre hi ha hagut una dona, ja que el mateix dia que la consellera Cuenca va ser cessada (1 de febrer del 1995), Núria de Gispert va ser nomenada consellera de Justícia. Per tant, les dues úniques dones que hi ha hagut en els executius catalans mai hi han estat de forma coetània.

Sovint s'ha comentat que, en general, la presència de dones en els executius ha estat provocada per una voluntat d'oferir una imatge de modernitat i d'igualtat a l'opinió pública, i que aquest "forçar les coses" fa que les dones dirigeixin ministeris "de segona". Tot i que no entrarem en els motius que van portar els nomenaments de les dues conselleres, el cert és que, d'una banda, totes dues tenen un *cursus honorum* -diferent un de l'altre- que justifica amb escreix el seu nomenament i, d'una altra, que s'han encarregat de departaments que no es poden qualificar de poc importants. Així, el Departament de Governació es pot considerar com un dels més importants de l'Administració catalana i el de Justícia, tot i que té un pes menor, no és dels menys importants.

Destacar també que de les dues úniques dones nomenades conselleres, n'hi ha una de CDC (Cuenca) i una altra d'UDC (Gispert), és a dir, que ambdós partits hi han

³⁰ La qual cosa demostra un cert «diminishing flow», és a dir, el fet que a mesura que es va pujant

contribuït, però en percentatges és el partit democratacristià el que més dones ha posat a l'executiu (8,3%, respecte el 3,8 de Convergència)³¹. Pel que fa a la consellera Cuenca, cal destacar el fet que acumula dues característiques quasi insòlites en els consellers: la primera és ser dona i la segona, com ara veurem, és haver nascut fora de Catalunya.

4.1.3. Estat civil i nombre de fills

L'estat civil i el nombre de fills, tot i que són dades que no donen gaire informació, són dos elements clàssics de les anàlisis sociodemogràfiques dels col·lectius socials. Les dades que presento, però, fan referència al moment en el qual es va fer l'entrevista, és a dir, febrer-març del 1999. Per tant, no són dades del moment en què eren consellers³².

Quasi tots els consellers (el 98%) són casats, no n'hi ha cap de solter i només n'hi ha un que manifesti la condició de separat. Això no vol dir, però, que els que actualment estan casats prèviament no hagin estat separats, ja que n'he detectat alguns que han seguit aquest procés. Com que només hi ha un separat i, per tant, com a conseqüència, d'una banda, de la insignificança d'aquest cas i, d'una altra, de la confidencialitat de les dades i opinions personals, no faré cap descripció de les seves característiques.

Taula 12. Estat civil dels consellers

Casats	97,73
Separats o divorciats	2,27
	n=44

en l'escala jeràrquica la presència de la dona és menor (ROSSI, 1970: 1-12).

³¹ Aquesta tendència d'UDC més favorable a la presència de dones ja la trobàvem en els alts càrrecs de l'Administració (MATAS, 1995: 86).

³² En canvi, les dades dels que en el moment de l'entrevista eren morts sí que fan referència al moment en què eren consellers.

Pel que fa al nombre de fills, la mitjana per conseller se situa en els 3,1 fills³³. Quasi la meitat dels consellers tenen dos o tres fills, i mentre que una cinquena part té cinc o més fills, de conseller que no tinguin descendència només n'hi ha tres.

Taula 13. Nombre de fills dels consellers (1980-1999)

Cap	6,82
1	9,09
2	22,73
3	22,73
4	18,18
5	11,36
6	2,27
7	6,82
	n=44

4.1.4. Lloc de naixement

En una comunitat autònoma com la catalana, que ha rebut força immigració d'altres indrets d'Espanya, pot ser una dada interessant veure si els governs catalans han estat permeables a l'entrada de persones nascudes fora de Catalunya. A més, d'entre els nascuts a Catalunya, ens interessa veure quina és la presència de gironins, lleidetans i tarragonins, és a dir, veure si s'ha evitat una centralitat barcelonina o, dit en altres paraules, si hi trobem la centralitat de les grans ciutats que es pot percebre en bona part dels estudis sobre elits polítiques³⁴.

En els governs de Catalunya es pot observar un clar predomini dels nascuts a Catalunya (el 90%). De les quaranta-quatre persones objecte d'estudi només tres han nascut a la resta de l'Estat (dues a Castella i Lleó i una a l'Aragó) i una més que va néixer a l'estranger (concretament, a la República Federal Alemanya). Per tant, d'entrada cal

³³ Superior, doncs, a la de població de Catalunya (que, segons dades de l'Enquesta Sòcio-demogràfica del 1991, és de 2,4 fills) i a la dels alts càrrecs de l'Administració (que fa set anys era de 2,3 fills -MATAS, 1995: 87).

³⁴ Com pot ser el cas de Madrid a Espanya (ÁLVAREZ, 1984; CUENCA; MIRANDA, 1987: 107) o de París a França (SULEIMAN, 1974: 63-64).

assenyalar l'autoctonisme com una de les característiques de l'elit governamental catalana³⁵ i, per tant, el fet que, respecte de la població catalana, hi hagi una clara infrarepresentació dels nascuts fora de Catalunya (taula 14). Pel que fa als nascuts a la resta de l'Estat, destacar que un pertany a UDC i els altres dos a CDC.

Taula 14. Lloc de naixement dels consellers

Catalunya	90,90
Restat d'Espanya	6,82
Estranger	2,27
	n=44

A més d'aquest origen català, cal afegir que també hi ha una marcada centralitat barcelonina. Així, més de la meitat dels que han nascut a Catalunya ho han fet a la ciutat de Barcelona i la resta es distribueixen molt equilibradament entre la resta de la província de Barcelona, la província de Girona, la de Lleida i la de Tarragona (taula 15).

Taula 15. Província de naixement dels consellers nascuts a Catalunya

Barcelona ciutat	52,50
Barcelona	12,50
Girona	12,50
Lleida	10,00
Tarragona	12,50
	n=40

Per comarques, la que predomina és el Barcelonès (el 52,5% dels que han nascut a Catalunya, és a dir, que coincideix amb els que han nascut a la ciutat de Barcelona), seguida a moltíssima distància del Baix Camp (7,5%). La resta de comarques que han

³⁵ Característica que trobem demostrada en bona part dels estudis que s'han fet sobre elits polítiques (BOTELLA, 1990: 71): sobre els diputats catalans (PITARCH; SUBIRATS, 1982: 130; CALVET, 1999: 234), sobre els regidors i alcaldes (CAPO; BARAS; BOTELLA; COLOMÉ, 1988: 211, 214; MAGRE, 1999: 174) i sobre les elits polítiques de l'Administració (ALFONSO, 1982: 88; MATAS, 1995: 87-92).

tingut un o dos representants en el govern català són: la Garrotxa, la Selva i el Vallès Occidental (totes tres amb dos consellers), i l'Alt Empordà, el Baix Llobregat, la Conca de Barberà, el Maresme, el Pallars Jussà, la Segarra, el Segrià, el Tarragonès, l'Urgell i el Vallès Oriental (amb un cadascuna).

4.1.5. Lloc de residència

Les dades que fan referència al lloc de residència són les que ens van donar en el moment de fer les entrevistes. Per tant, es tracta de la residència actual de les trenta-vuit persones entrevistades, tot i que és cert que la majoria encara conserven el mateix lloc de residència de quan eren consellers. A més, és lògic pensar que la centralitat barcelonina de les seus de les diverses conselleries ha influït clarament en la ubicació de la residència a Barcelona, tot i que, com ara veurem, hi ha hagut alguns consellers que han volgut mantenir expressament la seva residència fora de la capital (no només actualment, en el cas dels exconsellers, sinó també mentre eren consellers).

Taula 16. Lloc de residència dels consellers

Barcelona ciutat	52,50
Fora de Barcelona	12,50
	n=38

Una mica més dels dos terços dels consellers resideix a la ciutat de Barcelona i quasi un terç a fora de la capital (taula 16). Dels que viuen fora cal destacar dues comarques: la del Maresme i la del Vallès Occidental³⁶. I dels que viuen a Barcelona ens interessa analitzar en quins dels deu districtes de la ciutat (Ciutat Vella, Eixample, Sants-Montjuïc, Les Corts, Sarrià-Sant Gervasi, Gràcia, Horta-Guinardó, Nou Barris, Sant Andreu i Sant Martí) resideixen els consellers. Doncs bé, tots s'acumulen en dos

districtes: el de Sarrià-Sant Gervasi, on hi viu el 62%, i el de l'Eixample, on hi resideix el 30% (taula 17)³⁷. Més enllà d'aquests dos districtes, que són per aquest ordre els més rics de la ciutat, només en trobem un que viu a Gràcia i un altre a Horta-Guinardó. Per tant, també a Catalunya les elits governamentals resideixen en les zones més benestants de la ciutat, allà on hi trobem també altres elits polítiques, les elits socials i les econòmiques.

Taula 17. Districte de residència dels consellers que viuen a la ciutat de Barcelona

Sarrià-Sant Gervasi	61,54
Eixample	30,77
Gràcia	3,85
Horta-Guinardó	3,85
	n=26

4.2. La formació acadèmica dels consellers

En els estudis sobre elits és molt freqüent trobar una anàlisi sobre la seva formació acadèmica, ja que sovint provenen d'uns mateixos centres educatius que són precisament els que s'encarreguen de formar la futura elit (PUTNAM, 1976: 30; SULEIMAN, 1974: 75-76). Així doncs, tot i que avui per avui l'ensenyament (fins i tot l'ensenyament superior) és a l'abast d'un percentatge molt elevat de la població, encara té sentit abordar la formació acadèmica de les elits polítiques, ja que hi ha un centres que es pot dir que *faciliten* l'accés a posicions d'elit.

³⁶ Aquesta darrera comarca també destacava com a lloc de residència dels alts càrrecs de l'Administració (MATAS, 1995: 92).

4.2.1. Nivell d'estudis

El nivell de formació acadèmica d'aquells que han arribat a ser consellers des del 1980 fins al 1999 és força elevat. El 93% han cursat estudis universitaris de grau superior i el 7% de grau mitjà. Per tant, si aquestes dades les comparem amb les dels alts càrrecs de l'Administració (MATAS, 1995: 95), les dels diputats al Parlament de Catalunya (PITARCH, SUBIRATS, 1982: 143-144; MORATA, 1992: 268; CALVET, 1999: 243), amb les dels alcaldes (MAGRE, 1999: 168) i regidors de Catalunya (CAPO; BARAS; BOTELLA; COLOMÉ, 1988: 217; CAPO, 1992: 140), observem que allà on hi ha un percentatge més elevat de llicenciats universitaris és entre els que han arribat a ser consellers, és a dir, entre els que s'han situat al capdamunt del poder polític institucional.

Taula 18. Nivell d'estudis dels consellers

Llicenciats	93,18
Diplomats	6,82
	n=44

4.2.2. Lloc on han fet el batxillerat

En l'estudi que vaig fer sobre els alts càrrecs de l'Administració catalana no només afirmava que «les tres quartes parts dels alts càrrecs van fer el batxillerat en centres privats i, d'aquests, pràcticament tots (el 85%) van anar a escoles religioses», sinó que a més destacava el predomini de dos ordes religiosos en la formació de les elits polítiques de l'Administració: els jesuïtes i els escolapis, la qual cosa em va permetre resumir la seva formació acadèmica amb el neologisme «jesulapis» (MATAS, 1995: 97-

³⁷ Aquests dos mateixos districtes eren on més alts càrrecs de l'Administració catalana hi residien (MATAS, 1995: 93).

98). En aquest apartat, per tant, vull veure si en el nivell de conseller també es pot utilitzar el mateix neologisme per caracteritzar la seva formació.

Quasi el 90% dels consellers van fer el batxillerat en centres privats i la majoria (el 66%) van estudiar a Barcelona. Pel que fa a la religiositat de les escoles, els dos terços van estudiar en centres religiosos i la resta en escoles no religioses. Per tant, el gran gruix d'aquells que han estat consellers des del 1980 fins al 1999 han estudiat en centres privats i religiosos de Barcelona (taules 19, 20 i 21).

Taula 19. Ubicació de l'escola on van fer el batxillerat

Barcelona	66,67
Resta de Catalunya	27,78
Resta d'Espanya	5,56
	n=36 ³⁸

Taula 20. Tipus de centre on van fer el batxillerat

Públic	86,11
Privat	6,82
	n=36

Taula 21. Religiositat de l'escola on van fer el batxillerat

Religiosa	66,67
No religiosa	33,33
	n=36

Finalment si ens fixem en l'orde religiós d'aquests dos terços que van fer el batxillerat en escoles religioses (taula 21), observem també un clar predomini dels ordes fundats per Ignasi de Loiola i per Josep de Calassanç i, per tant, els consellers també es

³⁸ N=36 perquè n'hi ha un que va fer el batxillerat per lliure i un altre que va fer altres estudis professionals.

poden considerar «jesulapis»³⁹. Però mentre que hi havia més alts càrrecs que s'havien format en els jesuïtes (un de cada quatre) que en els escolapis (un de cada cinc), en el cas dels consellers n'hi ha més que provenen dels escolapis (quasi el 40%) que dels jesuïtes (una quarta part). En definitiva, la majoria dels que han estat membres dels executius catalans van fer el batxillerat en aquells centres de Barcelona on anava l'elit social catalana i d'on ha sortit la majoria de l'elit política catalana.

Taula 22. Ordes religiosos de les escoles dels consellers que van fer el batxillerat en centres religiosos

Ordes religiosos	
Escolapis	37,50
Jesuïtes	25,00
Germans de la Salle	12,50
Maristes	8,33
Sagrat Cor	4,20
Altres centres religiosos	12,50
	n=24

4.2.3. Estudis universitaris

Com s'ha dit, el 93% dels consellers han cursat estudis universitaris de grau superior i el 7% restant, de grau mitjà. Més enllà d'aquestes xifres ens interessa veure quines carreres universitàries han cursat (taula 23). N'hi ha tres que destaquen: dret (un terç), ciències econòmiques (una quarta part) i les enginyeries (una cinquena part), sobretot la industrial. Les carreres de dret i de ciències econòmiques són també les que sempre han predominat entre els diputats del Parlament de Catalunya (PITARCH, 1977: 41; PITARCH; SUBIRATS, 1982: 144; CALVET, 1999: 244) i les que més trobem en els alts càrrecs de l'Administració catalana (MATAS, 1995: 99). Per tant, cal destacar l'alt

³⁹ Fins i tot més que els alts càrrecs, ja que mentre que del total d'alts càrrecs objecte d'estudi no arribava a un terç (el 30%) els que s'havien format en els jesuïtes o en els escolapis, en el cas

percentatge d'enginyers que hi ha hagut en els executius catalans, molt superior al que trobem al Parlament o a l'alta Administració. A més d'aquests tres tipus d'estudis universitaris, n'hi ha un altre que cal mencionar perquè l'ha cursat un 10% dels consellers: medicina. Com és fàcil d'intuir, aquest percentatge està format per tots els que han estat consellers de Sanitat (Laporte, Trias i Rius), més un altre que, tot i que el seu itinerari professional ha estat quasi sempre vinculat al món sanitari, ha arribat a ser conseller de Governació (Pomés). Finalment, dins de la categoria d'altres hi trobem diverses carreres universitàries com ara química, història, psicologia, filologia, veterinària, etc.

Taula 23. Estudis universitaris dels consellers⁴⁰

Dret	31,82
Ciències econòmiques	22,73
Enginyeries	20,45
Medicina	9,09
Altres	20,45
	n=44

Pel que fa al lloc on s'han fet aquests estudis universitaris, més del 80% ha estudiat a Barcelona, el 10% a la resta de Catalunya i un altre 10% en universitats espanyoles. En canvi, no n'hi ha cap que hagi fet la carrera a l'estranger, tot i que n'hi ha uns quants que han fet altres estudis complementaris (com ara doctorats, màsters, etc.) en universitats estrangeres. Finalment, dir que tots han estudiat en universitats públiques, la qual cosa ens permet concloure que un cop més la Universitat de Barcelona apareix com el principal centre universitari en el qual s'han format les elits polítiques catalanes. Per tant, tot i que a Catalunya no hi ha cap centre que de forma institucionalitzada tingui com a funció la formació d'elits polítiques, com passa en altres països (com França amb

d'aquells que han estat consellers són més d'un terç els que han fet el batxillerat en aquests ordes religiosos (concretament, el 34%).

⁴⁰ Els percentatges sumen més de cent perquè n'hi ha algun que té dues carreres.

l'École Nationale d'Administration i l'École Polytechnique o la Gran Bretanya amb les universitats d'Oxford i de Cambridge), el cert és que la Universitat de Barcelona ha esdevingut per a bona part de l'elit social i econòmica del país un trampolí per saltar al món de la política.

5- EL PERFIL PROFESSIONAL I POLÍTIC DELS CONSELLERS

5.1. El perfil professional dels consellers

M'interessa analitzar en aquest apartat quina ha estat la formació professional d'aquells individus que han arribat a formar part dels consells executius catalans des del 1980 fins al 1999. En primer lloc, faré referència a la trajectòria professional (en alguns casos llarga i en d'altres molt breu) que van tenir fora de l'Administració abans de ser consellers, és a dir, veure en quins àmbits treballaven abans d'entrar a l'Administració. Posteriorment, en fixaré en el seu itinerari dins de l'Administració i, per tant, veure si abans de ser consellers havien ocupat altres càrrecs dins de l'Administració i quina va ser la seva trajectòria. Finalment, estudiaré què han fet els exconsellers després de deixar de formar part del govern català, en quins àmbits han treballat i quins càrrecs han ocupat. Del què es tracta, doncs, és de fer-nos una idea del perfil professional dels consellers i de la seva projecció professional un cop han deixat el càrrec.

5.1.1. La trajectòria professional anterior fora de l'Administració

El primer que cal dir és que els itineraris professionals d'aquells que han estat consellers són molt diversos. La majoria són individus que al llarg de la seva vida professional prèvia a l'entrada al Govern català han canviat de feina o de professió diverses vegades i, per tant, es fa difícil sistematitzar-los i fer-ne una classificació. Per mirar de saltar aquest obstacle i per fer una anàlisi més entenedora, a l'hora de classificar-los tindrè en compte, en primer lloc, aquella professió i aquell àmbit

professional que ha predominat en la vida laboral de cadascuna de les quaranta-quatre persones objecte d'estudi. Posteriorment, em fixaré no tant en la professió que ha predominat sinó en la que tenien abans d'entrar a ocupar un càrrec dins de l'Administració (ja sigui com a consellers o en qualsevol altre càrrec), tot i que a vegades una i altra coincideixen, i d'aquesta manera podrem copsar millor el seu perfil professional. D'entrada podem dir que, sense cap dubte, estem davant d'un col·lectiu de persones que, en general, presenten una bona qualificació professional i que han ocupat càrrecs de responsabilitat, ja sigui en l'àmbit públic com en el privat.

Si ens fixem en la principal professió anterior dels consellers (taula 24), i tot fent un esforç de síntesi, es pot dir que la majoria havien ocupat alts càrrecs en empreses (un 30%), seguit d'aquells que exercien una professió liberal (un de cada quatre) i d'aquells que es dedicaven fonamentalment a l'ensenyament (un 16%). En un altre nivell percentual hi ha els que eren empresaris (un 9%) i el que ocupaven càrrecs públic (el 7%). Malauradament, però, el calaix de sastre que acostuma a ser el grup "d'altres" encara hi trobem un 14% dels consellers. No obstant això, aquestes xifres ens permeten comprovar que el col·lectiu d'individus que han arribat a ser consellers, abans de ser-ho, ja procedien de professions qualificades.

**Taula 24. Professió predominant dels consellers
prèvia a la seva entrada a l'Administració**

Alts càrrecs a empreses	29,55
Professió liberal	25,00
Ensenyament	15,91
Empresari	9,09
Càrrec públic electiu	6,82
Altres	13,64
	n=44

**Taula 25. Sector professional predominant dels consellers
previ a la seva entrada a l'Administració**

Públic	36,36
Privat	63,64
	n=44

Pel que fa al sector en el qual van desenvolupar la seva principal activitat professional, quasi els dos terços van treballar en el sector privat i la resta en el públic (taula 25). No obstant això, com ara veurem, les xifres canvien si ens fixem en l'activitat professional que exercien just abans d'entrar a l'Administració. Per tant, encara és d'hora per concloure que la principal font de reclutament professional dels consellers és el sector privat. L'únic que es pot afirmar és que el sector que ha predominat en tot l'itinerari professional anterior al càrrec de conseller és el privat i que, per tant, amb qui més s'havien vinculat les elits governamentals és amb el sector empresarial privat.

Si ens fixem concretament en quina és la professió (i en quin sector es troba) dels consellers just abans d'ocupar un càrrec (no necessàriament com a conseller) dins de l'Administració, les xifres canvien una mica. Efectivament, els que ocupaven alts càrrecs en empreses, que ara representen el 23% dels consellers, cedeixen el primer lloc a aquells que ocupaven càrrecs públic electius (més d'un terç). I la resta de professions baixen en percentatge: els que exercien una professió liberal passen al 16%, els ensenyants representen el 9% i els empresaris només el 2% (taula 26). Finalment, hi ha un 15% que exercien "altres" professions (com ara funcionaris de l'Estat, metges d'hospitals públics, etc.). I pel que fa al sector professional, el 61% prové del sector públic i el 39% restant del sector privat (taula 27), és a dir, que s'han invertit els percentatges anteriors. Però si enlloc de tenir en compte el sector professional d'abans d'entrar a l'Administració, ens preguntem pel sector de just abans de ser nomenats consellers, la diferència encara és més accentuada, ja que aquells que provenen del sector públic representen un 82% i només el 18% restant passen del sector privat a dirigir una conselleria (taula 28). Quasi la meitat d'aquesta àmplia majoria de consellers que just abans de ser nomenats provenien del sector públic, exercien un càrrec polític (diputats, senadors, regidors, etc.), un 40% ocupaven un càrrec de designació política dins de l'Administració i la resta tenien altres càrrecs (en organismes públics o a la Universitat).

Taula 26. Professió dels consellers just abans d'entrar a l'Administració

Càrrecs públics electius	34,09
Alts càrrecs a empreses	22,73
Professió liberal	15,91
Ensenyament	9,09
Empresari	2,27
Altres	15,09
	n=44

Taula 27. Sector professional dels consellers just abans d'entrar a l'Administració

Públic	61,36
Privat	38,64
	n=44

Taula 28. Sector professional dels consellers just abans ser nomenats consellers

Públic	61,62
Privat	18,18
	n=44

En resum, doncs, la principal font de reclutament dels consellers és el sector públic, mentre que aquells que passen directament del sector privat a formar part de l'executiu català són una minoria. En canvi, el pes del sector privat com a font de proveïment d'alts càrrecs de l'Administració catalana (directors generals i secretaris generals) era molt més elevat (MATAS, 1995: 225-229).

5.1.2. La trajectòria professional anterior dins de l'Administració

La primera xifra que s'ha de donar és la de quants d'aquells que han estat consellers des del 1980 fins al 1999 han ocupat algun càrrec inferior al de conseller dins de l'Administració o, dit en altres paraules, quants han fet carrera (més curta o més llarga) a l'Administració. A Catalunya, el 61% van ser nomenats directament consellers i, per

tant, sense ocupar un càrrec inferior dins de l'Administració, i el 39% restant han fet carrera⁴¹. I si d'aquests últims ens fixem en quin càrrec ocupaven abans de ser nomenats consellers, observem com una mica més de la meitat van passar de director general a conseller i la resta de secretari general a conseller, és a dir, tots ells eren alts càrrecs (taula 29).

Taula 29. Càrrecs ocupats dins de l'Administració just abans de ser nomenats consellers

Cap (directament consellers)	61,36
Secretari general	18,18
Director General	20,45
	n=44

No hi ha cap dubte que el fet d'haver ocupat altres càrrecs inferiors dins de l'Administració et pot arribar a donar una visió diferent del seu funcionament que no pas si s'arriba sense haver-hi tingut mai cap contacte. Amb això no vull dir que sigui bo o dolent haver ocupat altres càrrecs abans de ser conseller, tot i que més endavant analitzarem l'opinió que tenen al respecte els consellers. Simplement vull apuntar que haver tingut diverses perspectives pot canviar la visió que es té de l'Administració, del perfil i les funcions dels seus càrrecs, de la pràctica quotidiana, de la seva politització, de les seves inèrcies, etc. Aquesta diferent visió d'uns i altres ja la vaig comprovar en l'estudi sobre els alts càrrecs de l'Administració (MATAS, 1995).

Dels que han ocupat altres càrrecs dins de l'Administració abans d'arribar a ser conseller, cal dir que han seguit trajectòries molt diferents i que, per tant, es fa difícil fer-ne una classificació que ens pugui ser útil. Més interessant, però, és veure quants han passat per determinats càrrecs, ja que d'aquesta manera podrem saber quins càrrecs han servit més per proveir consellers. El càrrec pel qual han passat més consellers ha

⁴¹ En el cas del secretaris generals que havien fet carrera dins de l'Administració, el percentatge era el doble (el 80%), i de directors generals, poc més de la meitat (MATAS, 1995: 232).

estat el de director general (el 76% d'aquells que han fet carrera), seguit dels càrrecs de secretari general i de cap de servei (en tots dos càrrecs quasi la meitat). Finalment, hi ha l'únic càrrec de lliure elecció de l'estructura departamental catalana, el de subdirector general, pel qual hi ha passat només un 18% d'aquells que han fet carrera dins de l'Administració (taula 30). En el cas de alts càrrecs (secretaris generals i directors generals), el 17% havien estat subdirectors generals, el 30% caps de servei, el 12% caps de secció i un 5% caps de gabinet (MATAS, 1995: 233-234).

Taula 30. Càrrecs ocupats dins de l'Administració abans de ser nomenats consellers⁴²

Càrrec	Percentatge	Nombre
Secretari general	47,06	18,18
Director general	76,47	29,55
Subdirector general	17,65	6,82
Cap de servei	47,06	18,18
	n=17	n=44

Pel que fa al lloc on han fet la carrera administrativa, és a dir, si l'han fet en el mateix departament o no, més del 80% han passat per diversos departaments i la resta només han ocupat càrrecs dins d'un mateix departament. Per tant, la majoria de consellers que han ocupats càrrecs inferiors dins de l'Administració no només tenen una perspectiva diferent en funció dels càrrecs que han ocupat, sinó que també la tenen des del punt de vista del sector o sectors que han gestionat, la qual cosa també incideix en el seu perfil generalista.

⁴² Els percentatges sumen més de cent perquè la majoria han ocupat diversos càrrecs.

Taula 31. Nombre de departaments en els quals han ocupat un càrrec els consellers que han fet carrera dins de l'Administració⁴³

1 departament	17,65
2 departaments	47,06
3 departaments	17,65
4 departaments	5,89
	n=17

Finalment, destacar una darrera dada. Com s'ha dit, la majoria de consellers (més del 60%) han ocupat directament aquest càrrec, sense ocupar-ne cap altre d'inferior. A més, d'entre aquells que n'han ocupat algun, la immensa majoria han passat per la categoria d'alt càrrec (secretaris generals i directors generals), i ben pocs per la de càrrec de lliure designació (subdirectors generals) o per les categories funcionaries més altes (com ara cap de servei). Això ens pot portar a pensar que a Catalunya el col·lectiu d'alts funcionaris no ha esdevingut una font de reclutament de consellers. I aquesta dada es confirma quan comprovem que només un 11% d'aquelles quaranta-quatre persones que han arribat a ser consellers són funcionaris de l'Administració de la Generalitat (malgrat que, com s'ha vist, un 7% han estat subdirectors generals i quasi un 20% caps de servei) i, més concretament, tot ells van adquirir aquesta condició durant la primera legislatura (1980-1984)⁴⁴. En definitiva, són molts pocs el que tenen una perspectiva de funcionari que en ocasions et pot influir, positivament o negativament, en la manera de treballar i en la percepció d'algunes inèrcies del funcionament quotidià de l'Administració.

5.1.3. La trajectòria professional després de ser consellers

Un altre aspecte que m'ha semblat rellevant d'analitzar del perfil professional dels consellers és observar quina ha estat la seva trajectòria professional després de deixar el

⁴³ Es comptabilitza també el departament en el qual van exercir de consellers.

⁴⁴ En canvi, d'alts càrrecs que eren funcionaris n'hi havia un 40% (percentatge que pujava fins quasi el 60% en el cas dels secretaris generals): MATAS, 1995: 229-232.

càrrec de conseller. D'entrada cal destacar que en la majoria d'estudis sobre elits polítiques es considera que el fet d'ocupar un alt càrrec polític com un parèntesi respecte de l'activitat professional que es venia exercint, sense que això signifiqui donar un pas enrera sinó més aviat com una plataforma de llançament cap a posicions laborals més qualificades. Així, es pot pensar que ocupar un càrrec de conseller et pot catapultar cap a posicions d'elit professional un cop el deixes. En el cas dels nostres consellers això s'ha pogut comprovar, tot i que també cal dir, d'una banda, que no sempre s'aconsegueix un èxit professional immediat, i, d'una altra, que, com acabem de veure, es tracta d'individus que abans de ser consellers ja estaven ocupant professions qualificades. Per tant, el canvi professional d'abans i després de ser conseller no és tant gran com en d'altres col·lectius.

També en aquest apartat ha estat difícil sistematitzar i agrupar les diverses professions que han tingut els consellers després del seu cessament. Hi ha persones que fa més de quinze anys que han deixat de ser consellers i durant aquests anys han seguit itineraris professionals diversos. És per això, que només tindrè en compte l'activitat professional duta a terme just després de deixar la conselleria (i el sector en el qual es desenvolupava). Malgrat el que acabo de dir, la dificultat a l'hora d'agrupar-los persisteix, però fa més fàcil l'anàlisi.

Les ocupacions laborals que van tenir els exconsellers després de deixar el càrrec van ser les següents:

Taula 32. Professió dels consellers després de deixar el càrrec⁴⁵

Càrrec públic electiu	35,48
Professió liberal	22,58
Alts càrrecs empreses	19,35
Empresaris	3,23
Ensenyament	3,23
Altres	16,13
	n=31

⁴⁵ N=31 perquè no es tenen en compte els 13 que van acabar la cinquena legislatura i que, per tant, estaven en actiu.

Taula 33. Sector professional dels consellers després de deixar el càrrec

Públic	58,06
Privat	29,54
	n=31

Més d'un terç dels exconsellers després de deixar el càrrec han passat a ocupar un càrrec públic electiu (en l'apartat següent analitzaré amb més detall aquest aspecte). Per tant, aquest és el destí principal. No obstant això, també s'ha pogut percebre que mentre exerceixen aquest nou càrrec la majoria prepara la seva entrada o tomada al món professional privat per aconseguir posicions molt qualificades (en despatxos privats, en consultories, etc.). En segon lloc, trobem aquells que exerceixen la lliure professió (advocats, economistes, etc.). En aquest cas, sovint es tracta de persones que retornen al despatx d'on procedien abans d'arribar a ser consellers, que acostuma a ser el "seu" despatx. És a dir, persones que abans de ser consellers tenien el seu propi despatx, que mentre eren consellers van deixar el despatx en mans de gent de confiança (hi ha molts pocs casos de persones que el tanquen) i que quan deixen el càrrec de conseller tomen a dirigir-lo. El tercer grup, és el dels que ocupen alts càrrecs en empreses (un de cada cinc). En aquest cas, a diferència de l'anterior, es tracta de nous càrrecs en noves empreses i, per tant, no hi ha un retorn a l'empresa on treballaven abans de ser consellers. Finalment, cal destacar el grup d'"altres", on majoritàriament hi trobem persones que ocupen càrrec públics no electius.

En definitiva, si comparem aquests percentatges amb els que hem analitzat abans sobre la professió dels consellers just abans d'entrar a l'Administració, observem que hi ha molt poques variacions. Això no vol dir, però, que facin la mateixa feina, ja que això només passa, com acabem de veure, en la majoria d'aquells que exerceixen professions liberals. En els altres casos, fins i tot en els que exerceixen càrrecs públics electius, hi ha un canvi d'itinerari professional.

5.2. El perfil polític dels consellers

En aquesta segona part del capítol analitzaré el perfil polític dels consellers: la seva filiació política, els càrrecs públics electius que han ocupat i la seva percepció sobre la influència que tenen a Catalunya alguns agents socials i polítics. Més endavant, però, en el capítol sobre la percepció subjectiva dels consellers sobre la seva figura, tomarem a fer referència al seu perfil polític i, més concretament, a si ells mateixos consideren que tenen un perfil polític i si això va repercutir en el seu nomenament.

És evident que estem davant d'unes persones que responen a un tipus de legitimitat que fa que el seu perfil polític sigui quasi impossible d'evitar. Són els que representen en el govern a la majoria parlamentària, els que han d'impulsar el programa polític que el partit (o partits) de govern va presentar davant dels electors. És per això que es requereix una clara sintonia ideològica amb la força política que és al govern, la qual cosa sovint es tradueix en una militància política.

5.2.1. La filiació política

Com s'ha vist anteriorment, de les quaranta-quatre persones que han estat consellers des del 1980 fins al 1999, el 59% estaven afiliades a CDC, el 27% a UDC, l'11% no estaven afiliades a cap partit i un 2% a ERC (taula 34). Aquestes xifres fan referència al moment del seu nomenament, ja que, posteriorment (després de deixar la conselleria), alguns afiliats a CDC i el d'ERC van deixar el partit. I pel que fa als independents o no afiliats, dels cinc que ho eren en el moment del seu nomenament, només dos s'han mantingut independents (Oller i Vilalta), mentre que els altres tres es van afiliar a CDC (tot i que alguns d'ells després en van sortir).

Taula 34. Filiació política dels consellers

CDC	59,09
UDC	27,27
ERC	2,27
No afiliats	11,36
	n=44

Aquestes són xifres que es poden considerar comunes a qualsevol govern de coalició, ja que la majoria dels ministres acostumen a pertànyer als partits que governen i, a més, poden incloure's alguns independents. En el nostre cas, com ja he analitzat, la majoria dels consellers pertanyen al principal partit de la coalició, CDC, i la resta al partit petit, UDC. El cas d'ERC respon a l'entrada d'aquest partit al govern després de les eleccions del 1984 i tots els independents, malgrat la seva aparent neutralitat, han estat persones que han sintonitzat més amb CDC que amb UDC, és a dir, que han estat al capdamunt de departaments assignats a CDC. De les cinc persones que eren independents en el moment del seu nomenament, quatre (Cahner, Laporte, Sanuy i Oller), formaven part del primer executiu català (el del 1980). Són diverses les interpretacions que es poden donar d'aquesta elevada presència d'independents en el primer Govern de Jordi Pujol. En primer lloc, perquè l'antecedent immediat eren els govern d'unitat de Tarradellas. En segon lloc, perquè CiU no tenia la majoria absoluta dels escons i necessitava buscar el suport d'altres forces polítiques per superar la investidura⁴⁶ i per impulsar una acció de govern que, entre d'altres assumptes, havia de desenvolupar el marc institucional català i l'Administració. En aquest sentit, cadascun dels quatre independents estava ben relacionat amb algun dels principals partits: Cahner amb ERC, Laporte amb el PSUC, Sanuy amb el PSC i Oller amb CC-UCD. I en tercer lloc, també es va pretendre comptar amb el suport d'importants sectors de la societat catalana. Així, Cahner estava ben relacionat amb el sector cultural (procedia d'empreses editorials), Laporte amb l'universitari (va ser rector de la Universitat Autònoma de

Barcelona), Sanuy amb el sector del comerç (va ser Director de Comerç Exterior de la Cambra de Comerç de Barcelona, Director de la Fira Internacional de Barcelona i Director General de Fires a Madrid) i Oller amb el món empresarial (va ser Secretari General de Fomento del Treball i President del Cercle d'Economia).

Dels consellers afiliats cal dir que ja feia temps que ho eren, ja que les dues terceres parts van entrar al partit abans del 1980, és a dir, abans que CiU assolís per primer cop la majoria parlamentària i governamental (taula 35). En canvi, el terç restant va afiliar-se durant els anys vuitanta o principis dels noranta. Concretament, els anys en els quals hi trobem més entrades de consellers al partit són: abans del 1974 (els històrics d'UDC), el 1974 (any de la fundació de CDC com a moviment polític –el mes de novembre–), el 1976 (any de la constitució formal de CDC com a partit polític –el mes de març–), el 1978 (any d'aprovació de la Constitució espanyola –el mes de desembre–) i el 1982 (any de l'aclaparadora victòria socialista en les eleccions generals del mes d'octubre). Per tant, la majoria de consellers (no només els dotze que hi havia en el primer govern, dels quals quatre eren independents) es poden qualificar de militants històrics que van entrar al partit durant el franquisme o durant la transició cap a la democràcia.

Taula 35. Any d'entrada al partit⁴⁷

Abans del 1980	65,69
Després del 1980	34,21
	n=38

També m'ha interessat veure si es tracta de persones que han ocupat algun càrrec dins dels respectius partits. Aquí he fet dues distincions. En primer lloc, no tenir en compte tots els càrrecs que hi ha en els partits, sinó considerar només el fet de pertànyer

⁴⁶ Una investidura en la que es va aplicar, com s'ha dit en el primer capítol, la disposició transitòria cinquena de l'Estatut, que exigia l'aprovació del candidat i de la composició del Consell Executiu proposat pel candidat.

a l'executiva del partit o al consell nacional. En segon lloc, veure el moment en el qual van ocupar aquests càrrecs i, més concretament, si els van ocupar abans o després del seu nomenament com a consellers. Aquells que han estat al consell nacional i a l'executiva s'han comptabilitzat dins d'aquest darrer òrgan superior, ja que el més normal és que tots els que pertanyen a l'executiva també són membres del consell nacional. I aquells que han format part d'un d'aquests dos òrgans del partit abans i després de ser nomenats consellers, el he comptabilitzat en el moment anterior, ja que em sembla més rellevant per a l'anàlisi d'un possible transvasament de les elits del partit cap a les elits governamentals.

Taula 36. Càrrecs ocupats pels consellers dins dels partits⁴⁸

Executiva abans	43,59
Executiva després	25,64
Consell Nacional abans	12,82
Consell Nacional després	7,69
Cap càrrec	10,26
	n=39

Com es pot observar a la taula anterior, la majoria dels consellers que han estat afiliats havien format part de l'executiva abans de ser nomenats. Per tant, aquest 44% de consellers que es troben en aquesta situació ja ens indica que en primer lloc hi ha una carrera dins del partit (que, com ara veurem, s'acostuma a alternar amb algun càrrec públic electiu) i, posteriorment, es fa el salt cap al govern. I també cal tenir present aquesta quarta part de consellers que després del seu nomenament van entrar a ocupar un càrrec a l'executiva del partit (ja que, a més, s'hi ha d'afegir alguns altres que formaven part de l'executiva abans i després i que només els he comptabilitzat en el grup dels d'abans). No obstant això, aquest darrer aspecte és més lògic, sobretot si tenim en compte el que disposen els estatuts d'alguns partits sobre la condició de membres nats

⁴⁷ N=38 perquè només es tenen en compte les 39 persones que en el moment de ser nomenades conseller estaven afiliades a un partit i perquè no he aconseguit trobar l'any exacte d'una d'elles.

dels consellers en determinats òrgans del partit. Finalment, destacar que només hi ha quatre casos de persones afiliades que han arribat a ser consellers i que manifesten no haver ocupat mai cap d'aquests càrrecs dins del partit. En definitiva, doncs, és evident que hi ha una interconnexió entre les elits governamentals i les cúpules dels partits que són al govern, la qual cosa fa, sense cap dubte més fluides les sempre difícils relacions entre el partit (o els partits) i el govern.

En aquest apartat sobre la filiació política dels consellers també m'ha interessat investigar si es tracta de persones que prèviament (o posteriorment) han estat afiliades a altres formacions polítiques. Aquí ens trobem amb una clara diferència entre els consellers i els alts càrrecs de l'Administració. Mentre que només un 18% dels alts càrrecs va manifestar haver estat afiliat a un partit polític que posteriorment van abandonar (MATAS, 1995: 152), quasi la meitat d'aquells que han estat consellers del 1980 al 1999 han estat militants d'altres partits. Aquesta diferència entre uns i altres té diverses explicacions. En primer lloc, perquè mentre que en el cas dels alts càrrecs es va fer una anàlisi sincrònica d'aquells que ho eren a principis dels anys noranta, en el cas dels consellers s'ha fet una anàlisi diacrònica de tots els dels governs de Jordi Pujol. En segon lloc, és evident que als consellers els és més fàcil (i és més públic i notori) reconèixer la seva filiació a altres formacions polítiques que als alts càrrecs en actiu, tot i que també s'ha de dir que són molts pocs els que van amagar-ho. I en tercer lloc, i sobretot, que el col·lectiu de conseller presenta un perfil polític molt més accentuat que el dels alts càrrecs de l'Administració. Efectivament, entre els consellers hi ha molts prohoms de la política que en el moment de la transició a la democràcia, amb l'extraordinària proliferació de partits polítics, van arribar a ser quadres de partits que més tard van desaparèixer. D'altra banda, cal esmentar també el fet que CDC, a finals dels anys setanta i principis dels vuitanta, va absorbir alguns partits, els líders dels quals van passar a ser quadres de CDC.

⁴⁸ N=39 perquè es tenen en compte les 42 persones que en algun moment o altre s'han afiliat a algun dels partits i perquè em falten les dades de tres d'aquestes persones.

Taula 37. Filiació a altres partits dels consellers

Sí	43,18
No	56,82
	n=44

La majoria d'aquells que han estat afiliats a altres partits ho han estat abans de ser consellers, és dir, durant la transició política. I pel que fa als partits als quals van pertànyer, n'hi ha diversos, sense que n'hi hagi cap que predomini especialment. Així, formacions polítiques com el Moviment Socialista de Catalunya, el Partit Socialista de Catalunya (Reagrupament), el Partit dels Socialistes de Catalunya, Esquerra Democràtica de Catalunya, el Front Nacional de Catalunya, els Nacionalistes d'Esquerra, el Centre Català, el Partit Demòcrata Cristià o la Unió de Centro Democrático, són algunes de les que durant la transició van acollir futurs consellers. I formacions polítiques com ara Acció Catalana, Esquerra Catalana o Convergència Democràtica de Catalunya han acollit, en canvi, a exconsellers.

Finalment, cal destacar en aquest apartat que la immensa majoria dels que han estat consellers des del 1980 fins al 1999 no només han estat afiliats a formacions polítiques, sinó també a altres tipus d'associacions. Així, aproximadament el 90% dels consellers han estat membres, o ho segueixen sent, d'associacions professionals (el 55%), culturals (el 55%), esportives (el 32%), moviments d'escoltes (11%), religioses (5%), estudiantils (3%) o humanitàries (3%)⁴⁹. Com és fàcil d'intuir, la llista concreta d'aquestes associacions és immensa i, per tant, tot i que ha estat molt costós elaborar-la, no ens pot donar gaire informació sobre el perfil dels conseller. L'únic que cal deixar dit és que es tracta d'un col·lectiu amb moltes connexions socials, econòmiques i professionals

⁴⁹ Aquests percentatges s'han de considerar aproximatius, ja que malgrat que s'extreuen, d'una banda, de la resposta dels consellers a aquesta pregunta i, d'una altra, de l'exhaustiva informació recollida de cadascun d'ells, és quasi impossible conèixer totes les associacions a les quals han pertangut o pertanyen.

que sovint es tradueixen en la seva participació en associacions que defensen uns interessos sectorials molt concrets.

5.2.2. Els càrrecs públics electius

Com ja s'ha dit, la majoria dels consellers tenen un perfil marcadament polític i han ocupat càrrecs públics electius abans i després del seu nomenament. Efectivament, el 70% ha ocupat algun càrrec públic electiu (d'elecció directe o indirecte) al llarg de la seva vida (taula 38). I si ens fixem en els tipus de càrrecs que han ocupat, observem que més de la meitat del total de consellers han estat diputats del Parlament de Catalunya (el 77% d'aquells que han ocupat algun càrrec públic electiu), un terç ha estat regidor (quasi la meitat dels que han ocupat un càrrec públic electiu) i un de cada quatre, diputat al Congrés dels Diputats (poc més d'un terç dels que han ocupat càrrecs). En un segon nivell ens trobem amb els que han estat diputats provincials, senadors, alcaldes i diputats al Parlament europeu. La presentació d'aquestes dades ens permeten concloure, d'entrada, que la connexió més gran és amb el Parlament de Catalunya, amb aquell Parlament que ha de donar el vist i plau de les lleis que confeccionen els diversos departaments de l'Administració. No obstant això, crec que és fonamental veure quan s'han ocupat aquests càrrecs: abans, mentre o després de ser consellers. Finalment, com a dada general destacar que d'aquells que han ocupat algun càrrec públic electiu, quasi el 60% n'ha ocupat més d'un, la qual cosa fa que la majoria de consellers hagin tingut experiència política en diversos àmbits.

Taula 38. Nombre de consellers que han ocupat un càrrec públic electiu

Sí	70,45
No	29,55
	n=44

Taula 39. Càrrecs públics ocupats pels consellers⁵⁰

Diputat Parlament	77,42	54,55
Regidors	45,16	31,82
Diputat Congrés	35,48	25,00
Diputat provincial	19,35	13,64
Senadors	12,90	9,09
Alcaldes	9,68	6,82
Diputat europeu	3,23	2,27
	n=31	n=44

Passem, doncs, a veure en quin moment han ocupat aquests càrrecs. D'entrada, com es pot percebre a la taula 40, és en el moment anterior al nomenament de consellers quan n'hi ha més que van tenir un càrrec públic electiu, tot i que les diferències percentuals entre els tres moments temporals (anterior, coetani o posterior) no són gaire grans. On baixa més el percentatge és en aquells que van ocupar un càrrec mentre eren consellers (un 40%). Mentre que vint-i-tres consellers van tenir un o més d'un càrrec públic electiu abans de ser-ne, divuit en van compatibilitzar un mentre ho eren i quinze en van ocupar algun després de ser cessats com a consellers. Destacar també que si ens fixem només en els que van ocupar algun càrrec públic, en el moment en el qual el van aconseguir i en si en van ocupar un o més d'un (taula 41), es pot concloure que és, sobretot, abans de ser consellers quan van ocupar més càrrecs públics diversos. Això indica que l'experiència en diverses arenes polítiques la van tenir sobretot abans de ser consellers. Com es desprèn de la taula 41, abans de ser consellers es van ocupar un total de trenta-nou càrrecs públics electius, mentre eren consellers un total de divuit i després de deixar la conselleria vint-i-un.

Taula 40. Nombre de consellers que han ocupat un càrrec públic electiu i moment en el qual l'han ocupat

Sí	52,27	40,91	48,39
No	47,73	59,09	51,61
	n=44	n=44	n=31 ⁵¹

⁵⁰ Els percentatges sumen més de cent perquè n'hi ha que han ocupat diversos càrrecs.

Taula 41. Nombre de consellers que han ocupat un càrrec públic electiu i moment en el qual l'han ocupat

Un	43,48	100,00	66,67
Dos	21,74		26,67
Tres	17,39		6,67
Quatre	4,35		
	n=23	n=18	n=15 ⁵²

Però el que ens interessa més és veure concretament quins càrrecs han ocupat en els diversos moments temporals (taula 42). D'aquesta manera podrem saber quins càrrecs en concret han servit d'escola política als consellers, quins s'han fet compatibles amb la direcció d'una conselleria i quins s'han utilitzat com a destí final després de ser cessats com a consellers. Si observem la taula 42, podem concloure que, efectivament, hi ha uns càrrecs que, sobretot, s'aconsegueixen abans de ser nomenats consellers. Es tracta, sobretot, del càrrec de regidor (més de la meitat d'aquells que han ocupat un càrrec públic electiu abans de ser consellers i un de cada quatre del total de consellers), i també el de diputat al Congrés (més del 40% del que han ocupat un càrrec previ i un de cada cinc consellers), el de diputat provincial (una quarta part dels que han ocupat càrrecs abans de ser consellers i un 14% dels consellers) i el d'alcalde. De consellers que després del seu cessament hagin estat regidors només n'hi ha un 7% (que correspon al 20% dels que han ocupat un càrrec públic en posterioritat). Una diferència similar és la que trobem en el càrrec de diputat al Congrés dels Diputats, la qual cosa fa que hagin estat aquests dos càrrecs el que més s'han utilitzat per preparar políticament a futurs consellers. Destacar també que no hi ha cap exconseller que hagi arribat a ser alcalde, malgrat que n'hi ha alguns que s'han presentat com a candidats en algunes eleccions municipals.

⁵¹ N=31 perquè n'hi ha 13 que encara són consellers.

⁵² N=31 perquè n'hi ha 13 que encara són consellers.

El càrrec públic electiu que més s'ha compatibilitzat amb el de conseller és el de diputat al Parlament de Catalunya: el 40% dels consellers han estat simultàniament diputats al Parlament català. De fet, només trobem un sol cas de conseller que alhora era diputat al Congrés, abans que es declarés la incompatibilitat d'ambdós càrrecs. Efectivament, en aquest punt cal tenir en compte la Llei 3/1982, que en el seu article 69 diu que «els consellers són sotmesos al règim d'incompatibilitats que l'article 57 estableix per al President de la Generalitat». I l'esmentat article 57 ens diu que «el càrrec de President de la Generalitat és incompatible amb l'exercici de qualsevol altra funció o activitat pública que no derivi de l'exercici del seu càrrec, excepte la de Diputat al Parlament de Catalunya; també és incompatible amb qualsevol activitat professional o mercantil». Per tant, el càrrec de conseller, a partir de la Llei 3/1982, de 23 de març, només és compatible amb el càrrec de diputat al Parlament de Catalunya. Com a conseqüència d'això, la presència de consellers en actiu en els primers llocs de les candidatures de CiU, com a reclam electoral, ha estat una pràctica habitual que alhora ha comportat la consecució d'una acta de diputat per part d'ells. És freqüent, però, veure com al cap de poc temps aquests consellers renunciïn i deixin la plaça al següent de la llista.

Taula 42. Càrrecs públics ocupats pels consellers segons el moment en el qual el van ocupar⁵³

	% abans	% mentre	% després	% abans	% mentre	% després
Diputat Parlament	30,43	94,44	66,67	15,91	38,64	22,73
Regidors	52,17		20,00	27,27		6,82
Diputat Congrés	43,49	5,56	20,00	22,73	2,27	6,82
Diputat provincial	26,09			13,64		
Senadors	4,35		26,67	2,27		9,09
Alcaldes	13,04			6,82		
Diputat europeu			6,67			2,27
TOTAL	n=23	n=18	N=15	n=44	n=44	n=44

⁵³ Alguns percentatges sumen més de cent perquè n'hi ha que han ocupat diversos càrrecs.

Finalment, també hi ha altres càrrecs que destaquen pel fet de convertir-se com a destí d'aquells que cessen de consellers. Un d'ells és el de diputat al Parlament de Catalunya, tot i que aquí hi trobem aquells consellers que cessen a mitja legislatura però que segueixen sent diputats o aquells que es presenten com a reclam electoral però que ja saben que no tomaran a formar part de l'executiu català. En segon lloc, cal destacar el càrrec de senador (que bàsicament només trobem en els exconsellers), el qual sovint s'ha considerat com una espècie de "cementiri d'elefants" o, el que és el mateix, com un càrrec còmode (ja que, en general, no requereix gaire feina ni tampoc situar-se en el primer pla de la confrontació política) i de cert prestigi (ideal per persones que han aconseguit situar-se al capdamunt del poder polític i que volen seguir en política, però sense tenir tanta responsabilitat). El càrrec de senador seria com l'equivalent al d'assessor pels exalts càrrecs de l'Administració (MATAS, 1995: 39). Hi ha un tercer càrrec que només trobem en els exconsellers: el de diputat al Parlament europeu. Sovint també s'ha interpretat aquest càrrec com una sortida ideal per a persones que han ocupat càrrecs de molta responsabilitat política. Aquesta interpretació pot ajustar-se més als partits grans, com el PP i el PSOE, que aconsegueixen moltes actes de diputat al Parlament europeu, però en el cas de CiU estem parlant només de dos o tres actes i, a més, normalment cobertes amb persones que no han estat mai consellers i que han consolidat el seu "domini" europeu. Per tant, per CiU l'àmbit europeu és una arena més d'activitat política i no es contempla tant com a instrument de recompensa política per a exdirigents.

5.2.3. La percepció dels agents socials i polítics

En l'últim apartat d'aquest capítol abordaré un aspecte que es deriva del perfil professional i, sobretot, polític dels consellers: la seva percepció sobre la influència que tenen avui a Catalunya alguns agents polítics i socials. Concretament, es va demanar als trenta-vuit consellers entrevistats que indiquessin quina influència tenen avui a Catalunya

els partits polítics, els sindicats, les organitzacions patronals, els mitjans de comunicació, l'església catòlica, el President de la Generalitat, els consellers, els secretaris generals, els directors generals, els caps de gabinet, els funcionaris de l'Administració, els ciutadans, el govern central i les institucions europees. Les possibles respostes que els vaig donar eren: molta, bastant, poca o gens d'influència. A més, es va preguntar també per la influència desitjada de cadascun d'aquests actors, és a dir, si consideraven que n'havien de tenir més, igual o menys. El nivell de respostes a aquesta pregunta va ser molt elevat (sempre més del 94%).

Per analitzar les respostes dels consellers agruparé els diversos actors en quatre grups d'anàlisi. En primer lloc, el dels partits, sindicats i patronals; en segon lloc, el de l'església i els mitjans de comunicació; en tercer lloc, el dels ciutadans, govern central i institucions europees, i, finalment, el bloc que fa referència a l'Administració catalana: funcionaris, caps de gabinet, directors generals, secretaris generals, consellers i president de la Generalitat.

D'entrada cal veure, però, quines han estat les respostes predominants dels consellers en cadascun dels actors, la qual cosa ens ofereix una primera visió general.

Taula 43. Respostes predominants sobre la influència política actual i desitjada dels diversos actors a Catalunya⁵⁴

Actors	Resposta predominants	% influència
Partits polítics	BASTANT (52,63)	IGUAL (86,84)
Sindicats	BASTANT (42,11)	IGUAL (71,05)
Patronals	BASTANT (42,11)	IGUAL (65,79)
Església	POCA (71,05)	IGUAL (81,58)
Mitjans de comunicació	BASTANT (50,00)	MENYS (55,26)
Govern central	BASTANT (39,47)	MENYS (73,68)
Institucions europees	POCA (60,53)	MÉS (52,63)
Ciutadans	POCA (34,21)	IGUAL (50,00)
Funcionaris	POCA (57,89)	IGUAL (71,05)
Caps de gabinet	GENS (42,11)	IGUAL (84,21)
Directors generals	POCA (42,11)	IGUAL (81,58)
Secretaris generals	POCA/BASTANT (34,21)	IGUAL (84,21)
Consellers	BASTANT (47,37)	IGUAL (60,53)
President de la Generalitat	MOLTA (84,21)	IGUAL (78,95)

⁵⁴ Cal recordar que n=38.

Tot i que caldrà fer una anàlisi més detallada, amb la taula anterior ja ens podem fer una primera idea de quina és la percepció que tenen els consellers de l'actual sistema polític de Catalunya. La centralitat la trobem clarament en el president de la Generalitat, que és l'únic que en la pregunta sobre la influència actual hi ha predominat la resposta molta i, a més, amb el percentatge més elevat. En canvi, altres actors clàssics dels sistemes polítics democràtics, com ara els partits, els sindicats o les patronals, no se'ls hi dona tanta importància actual. Ni tant sols els mateixos consellers o els alts càrrecs de l'Administració es perceben majoritàriament com a molt importants. És més, respecte dels alts càrrecs (secretaris generals i directors generals) hi predomina la resposta que considera que actualment tenen poca influència. Només són els caps de gabinet els que segons la majoria els consellers no tenen gens d'importància com a actors que influeixen en la política catalana. Pel que fa a la influència desitjada, la majoria dels consellers opten per un manteniment de l' statu quo, és a dir, perquè tinguin la mateixa influència que tenen ara. Hi ha tres excepcions: les institucions europees, que majoritàriament consideren que han de tenir més influència, i els mitjans de comunicació i el govern central, als quals desitgen una menor influència. Finalment, destacar la valoració majoritària que mereixen els ciutadans. Pel que fa a la influència actual, la resposta majoritària pot destil·lar un cert realisme, ja que consideren que en tenen poca, i sobre la influència desitjada, sorprèn el fet que la majoria dels consellers considerin que els ciutadans ja tenen la que han de tenir.

Si comparem aquestes respostes globals amb les que van donar els alts càrrecs de l'Administració catalana fa una anys (MATAS, 1995: 204), observem que hi ha poques diferències. En primer lloc, mentre que els consellers consideren que els mitjans de comunicació i el govern central tenen bastant d'influència, els alts càrrecs consideraven que en tenien molta (ambdós col·lectius, però, en desitgen menys). La segona diferència és la percepció que uns i altres tenen de la influència actual dels alts càrrecs: pels

mateixos alts càrrecs en tenen bastant (i els caps de gabinet, poca) i pels consellers en tenen poca (i gens els caps de gabinet). Finalment, la darrera diferència és la reivindicació per part dels alts càrrecs, que no trobem en els consellers, de més influència política dels ciutadans a Catalunya.

Partit polítics, sindicats i patronals són uns dels principals actors que s'encarreguen de donar forma política a les demandes dels ciutadans i de catapultar-les cap a les institucions. Per tant, tot tres actors tenen un rol preeminent, encara que amb una major o menor dosi de formalisme. A Catalunya, però, la percepció que tenen els consellers sobre els partits, patronals i sindicats catalans no és ben bé aquesta. Si ens fixem en la taula 44, veiem com les respostes que hi predominen són les que consideren que tots tres actors tenen actualment bastant d'influència, sense exercir, doncs, un rol preeminent. No obstant això, hi ha diferències entre les percepcions d'uns i altres. Així, són els partits els que influeixen més (el 84% dels consellers consideren que els partits tenen molta o bastant influència), seguits de la patronal (aquí el percentatge baixa fins al 68%) i, finalment, els sindicats (el 60%; i més d'un terç dels consellers pensen que els sindicats tenen poca influència). I pel que fa a la influència desitjada, també hi torna a haver una mateixa resposta predominant per tots tres actors (tot i que ara amb percentatges més elevats): la de considerar que ja està bé la influència que tenen actualment. Però també aquí cal mencionar algunes petites diferències. Així, mentre que el percentatge de consellers que consideren que els partits i les patronals haurien de tenir menys influència és superior als que consideren que n'haurien de tenir més, en el cas dels sindicats passa just el contrari.

Taula 44. Influència política actual i desitjada dels partits, els sindicats i les organitzacions patronals a Catalunya

Actors		
Partits polítics	MOLTA (31,58)	MÉS (2,63)
	BASTANT (52,63)	IGUAL (86,84)
	POCA (15,79)	MENYS (10,53)
	GENS (0,00)	NS/NC (0,00)
	NS/NC (0,00)	
Sindicats	MOLTA (18,42)	MÉS (15,79)
	BASTANT (42,11)	IGUAL (71,05)
	POCA (36,84)	MENYS (10,53)
	GENS (0,00)	NS/NC (2,63)
	NS/NC (2,63)	
Patronals	MOLTA (26,32)	MÉS (10,53)
	BASTANT (42,11)	IGUAL (65,79)
	POCA (26,32)	MENYS (18,42)
	GENS (0,00)	NS/NC (5,26)
	NS/NC (5,26)	

Si comparem aquestes dades amb allò que manifesten les elits parlamentàries (MORATA, 1992: 279) i els alts càrrecs l'Administració (MATAS, 1995: 210), observem que consellers i alts càrrecs atorguen una influència similar a la patronal (el 69% dels alts càrrecs consideren que en té molta o bastant) i que els diputats del Parlament de Catalunya en manifesten una de clarament superior (el percentatge puja fins al 80%). I pel que fa als sindicats, consellers i alts càrrecs tomen a coincidir (aproximadament un 60% consideren que en tenen molta o bastant) i els diputats n'atorguen molta menys (només un 24% pensa que en tenen molta o bastant). Finalment, destacar que on es perceben clares diferències entre consellers i alts càrrecs és en la influència desitjada: així un 11% dels consellers i un 41% dels alts càrrecs pensen que els sindicats haurien de ser menys influents i, en el cas de la patronal, aquells que volen que tingui menys influència són el 18% dels consellers i el 30% dels alts càrrecs. Per tant, d'aquesta comparació se'n desprèn que els alts càrrecs pateixen més les conseqüències de la influència dels grups de pressió econòmics que no pas els consellers.

L'Església catòlica té un protagonisme força reduït en la política catalana (taula X). Més del 90% dels consellers pensen que l'Església té poca o gens d'influència

(percentatge fins i tot superior al dels alts càrrecs –un 77%-). Mentre que un de cada cinc alts càrrecs considerava que l'Església tenia bastant influència (MATAS, 1995: 213), de consellers que així ho considerin només n'hi ha un 2,6%, és a dir, un⁵⁵. Altres dades obtenim sobre la percepció de la influència dels mitjans de comunicació. Com més endavant ho tomarem a comprovar, els mitjans de comunicació no tenen bona premsa entre els consellers. Quasi el 90% dels consellers consideren que els mitjans de comunicació tenen molta o bastant influència a Catalunya i més de la meitat que en tenen massa, és a dir, que n'haurien de tenir menys. No hi ha ningú que consideri que n'hagin de tenir més (i això només torna a passar en el cas del govern central). Els alts càrrecs encara es mostraven més crítics amb els mitjans de comunicació (MATAS, 1995: 211-212), ja que més del 90% reconeixia molta o bastant influència dels mitjans de comunicació i quasi les dues terceres parts pensaven que en tenien massa.⁵⁶

Taula 45. Influència política actual i desitjada de l'Església catòlica i dels mitjans de comunicació a Catalunya

Actors		
Església catòlica	MOLTA (2,63)	MÉS (7,89)
	BASTANT (2,63)	IGUAL (81,58)
	POCA (71,05)	MENYS (7,89)
	GENS (21,05)	NS/NC (2,63)
	NS/NC (2,63)	
Mitjans de comunicació	MOLTA (39,47)	MÉS (0,00)
	BASTANT (50,00)	IGUAL (42,11)
	POCA (7,89)	MENYS (55,26)
	GENS (0,00)	NS/NC (2,63)
	NS/NC (2,63)	

⁵⁵ Els diputats del Parlament de Catalunya són els que atorguen més influència a l'Església. Concretament, el 39,4% dels diputats pensen que l'Església té molta o bastant influència (MORATA, 1992: 279).

⁵⁶ El 53% dels diputats del Parlament de Catalunya considera que la premsa té molta o bastant influència (MORATA, 1992: 279).

Tot i que el 58% dels consellers pensen que els ciutadans tenen molta o bastant influència política a Catalunya (taula 46), el gran gruix opta per reconèixer que en tenen poca (un terç). I si bé és cert que no hi ha ningú que desitgi que tinguin menys influència (això només ho tomarem a veure quan tractem la influència desitjada pel consellers) la resta es distribueix quasi de manera equitativa entre els que en volen més o els que consideren que ja en tenen prou. Certament, la pregunta sobre la influència política desitjada dels ciutadans sovint plantejava als consellers una nova pregunta: ¿com es pot aconseguir una major influència dels ciutadans? És a dir, que si bé en general i de forma abstracte eren partidaris d'atorgar més poder als ciutadans, els costava força concretar propostes per aconseguir-ho. La comparació d'aquests percentatges amb els dels alts càrrecs en mostra, d'una banda, una percepció similar sobre la influència actual dels ciutadans, però, d'una altra, un lleuger augment d'alts càrrecs que pensen que n'haurien de tenir més (MATAS, 1995: 215).

En el cas del govern central les opinions dels consellers sobre la seva influència actual són diverses i amb uns percentatges relativament similars: poca, molta o bastant, amb un lleuger predomini d'aquesta darrera percepció (taula 46). En canvi, trobem una major homogeneïtat en les respostes sobre la influència desitjada: gairebé les tres quarts parts pensen que el govern central exerceix massa influència a Catalunya i que, per tant, n'hauria de tenir menys. La percepció que tenen els alts càrrecs sobre el govern central està en consonància amb la dels consellers, però encara és més accentuada. Així, més de la meitat dels secretaris generals i dels directors generals de l'Administració catalana pensen que el govern central té molta influència a Catalunya i més del 90% que aquesta influència és excessiva (MATAS, 1995: 183). És a dir, que en un nivell inferior dels departaments de l'Administració es té la més una percepció negativa de la influència que exerceix el govern central a Catalunya.

La pregunta sobre les institucions europees, formulada expressament amb una certa dosi d'ambigüitat, pretén conèixer la valoració positiva o negativa dels consellers sobre la cada cop més gran dependència de l'arena política europea. D'entrada tot

sembla indicar que en l'àmbit polític català allò que es decideix en el nivell europeu no influeix gaire. Així, la majoria dels consellers (el 60%) afirma que les institucions europees influeixen poc i només un 5% que influeixen molt. Però el que es pot considerar més rellevant és la resposta sobre la influència desitjada: més de la meitat consideren que n'han de tenir més, la qual cosa desprèn un sentiment proeuropeïsta, però alhora un 40% pensen que ja està bé la influència que tenen avui. Per tant, aquest 40% supera amb escreix el 24% dels que pensen que les institucions europees influeixen molt o bastant, és dir, que una bona part dels consellers no veuen amb bons ulls la presència d'un àmbit decisonal europeu que pugui influir en les polítiques que s'impulsin des de Catalunya. Aquest sentiment "antieuropeïsta" també es va poder palesar en els comentaris addicionals i en els exemples concrets que posaven els consellers.

Taula 46. Influència política actual i desitjada dels ciutadans, el govern central i les institucions europees a Catalunya

Actual		
Ciutadans	MOLTA (28,95)	MÉS (47,37)
	BASTANT (28,95)	IGUAL (50,00)
	POCA (34,21)	MENYS (0,00)
	GENS (2,63)	NS/NC (2,63)
	NS/NC (5,26)	
Govern central	MOLTA (26,32)	MÉS (0,00)
	BASTANT (39,47)	IGUAL (23,68)
	POCA (28,95)	MENYS (73,68)
	GENS (2,63)	NS/NC (2,63)
	NS/NC (2,63)	
Institucions europees	MOLTA (5,26)	MÉS (52,63)
	BASTANT (18,42)	IGUAL (39,47)
	POCA (60,53)	MENYS (5,26)
	GENS (13,16)	NS/NC (2,63)
	NS/NC (2,63)	

Finalment, passem a analitzar el bloc que fa referència a l'Administració catalana. Dels diversos càrrecs sobre els quals vam interrogar als consellers (taula 47), no hi ha cap dubte que el que més influència té és el president de la Generalitat (el 84% consideren que en té molta), seguit dels consellers (quasi la meitat pensen que en tenen bastant i un 30% molta), dels secretaris generals (poc més d'un terç manifesten que en tenen bastant i un percentatge idèntic poca), dels directors generals (més del 40% diuen que en tenen poca) i dels caps de gabinet (on més del 40% pensen que no en tenen gens). Per tant, la influència política de tots aquests càrrecs s'adiu amb l'estructura jeràrquica en la qual estan situats. Aquells que estan més amunt en la piràmide político-administrativa són percebuts com a més influents que els que estan situats en posicions inferiors. I, a més, la immensa majoria dels consellers ja els està bé que això sigui així, és a dir, que ens trobem amb percentatges molt elevats de l'opció "igual" en la influència desitjada. L'únic que cal mencionar en aquest punt és que el 40% dels entrevistats consideren que precisament el consellers haurien de tenir més influència. Finalment, la influència que els consellers consideren que tenen els funcionaris és bàsicament poca, tot i que pensen que en tenen més que els caps de gabinet (mentre que només el 8% dels consellers afirmen que els funcionaris no influeixen gens, el percentatge de consellers que pensen que els caps de gabinet tenen una influència nul·la puja, com acabem de veure, fins més del 40%).

Taula 47. Influència política actual i desitjada a Catalunya del president de la Generalitat, dels consellers, dels secretaris generals, dels directors generals, dels caps de gabinet i dels funcionaris de l'Administració catalana

Actors		
President de la Generalitat	MOLTA (84,21)	MÉS (10,53)
	BASTANT (10,53)	IGUAL (78,95)
	POCA (5,26)	MENYS (10,53)
	GENS (0,00)	NS/NC (0,00)
	NS/NC (0,00)	
Consellers	MOLTA (28,95)	MÉS (39,47)
	BASTANT (47,37)	IGUAL (60,53)
	POCA (21,05)	MENYS (0,00)
	GENS (0,00)	NS/NC (0,00)
	NS/NC (2,63)	
Secretaris Generals	MOLTA (13,16)	MÉS (7,89)
	BASTANT (34,21)	IGUAL (84,21)
	POCA (34,21)	MENYS (5,26)
	GENS (15,79)	NS/NC (2,63)
	NS/NC (2,63)	
Directors Generals	MOLTA (7,89)	MÉS (10,53)
	BASTANT (34,21)	IGUAL (81,58)
	POCA (42,11)	MENYS (2,63)
	GENS (10,53)	NS/NC (5,26)
	NS/NC (5,26)	
Caps de gabinet	MOLTA (2,63)	MÉS (2,63)
	BASTANT (23,68)	IGUAL (84,21)
	POCA (26,32)	MENYS (7,89)
	GENS (42,11)	NS/NC (5,26)
	NS/NC (5,26)	
Funcionaris	MOLTA (2,63)	MÉS (5,26)
	BASTANT (26,32)	IGUAL (71,05)
	POCA (57,89)	MENYS (21,05)
	GENS (7,89)	NS/NC (2,63)
	NS/NC (5,26)	

Si comparem aquestes percepcions amb les que van expressar els alts càrrecs de l'Administració (MATAS, 1995: 218), observem una clara sintonia. Només n'hi ha tres que mostren un punt de desacord. En primer lloc, el fet que els consellers reivindicuin més protagonisme que els alts càrrecs per la seva figura (el 40% respecte el 23% dels alts càrrecs). En segon lloc, la percepció que tenen els alts càrrecs sobre la influència dels directors generals és molt més elevada (així, mentre que més de la meitat dels consellers pensen que els directors generals tenen poca o gens d'influència, d'alts càrrecs que tinguin aquesta visió només n'hi ha un 5%). I en tercer lloc, els consellers menytenen molt més la influència dels caps de gabinet que els alts càrrecs (més del 40%

dels consellers pensen que no en tenen gens i menys del 20% dels alts càrrecs així ho consideren).

6- LES FUNCIONS DELS CONSELLERS I EL PROCÉS DECISIONAL

6.1. Les funcions legalment encomanades

Les funcions que l'article 12 de la Llei 13/1989 encomana als consellers, com a caps dels Departaments, són les següents:

- 1- representar el Departament corresponent;
- 2- dirigir, organitzar i establir les prioritats del Departament i dels organismes autònoms i les empreses públiques que hi són adscrits;
- 3- proposar al Govern els avantprojectes de llei o els projectes de decret, dins l'àmbit de les competències del Departament;
- 4- exercir la potestat reglamentària en l'àmbit i amb els límits que li són propis;
- 5- proposar el nomenament i la separació d'alts càrrecs del Departament, i nomenar-ne i separar-ne els altres càrrecs, i també exercir la potestat disciplinària, en el marc establert per l'ordenament vigent;
- 6- resoldre els conflictes d'atribucions entre les autoritats i els òrgans del Departament;
- 7- suscitar conflictes d'atribucions amb altres Departaments;
- 8- resoldre, en última instància, els recursos i les reclamacions administratives que no pertocin a organismes i autoritats inferiors al Departament;
- 9- presentar l'avantprojecte de pressupost del Departament;
- 10- autoritzar les despeses pròpies del Departament, dins l'import dels crèdits autoritzats i d'acord amb les normes per a l'execució del pressupost;

- 11- signar, en nom de la Generalitat, els contractes relatius a assumptes propis del Departament, en els termes establerts per la legislació vigent, i
- 12- exercir les altres facultats que li atribueix la legislació vigent o que li deleguin el President de la Generalitat.

Després de llegir aquestes funcions, es pot concloure que el legislador va optar per fer un llistat molt heterogeni que pot generar certa confusió. Al meu parer, l'heterogeneïtat del llistat de funcions de l'article 12 la trobem en els següents aspectes:

- 1- Abraça des de funcions molt polítiques a d'altres molts tècniques. Funcions que tenen un gran ressò polític com ara la direcció i l'establiment de prioritats del Departaments i funcions amb un contingut més tècnic com la de resoldre els recursos i les reclamacions administratives que no pertoquin a organismes i autoritats inferiors al Departament.
- 2- S'indiquen tasques molt genèriques i d'altres de molt concretes. És extraordinàriament genèrica la direcció o l'organització del Departament i, en canvi, és molt més concret proposar el nomenament i la separació dels alts càrrecs. Això fa que algunes de les onze funcions de la llista poden englobar-ne d'altres que s'assenyalen en altres apartats de la mateixa llista, i aquesta duplicitat encara pot generar més confusió.
- 3- Es fa referència a atribucions que tenen un àmbit intradepartamental, a d'altres que en tenen un d'interdepartamental i a d'altres que, fins i tot, van més enllà de l'Administració. Funcions intradepartamentals ho són, per exemple, la resolució dels conflictes d'atribucions entre les autoritats i els òrgans del Departament. D'interdepartamental hi trobem la funció de suscitar conflictes amb altres Departaments. I com a funció que pot anar més enllà de l'Administració hi ha la de representació del Departament.
- 4- S'enumeren aspectes molt quotidians i d'altres temporalment molt esporàdics. És quotidià l'establiment de prioritats del Departament o, fins i tot, la signatura dels contractes relatius a assumptes propis del Departament. En canvi, està més espaiada

en el temps la funció de presentació de l'avantprojecte de pressupost del Departament.

- 5- Hi ha matèries fàcilment delegables i d'altres que no ho són gens. En moltes ocasions pot ser delegable l'autorització de les despeses pròpies del Departament, dins l'import dels crèdits autoritzats i d'acord amb les normes per a l'execució. Per contra, el nomenament o la separació d'alts càrrecs del Departament no és susceptible de delegació. En definitiva, la pràctica demostra que algunes de les onze funcions esmentades són els secretaris generals o els directors generals els que molt sovint les porten a terme.
- 6- S'esmenten qüestions reversibles i d'altres que poden esdevenir irreversibles. És reversible la proposta al Govern d'avantprojectes de llei o, fins i tot, l'organització interna del Departament, mentre que és més irreversible l'autorització de les despeses del Departament o la signatura de contractes relatius a assumptes propis del departament.
- 7- Hi ha funcions que s'exerceixen més com a membre d'un òrgan col·legiat, que són més de conjunt, i d'altres que tenen una vocació clarament individual. Així, la presentació de l'avantprojecte de pressupost del Departament, d'altres avantprojectes o de projectes de decret tenen són funcions que es desenvolupen en el Govern com a òrgan col·legiat d'execució. En canvi, la direcció i l'establiment de prioritats del Departament o la proposta concreta de nomenament o cessament d'alts càrrecs, tot que també poden requerir una discussió en el Consell Executiu, donen més marge de discrecionalitat als titulars de les conselleries. Per tant, algunes d'aquestes funcions es confonen amb les que l'article 71 de la Llei 3/1982 encomana al Govern.
- 8- Abasta temes que tenen una gran importància i d'altres que es poden qualificar d'irrellevants. Com veurem més endavant, com a funcions d'extraordinària importància hi ha la de direcció, organització i establiment de prioritats del Departament, o la de proposar al Govern avantprojectes de llei o projectes de decret dins l'àmbit de les competències del Departament. En canvi, menys rellevant és

suscitar conflictes amb altres Departaments o la resolució dels recursos i les reclamacions administratives que no pertoquin a organismes i autoritats inferiors del Departament.

Finalment, més enllà d'aquestes funcions els consellers s'han d'encarregar d'altres aspectes concrets que tenen un rerafons clarament polític i que podríem incloure sota l'ampli contingut de la funció de direcció i establiment de prioritats del Departament. Així, no hi ha cap dubte que les principals funcions dels consellers no se situen tant Departament endins sinó Departament enfora. El conseller, com a cap de la conselleria, ha d'establir un seguit de relacions amb diversos actors i institucions per a fer caminar el Departament en la línia que considera convenient. Fonamentals són, doncs, els contactes directes amb el president de la Generalitat, l'acció de conjunt amb la resta de consellers o amb alguns consellers en concret, les relacions amb els mitjans de comunicació de masses, la comunicació permanent amb el Parlament, els lligams amb ministres i alts càrrecs de l'Administració central, les connexions amb el partit al qual pertanyen o les negociacions amb determinats grups sectorials d'interès.

Tots aquests aspectes són els que omplen les agendes dels consellers i, fins i tot, els mateixos consellers, com veurem més endavant, consideren bàsics pel bon funcionament dels seus departaments. La majoria de funcions que estableix l'article 12 tenen, doncs, una relativa importància, ja que es tracta de requisits formals per facilitar la marxa d'un departament que s'ha de basar principalment en el que els consellers diuen "fer política".

6.2. Els consellers i els alts càrrecs de l'Administració

Abans de passar a analitzar quina és la percepció que tenen els consellers sobre el procés decisonal dels seus respectius departaments i sobre les funcions que tenen assignades, m'interessa destacar algunes dades que vaig obtenir en l'estudi sobre els

alts càrrecs de l'Administració catalana (MATAS, 1995) i que estan relacionades amb la figura del conseller.

Comencem per la conclusió que es desprèn d'aquestes dades: la figura del conseller és, segons els alts càrrecs, una figura políticament preeminent dins dels departaments. En primer lloc, els consellers són vistos com a persones amb perfil polític molt accentuat (MATAS, 1995: 244-247). Així ens ho demostra el fet que més de la meitat dels alts càrrecs consideren que els consellers tenen un perfil exclusivament polític i el 40% que pensen que són més polítics que tècnics (taula X). Aquesta percepció del càrrec de conseller com un càrrec eminentment polític la trobem més clara en els secretaris generals (quasi les dues terceres parts pensen que només han de ser polítics) que en els directors generals, és a dir, en aquells que estan jeràrquicament més a prop dels consellers. Es tracta, com veurem més endavant, de percentatges (els dels alts càrrecs) que marquen molt més el vessant polític d'aquesta figura que els que ens donen el mateixos consellers.

Taula 48. Ubicació dels consellers dins l'eix polític-tècnic segons els alts càrrecs de l'Administració catalana

Tipus de perfil	Percentatge
Polític	55,8
Més polític que tècnic	41,6
Tan polític com tècnic	1,3
Més tècnic que polític	0,0
Tècnic	0,0
NS/NC	1,3
n=77	

Un altre aspecte de l'estudi dels alts càrrecs que es referia als consellers era el de l'agenda política (MATAS, 1995: 300-305). En la pregunta sobre la freqüència en que els alts càrrecs mantenien contactes professionals amb diversos càrrecs (concretament, president de la Generalitat, conseller del seu departament, cap de gabinet del seu departament, secretari general del seu departament, directors generals del seu departament, subdirectors generals del seu departament, càrrecs del seu mateix nivell

d'altres departaments, alts càrrecs de l'Administració central, alts càrrecs d'administracions d'altres comunitats autònomes, dirigents de partits polítics, dirigents de sindicats i dirigents de la patronal), no només vaig comprovar l'evidència segons la qual els contactes amb càrrecs de dins del departament són els més freqüents, sinó que, a més, vaig demostrar que amb qui tenen més contactes són amb els seus consellers i amb els seus subdirectors generals (ambdós amb una mitjana de més d'un cop per setmana). Probablement, el fet que quasi un terç dels alts càrrecs té contactes professionals a diari amb els consellers i que més de la meitat en té més d'un cop (és a dir, com a mínim dos) per setmana (taula 49), ens indica sense cap dubte que es tracta d'una Administració que té un funcionament departamental intern que gira permanentment al voltant del conseller. Poques administracions de les dimensions de la nostra ens donaria un resultat similar d'interacció entre consellers/ministres i alts càrrecs de l'Administració. I si distingim entre secretaris generals i directors generals, observem que amb qui tenen més contactes els secretaris generals (la segona autoritat del departament) és amb els consellers (gairebé a diari), mentre que en els directors generals són més freqüents els contactes amb els subdirectors generals (tot i que es reuneixen més d'un cop per setmana amb el seu conseller).

Taula 49. Agenda i consellers segons els alts càrrecs de l'Administració catalana

Cada dia	31,8
Més d'un cop per setmana	54,5
Un cop per setmana	9,1
Més d'un cop al mes	3,0
Un cop al mes	1,5
Més d'un cop a l'any	0,0
Mai	0,0
	n=66 ⁵⁷

⁵⁷ No s'inclouen els alts càrrecs que pertanyen al Departament de la Presidència, ja que en el moment de fer el treball encara no hi havia conseller.

Com que les dades de la taula anterior (tractant-se de dades que fan referència als alts càrrecs en actiu de principis dels anys noranta) es podrien interpretar de conjunturals o, fins i tot, com un afany de protagonisme dels alts càrrecs, vaig voler fer la mateixa pregunta a tots els consellers que hi ha hagut des del 1980 fins al 1999. És a dir, el hi vaig preguntar la freqüència amb la qual tenien contactes amb els seus secretaris generals i directors generals, i les seves respostes (taula 50) van acabar de confirmar el que he afirmat en el paràgraf anterior. El 76% dels consellers manifesten que tenien contactes professionals amb els seus secretaris generals cada dia (i la resta més d'un cop per setmana) i quasi la meitat que es reunien amb els directors generals més d'un cop per setmana (un 13% cada dia i un 24% un cop per setmana). Les dues dades que he deixat fora dels parèntesis, que són les majoritàries en cadascuna de les preguntes, ens corroboren la centralitat de la figura del conseller en el funcionament quotidià dels departaments de l'Administració catalana.

Taula 50. Agenda i alts càrrecs segons els consellers

Cada dia	76,32	13,16
Més d'un cop per setmana	21,05	47,37
Un cop per setmana	0,00	23,68
Més d'un cop al mes	0,00	13,16
Un cop al mes	0,00	0,00
Més d'un cop a l'any	0,00	0,00
Mai	0,00	0,00
NS/NC	2,63	2,63
	n=44	n=44

Pels alts càrrecs de l'Administració, els consellers són els eixos al voltant dels quals gira tot el procés decisonal dels departaments. Així, el 70% dels secretaris generals i directors generals (taula 51) assenyalen a aquells que se situen en el vèrtex de la piràmide jeràrquica dels departaments com a principals impulsors de les polítiques que genera l'Administració catalana (MATAS, 1995: 279-283). No obstant això, com sembla

evident i com es desprèn de les respostes dels alts càrrecs, no es tracta d'una decisió individual dels consellers, sinó que els mateixos secretaris generals i, sobretot, els directors generals (i encara precisava més: els directors generals més veterans, amb un perfil més polític i afiliats a CDC) influeixen molt o bastant en l'impuls de les polítiques. Efectivament, les tres quartes parts dels alts càrrecs reconeixien que tenien molta o bastant influència en la decisió de quines polítiques havia d'impulsar el seu departament.

Taula 51. Qui decideix, en general, les polítiques que impulsen els departaments segons els alts càrrecs de l'Administració catalana

President	10,4
Conseller	70,1
Secretari general	2,6
Directors generals	6,5
Altres	9,1
NS/NC	1,3
	n=77

6.3. Els consellers i el procés decisonal

Passem a veure en aquest apartat quina és, segons els consellers, la influència que exercien determinats càrrecs i actors en el procés decisonal de polítiques públiques dels seus departaments. Els càrrecs i actors són els següents: el president de la Generalitat, el conseller, el secretari general, els directors generals, els assessors, els funcionaris del Departament, els altres consellers, el partit al qual pertany, els altres partits polítics, el Parlament, els grups de pressió o d'interès, els mitjans de comunicació, les demandes dels ciutadans i també l'atzar. I les possibles respostes que vaig donar als consellers van ser: molt, bastant, poc o gens d'influència.

Ja hem vist que des de la perspectiva dels alts càrrecs, la figura preeminent en el procés decisonal és la del conseller. Pels consellers també ho és (taula 52), ja que tots

consideren que ells tenen (o tenien) molta influència i que són els que més influeixen (com és evident, molt més que la influència que exerceixen en el global de Catalunya). En segon lloc, ja apareix el president de la Generalitat, el qual per gairebé el 60% dels alts càrrecs té molta influència en les polítiques que impulsen del departaments (menys influència, però, que la que té en general a Catalunya). Aquesta ja és una dada que novament ens permet percebre la preeminència de la figura del president de la Generalitat, ja que el que sembla més lògic pensar és que els alts càrrecs dels departaments influeixin més en les polítiques departamentals que el mateix president del Govern. Després del president ja trobem els alts càrrecs, amb una influència molt similar del secretari general i dels directors generals (lleugerament superior en els primers). Si tenim en compte les funcions que la Llei 13/1989 atorga a uns i altres, es pot deduir que els encarregats de dissenyar les diverses polítiques sectorials dels departaments són els directors generals, aquells que estan al capdamunt d'una direcció general, però tot sembla indicar que la preeminència real dels secretaris generals va més enllà del que en un principi estava prevista.

En canvi, la resta de grups que trobem dins dels departaments i, més concretament, els alts funcionaris i els assessors, no semblen tenir gaire influència. Quasi les dues terceres parts dels consellers manifesten que els alts funcionaris (que podríem identificar amb els subdirectors generals i els caps de servei o, fins i tot, incloure també els caps de secció i els caps de negociat) tenen poca o nul·la influència en les decisions que prenen els departaments, i el terç restant els atorga bastant influència. No deixa de sorprendre aquesta percepció que tenen els consellers sobre l'escàs protagonisme d'aquells que, en un principi, també haurien d'influir en el procés de determinació i implementació de les polítiques públiques (SUBIRATS, 1992: 135). Tot sembla indicar que el disseny de polítiques es porta a terme per la cúpula departamental, pels càrrecs polítics dels departaments, la qual cosa, tot i que té una certa lògica (ja que, en definitiva, són ells els que hi ha han de donar forma política), implica deixar en un segon terme la part més tècnica d'aquest procés. I pel que fa als assessors, destacar que, malgrat que

influeixen una mica més que els alts funcionaris, també tenen un paper secundari en el procés decisonal. En aquest sentit, és paradoxal que quasi un de cada cinc consellers que hi ha hagut des del 1980 fins al 1999 pensi que els assessors, que bàsicament és un càrrec que en teoria serveix per influir en el disseny de polítiques, no tinguin cap tipus d'influència en aquest terreny, la qual cosa en obliga a plantejar, d'una banda, què és el que fan aquests assessors i, d'una altra, si es tracta, com s'ha afirmat en diverses ocasions, d'un càrrec que bàsicament serveix com a "cementiri d'elefants" per a exalts càrrecs i, per tant, sense cap comensura específica. Per tant, no ens ha d'estranyar l'esforç de sinceritat de molts dels consellers entrevistats que diuen contundentment que "el nombre d'assessors que hi ha a l'Administració catalana és excessiu" (el 45% està d'acord amb aquesta frase, mentre que un 42% hi està en contra i un 13% no ho sap o no contesta⁵⁸).

Més enllà del departament, però situats dins l'engranatge administratiu, hi ha la possible influència d'altres consellers en les polítiques que impulsa un departament. A Catalunya aquesta possible influència és molt escassa, ja que més del 80% dels trenta-vuit consellers entrevistats consideren que la resta de consellers influeixen (o influïen) poc o gens en les polítiques que impulsa (o impulsava) el seu departament. Aquesta resposta és un reflex més d'un dels déficits que els alts càrrecs, i també els consellers, indiquen que té l'Administració catalana: la manca d'interconnexió departamental. Una millor coordinació entre departaments significaria segurament una major comunicació i col·laboració en l'impuls de determinades polítiques públiques intersectorials i, de retruc, una major influència d'altres consellers en el disseny d'aquestes polítiques.

⁵⁸ Destaco aquest 13% perquè és un dels percentatges més alts de NS/NC del qüestionari.

Taula 52. Influència en les polítiques que impulsen els departaments de determinats càrrecs, grups o factors segons els consellers

President	57,89	26,32	7,89	7,89	0,00
Conseller	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Secretari general	34,21	47,37	15,79	2,63	0,00
Directors generals	28,95	52,63	18,42	0,00	0,00
Assessors	7,89	31,58	31,58	18,42	10,52
Alts funcionaris	0,00	34,21	44,74	18,42	2,63
Altres consellers	0,00	15,79	63,16	18,42	2,63
Partit al qual pertany	5,26	34,21	39,47	21,05	0,00
Altres partits polítics	0,00	13,16	60,53	26,32	0,00
Parlament	7,89	47,37	39,47	5,26	0,00
Grups de pressió o d'interès	0,00	39,47	39,47	21,05	0,00
Mitjans de comunicació	2,63	34,21	42,11	21,05	0,00
Demandes dels ciutadans	28,95	36,84	26,32	7,89	0,00
Atzar	7,89	7,89	36,84	39,47	7,89

Més enllà de l'Administració hi ha també altres actors que sovint pretenen influir en l'impuls de polítiques i que m'ha interessat conèixer quin és el seu paper a Catalunya. Concretament, vaig preguntar als consellers com influeixen el partit al qual pertanyen, els altres partits polítics, el Parlament, els grups de pressió o d'interès, els mitjans de comunicació i també les demandes dels ciutadans. De tots ells els que més influeixen són el Parlament i, sobretot, les demandes dels ciutadans. Pels dos terços dels consellers els ciutadans influeixen molt o bastant en les polítiques de les seves conselleries, és a dir, un percentatge lleugerament superior dels que pensen que els ciutadans influeixen molt o bastant a Catalunya. Per tant, la percepció dels consellers és que els ciutadans influeixen més en les polítiques dels seus departaments que en la política global catalana. El paper que assignen al Parlament no s'adiu gaire amb el que en teoria hauria de tenir en un sistema parlamentari. Així, tot i que la majoria dels consellers (el 47%) manifesten que el Parlament té bastant influència en les polítiques departamentals, és una xifra molt baixa el 8% de consellers que consideren que en té molta i, en canvi, una xifra molt alta el 40% que afirmen que en té poca. Si a això hi afegim que més de la meitat dels consellers (el 53%) està d'acord amb la frase "no són els partits ni el Parlament els que garanteixen una gestió satisfactòria del nostre país,

sinó l'Administració" i quasi el 90% no considera que el Parlament intervingui gaire en els assumptes de l'Administració, podem concloure que a Catalunya el Parlament té (i ha tingut) un paper secundari.

La resta d'actors (partit al qual pertanyen, altres partits polítics, grups de pressió o d'interès i mitjans de comunicació) tenen encara menys influència que els anteriors. El partit al qual pertanyen (és a dir, partits de govern) i els grups de pressió exerceixen quasi la mateixa influència (amb un percentatge similar entre els que consideren que en tenen bastant i els que diuen que en tenen poca), la qual cosa ens permet plantejar la següent disjuntiva: o bé els grups de pressió a Catalunya interaccionen permanentment i amb eficàcia amb els diversos departaments de l'Administració, o bé els partits de govern deixen fer als consellers i no s'interfereixen gaire en la seva activitat. En tot cas, sorprèn que el 40% dels consellers afirmen que els partits que són al govern (els partits a què pertanyen) influeixen poc en el disseny de polítiques i encara més que una cinquena part assegurin que la influència és nul·la. I si aquestes són les respostes que donen pels partits governamentals, no és d'estranyar que els partits que són fora del govern influeixen encara menys. Efectivament, el 87% dels consellers diuen que la influència d'aquests partits és poca o gens, i només hi ha un 3% dels consellers que consideri els partits de l'oposició com a un dels dos principals obstacles de la seva activitat quotidiana.

Pel que fa als mitjans de comunicació, les dades obtingudes en mostren una influència relativa, ja que un terç afirma que influeixen bastant i quasi les dues terceres parts restants consideren que influeixen poc (el 42%) o gens (el 21%). En canvi, com s'ha dit, quasi el 90% diuen que influeixen molt o bastant en el global de la política catalana i més de la meitat pensa que n'haurien de tenir menys. I si a això hi afegim, d'una banda, el fet que més del 60% dels consellers estan d'acord amb la frase "molt sovint quan els mitjans de comunicació informen sobre les polítiques que impulsen els departaments ho fan sense coneixement de causa"⁵⁹ i, d'una altra, que els mitjans de comunicació es

⁵⁹ Amb l'afegit per part d'alguns consellers de frases expressades de forma contundent que desqualificaven sense escrúpols els mitjans de comunicació.

consideren més com un obstacle de la seva activitat quotidiana que els partits de l'oposició i els grups de pressió, es pot entreveure una crítica a la feina i al rol dels mitjans de comunicació. Per tant, hi ha una denúncia de la intromissió dels mitjans de comunicació en els afers polítics de Catalunya, però alhora n'hi ha pocs que reconeixin que els mitjans de comunicació hagin influït en l'impuls de les polítiques del seu departament. Això no vol dir, però, que els consellers menystinguin els mitjans de comunicació en la seva activitat departamental, ja que si ens fixem en l'agenda dels consellers observem que dos de cada tres consellers ha tingut contactes amb mitjans de comunicació com a mínim un cop per setmana durant tot el seu mandat. Per tant, si tenim en compte que estem analitzant quasi vint anys de govern, són moltes les hores que els consellers han dedicat a relacionar-se amb els mitjans de comunicació.

Finalment, vaig voler preguntar per la possible influència de circumstàncies imprevisibles en les polítiques que impulsen els departaments. Només un 16% reconeix que l'atzar influeix molt o bastant, un 40% que influeix poc i la resta (21%) pensa no té cap influència.

6.4. Les funcions reals dels consellers

En el primer apartat d'aquest capítol ja hem vist quines són les funcions que l'article 12 de la Llei 13/1989 encomana als consellers, com a caps dels Departaments. Ara del que es tracta és veure quina és la valoració que en fan els consellers i mirar de saber si, més enllà de les funcions jurídicament assignades, n'hi ha d'altres que considerin més importants, és a dir, saber quin és l'encaix de la figura del conseller en el funcionament quotidià de la nostra Administració.

El primer que vaig demanar als consellers és que em diguessin quines són les dues funcions més importants que l'article 12 assigna als consellers. En la fitxa que els hi donava per marcar aquestes dues funcions hi havia la següent redacció:

- 1- Representar el Departament.
- 2- Dirigir, organitzar i establir les prioritats del Departament.
- 3- Proposar al Govern els avantprojectes de llei o els projectes de decret, dins l'àmbit de les competències del Departament.
- 4- Exercir la potestat reglamentària en l'àmbit i amb els límits que li són propis.
- 5- Proposar el nomenament i la separació d'alts càrrecs del Departament, i nomenar-ne i separar-ne els altres càrrecs
- 6- Exercir la potestat disciplinària, en el marc establert per l'ordenament vigent.
- 7- Resoldre els conflictes d'atribucions entre les autoritats i els òrgans del Departament.
- 8- Suscitar conflictes d'atribucions amb altres Departaments.
- 9- Resoldre, en última instància, els recursos i les reclamacions administratives que no ptoquin a organismes i autoritats inferiors al Departament.
- 10- Presentar l'avantprojecte de pressupost del Departament.
- 11- Autoritzar les despeses pròpies del Departament, dins l'import dels crèdits autoritzats i d'acord amb les normes per a l'execució del pressupost.
- 12- Signar, en nom de la Generalitat, els contractes relatius a assumptes propis del Departament, en els termes establerts per la legislació vigent.

Si ens fixem en la llista de funcions de l'article 12 i les que hi havia a la fitxa, es pot veure com l'únic que vaig fer va ser alleugerir-ne la redacció d'algunes i dividir la funció número 5 de l'article 12 en dues: d'una banda, proposar el nomenament i la separació d'alts càrrecs, i nomenar-ne i separar-ne els altres càrrecs, i, d'una altra, exercir la potestat disciplinària, en el marc establert per l'ordenament vigent.

El primer que vaig constatar quan vaig presentar als consellers la fitxa de les dotze funcions que havien de valorar és el desconeixement que alguns consellers (i no només exconsellers) tenien de la llista de la Llei 13/1989⁶⁰ i els comentaris que feien quan constataren la distància que hi havia entre la llista i el dia a dia d'una activitat que difícilment es pot reflectir en un text legal. És per això, que la immensa majoria dels

consellers (el 95%) va optar per la més genèrica de les funcions com a una de les dues més importants: dirigir, organitzar i establir les prioritats del Departament, ja que consideraven que en aquest calaix de sastre no només hi entraven totes les altres (és per això que el 10% només van agafar aquesta com a única opció), sinó també tot allò que no sortia a la llista.

En un segon nivell i amb percentatges molt més baixos hi ha tres funcions que destaquen els consellers com a una de les dues més importants: la de representar el departament (un terç); la de proposar al Govern els avantprojectes de llei o els projectes de decret, dins l'àmbit de les competències del Departament (un de cada quatre), i la de presentar l'avantprojecte de pressupost del Departament (un de cada cinc). Posteriorment, destaquen la de proposar el nomenament i la separació d'alts càrrecs del Departament, i nomenar-ne i separar-ne els altres càrrecs (8%) i, finalment, n'hi ha dues més que són esmentades per només un sol conseller (exercir la potestat reglamentària en l'àmbit i amb els límits que li són propis, i exercir la potestat disciplinària, en el marc establert per l'ordenament vigent), i cinc més que no hi ha ningú que les consideri entre les dues més rellevants (resoldre els conflictes d'atribucions entre les autoritats i els òrgans del Departament; suscitar conflictes d'atribucions amb altres Departaments; resoldre, en última instància, els recursos i les reclamacions administratives que no pertoquin a organismes i autoritats inferiors al Departament; autoritzar les despeses pròpies del Departament, dins l'import dels crèdits autoritzats i d'acord amb les normes per a l'execució del pressupost; signar, en nom de la Generalitat, els contractes relatius a assumptes propis del Departament, en els termes establerts per la legislació vigent).

En definitiva, aquelles funcions que els consellers destaquen com a més rellevants dels seu càrrec són, en primer lloc, les que tenen un contingut més polític i alhora més genèric, i, en segon lloc, les que desenvolupen com a membres d'un òrgan col·legiat, les que es porten a terme dins dels Consell Executiu.

⁶⁰ Així ho van explicitar bona part dels entrevistats.

Més enllà de les funcions que detalla l'article 12, vaig preguntar als consellers si podien assenyalar alguna funció més de les que no sortien a la llista i que consideressin força rellevants del càrrec de conseller. Es tracta, per tant, d'una pregunta amb resposta oberta, la qual cosa m'ha obligat a analitzar en detall les múltiples respostes per tal d'agrupar-les i facilitar la seva anàlisi. Els diversos grups de respostes són els següents:

- 1- Fer política: són aquells que consideren que la principal funció d'un conseller és la seva activitat política, ja sigui el disseny de polítiques sectorials del departament que dirigeix o bé la negociació amb l'Administració per a la consecució de més competències per Catalunya o, fins i tot, col·laborar en l'elaboració d'un projecte polític global de futur per Catalunya.
- 2- Col·laboració en l'equip de govern: aquí hi trobem els consellers que destaquen la importància de la dinàmica que implica el fet de formar part d'un òrgan col·lectiu, d'un equip de govern, és a dir, col·laborar amb la resta de consellers, relacionar-se permanentment amb el president, etc.
- 3- Activitat administrativa: aquest és el grup de respostes dels que emfasitzen l'activitat més administrativa. I no només es fa referència a l'Administració endins (com ara millorar l'estructura interna de la seva conselleria, crear un clima d'il·lusió dins del departament o donar exemple d'un comportament ètic als seus subordinats), sinó també a l'Administració enfora (com, per exemple, ajudar a millorar el funcionament global de l'Administració, servir al país des de l'Administració o establir més lligams i més comunicació amb els administrats).
- 4- Activitat parlamentària: són les respostes dels consellers que posen l'accent en la funció parlamentària, en la necessitat d'explicar als diputats les polítiques que impulsa cadascun dels departaments i en la posterior consecució del vist-i-plau de la cambra legislativa.
- 5- Altres: aquí hi ha aquelles respostes que no s'han pogut inserir en cap dels grups anteriors.

Les respostes que espontàniament van donar la majoria dels consellers (el 37%) són les de considerar la col·laboració amb la resta de membres del govern com una de les funcions més rellevants del seu càrrec, i, en segon lloc, hi ha el grup de respostes que he englobat en l'expressió "fer política" (29%). Ja amb uns percentatges més baixos hi ha els que destaquen l'activitat administrativa (13%) i l'activitat parlamentària (5%), les quals directament o indirectament ja estan contemplades en el llistat de l'article 12 de la Llei 13/1989. Finalment, cal destacar el 13% de consellers que consideraven que l'article 12 ja abraçava les principals funcions dels consellers i que, per tant, no en van destacar cap altra més. En definitiva, doncs, la majoria dels consellers es decanta per destacar el vessant més polític de la seva figura a l'hora de destacar les seves funcions.

Taula 53. Funcions dels consellers

Col·laborar en el Govern	36,84
Fer política	28,95
Activitat administrativa	13,16
Activitat parlamentària	5,26
Altres	2,63
NS/NC	13,16
	n=38

Per acabar d'aprofundir en les funcions dels consellers, vaig demanar que em diguessin el grau d'importància que, des del seu punt de vista, té l'establiment de relacions amb determinades persones o actors del sistema polític. Així, vaig preguntar si consideraven molt, bastant, poc o gens important relacionar-se amb el President de la Generalitat, amb la resta de consellers, amb el Parlament, amb els ministres de l'Administració central, amb els consellers d'altres administracions autonòmiques, amb el seu partit, amb els grups d'interès o de pressió i amb els mitjans de comunicació (taula 54). D'entrada cal observar que pràcticament totes aquestes relacions són considerades com a molt o bastant importants, la qual cosa ens permet considerar-les globalment objectius clau de la seva activitat quotidiana (alguns consellers van explicitar també la

idoneïtat de la llista d'actors). No obstant això, de totes elles sobresurten com a més importants les relacions amb el president de la Generalitat (tots menys un consideren que són molt importants) i, en segon lloc, hi trobem les relacions amb el Parlament de Catalunya, ja que quasi el 60% dels consellers també consideren que són molt importants. A més d'aquests dos òrgans, fonamentals en qualsevol sistema parlamentari, hi ha un actor que, juntament amb els anteriors, obté un percentatge més elevat de consellers que consideren que relacionar-s'hi és "molt" important que no pas que és "bastant" important: els mitjans de comunicació (en la resta d'actors hi predomina la resposta "bastant", tret d'un que, com ara veurem, hi predomina la resposta "poc"). Un cop més, doncs, els mitjans de comunicació se situen en el punt de mira dels consellers i en un lloc privilegiat en la seva agenda. En aquest sentit, és sorprenent veure com els consellers consideren més important relacionar-se amb els mitjans de comunicació que amb la resta de consellers de l'executiu. És a dir que malgrat que en les seves respostes espontànies considerin força rellevant la funció de col·laborar amb la resta de membres del govern (sobretot, pel que sembla, amb el president de la Generalitat) i malgrat que considerin, com s'ha ja s'ha dit, que els mitjans de comunicació influeixen en la política global catalana (i no tant en les polítiques sectorials dels seus departaments), els consellers donen més importància a les relacions amb els mitjans de comunicació que amb la resta de consellers.

En cinquè lloc, després de la resta de consellers, hi trobem les relacions amb els ministres de l'Administració central: un 42% les considera molt importants i un 45%, bastant. Si a més tenim en compte que, com s'ha vist en l'últim apartat del capítol anterior, dos de cada tres consellers consideren que el govern central influeix molt o bastant en la política catalana, s'entén que els consellers manifestin la necessitat de mantenir contactes amb els seus homòlegs del govern central. Aquesta necessitat es torna a comprovar en l'anàlisi de l'agenda, ja que gairebé el 60% dels consellers diuen que mantenen (o mantenen) contactes amb ministres de l'Administració central com a mínim un cop al mes.

En sisè lloc, i quasi amb uns percentatges idèntics, hi trobem el partit al qual pertanyen i els grups de pressió o d'interès. I en últim lloc, destaquen com a menys rellevants les relacions amb els consellers d'altres comunitats autònomes, que és l'única pregunta on hi predomina la resposta "poc" important (quasi el 60%). Aquesta resposta s'adiu amb el fet que aproximadament un 80% dels consellers reconeixen que la freqüència amb la qual tenien (o tenen) contactes amb consellers d'altres comunitats autònomes és de més d'un cop a l'any o mai. I si tenim en compte que hi ha setze comunitats autònomes amb les quals la nostra s'hi pot relacionar i algunes polítiques que poden requerir algun tipus de negociació o algun intercanvi d'informació amb elles, podem concloure que la interconnexió o intercomunicació entre Catalunya i la resta de comunitats autònomes és quasi inexistent⁶¹.

Taula 54. Grau d'importància de les relacions amb diversos càrrecs i actors segons els consellers

President de la Generalitat	97,37	2,63	0,00	0,00	0,00
Reste de consellers	47,37	50,00	2,63	0,00	0,00
Parlament	57,89	39,47	2,63	0,00	0,00
Ministres de l'Administració central	42,11	44,74	10,53	2,63	0,00
Consellers d'altres autonomies	2,63	39,47	57,89	0,00	0,00
Partit al qual pertanyen	31,58	42,11	23,68	0,00	2,63
Grups de pressió o d'interès	31,58	42,11	23,68	2,63	0,00
Mitjans de comunicació	55,26	42,11	0,00	2,63	0,00

⁶¹ Les comunitats autònomes amb les quals hi ha hagut més relació han estat, segons els consellers, el País Basc i les comunitats veïnes.

7- LA PERCEPCIÓ DELS CONSELLERS SOBRE LA SEVA FIGURA

En aquest capítol analitzaré la percepció que tenen els consellers sobre les característiques del seu càrrec. Totes les dades que presentaré les vaig obtenir en les entrevistes que vaig fer al 97% dels consellers que hi ha hagut des del 1980 fins al 1999. En primer lloc, veurem quins són, segons els consellers, els requisits i l'itinerari que més faciliten el camí per arribar a ocupar el càrrec de conseller. En segon lloc, em fixaré en la valoració que fan de determinades qualitats que vaig considerar que podrien encaixar en la figura del conseller. Posteriorment, analitzaré el perfil (polític o tècnic) que consideren que tenien els trenta-vuit consellers entrevistats i si aquest perfil s'adiu, d'una banda, amb el perfil ideal que haurien de tenir les persones que han d'ocupar aquest càrrec i, d'altra, amb els criteris que es van seguir en els seus nomenaments. Finalment, veurem quines circumstàncies poden provocar el cessament d'un conseller i, en concret, què va provocar, segons els exconsellers, el seu cessament.

7.1. Els requisits i els itineraris per arribar a ser conseller

En primer lloc, vaig voler preguntar als consellers quins són, segons el seu parer, els requisits que cal tenir per arribar a ser conseller. I per a poder conèixer millor el seu parer, vaig voler formular la pregunta sense donar cap possible resposta, és a dir, que fos una pregunta amb resposta oberta. D'aquesta manera s'aconsegueix espontaneïtat en les respostes, però alhora t'obliga a agrupar-les en diversos grups de respostes per a

obtenir uns percentatges més significatius per a la seva anàlisi. Els diversos grups de respostes que he configurat són els següents:

- 1- **Confiança del president:** són aquells que espontàniament assenyalen com a principal requisit per arribar a ser conseller l'obtenció de la confiança del president. Per tant, allò que destaquen no és tant algun tipus de requisit o un perfil especial de la persona que ha d'ocupar el càrrec, sinó una relació personal de confiança amb el cap de l'executiu, que és, en definitiva el que en teoria ha de formar el seu equip de govern.
- 2- **Perfil polític:** aquí hi trobem els consellers que fan més èmfasi en aquells aspectes que tenen a veure amb el perfil polític. Així, comptar amb una formació política, tenir una vocació política, posseir una personalitat política o compartir un ideari polític, són requisits que destaquen els consellers com a fonamentals per aconseguir el càrrec.
- 3- **Servei al país:** són les respostes dels consellers que posen l'accent en aspectes poc tangibles com la voluntat de servei al país. No es fa referència ni a unes determinades qualitats personals ni a un determinat tipus de relació amb el president, sinó a qüestions més subjectives, a sentiments. Respostes com ara "esperit de servei al país", "procurar per l'interès públic", "amor al país", "capacitat de sacrificar-se pel poble" o "saber deixar en un segon terme l'interès personal", són respostes que em van donar els consellers i que vaig col·locar dins d'aquest grup.
- 4- **Actituds ètiques:** aquí hi ha els que destaquen aspectes relacionats amb un comportament moralment correcte. L'honestetat, la decència, la responsabilitat, la tolerància, la dedicació o, fins i tot, el sentit comú, són conceptes que entrarien dins d'aquest darrer grup.
- 5- **Altres:** aquí hi ha aquelles respostes que no tenien entrada en cap dels grups anteriors.

La majoria dels consellers, a la pregunta sobre els requisits que cal tenir per arribar a ser conseller, van donar com a resposta aspectes que fan referència al seu perfil polític (47%). És a dir, respostes que fan referència a unes qualitats personals i, més concretament, a aquelles que pertanyen a un vessant clarament polític. La resta de grups

de respostes obtenen uns percentatges similars. Així, un 13% destaquen l'esperit de servei al país o les actituds ètiques, un 10% opta per reconèixer que el requisit més important és gaudir de la confiança del president i un altre 10% donen respostes que no es poden inserir dins de cap grup (per cert que només n'hi ha un que de forma espontània destaquí la necessitat de tenir un perfil tècnic). Un cop més, doncs, s'emfasitza la necessitat de tenir un perfil marcadament polític per exercir el càrrec de conseller.

Taula 55. Requisits per arribar a ser conseller

Confiança del president	10,53
Perfil polític	47,37
Servei al país	13,16
Actituds ètiques	13,16
Altres	10,53
NS/NC	5,26
	n=38

Després de conèixer els requisits que espontàniament consideraven els consellers per accedir al càrrec, vaig voler que m'indiquessin quin és el millor itinerari per arribar a ser conseller. Aquí els vaig oferir tres possibles respostes: l'itinerari dins del món professional, dins de l'Administració o dins del partit. No hi ha cap dubte que si ens fixem en les quaranta-quatre persones que han arribat a ser conseller, quasi totes elles han tingut un paper destacat en el seu sector professional, en l'Administració o en el partit a què pertanyen. Per tant, aquests tres itineraris són els que, desequilibradament i en diferents períodes, han pesat més durant aquest vint anys. Probablement com a conseqüència d'aquest protagonisme compartit dels tres possibles itineraris, quasi una quarta part dels consellers no saben per quin decantar-se (així, pràcticament tots els que no responen la pregunta ho raonen dient que tots tres itineraris són vàlids i que no són capaços de destacar-ne cap) .

Taula 56. Itinerari més important per arribar a ser conseller

Dins del món professional	42,11
Dins de l'Administració	7,89
Dins del partit	26,32
NS/NC	23,68
	n=38

La majoria dels consellers (el 42%) consideren que l'itinerari dins del món professional és el millor per arribar a ser conseller i una mica més d'una quarta part pensen que és el partit el que millor et pot guiar cap a un càrrec d'aquestes característiques. En canvi, són molts pocs el que apunten l'Administració com a principal escola de formació de futures elits governamentals. Si només tinguéssim en compte aquesta pregunta, podríem concloure que estem davant d'un personal de govern molt professionalitzat o que aposta clarament per la professionalització. No obstant això, com ja s'ha vist en la pregunta anterior i com seguirem veient de seguida, allò que pesa més en la figura del conseller són els aspectes polítics. Per tant, es pot concloure que allò que és preferible és mirar de fer compatible el renom professional amb el renom polític.

Certament, hi ha molts pocs consellers (un 8%) que d'entre aquests tres possibles itineraris destaquin l'Administració. Si tenim en compte que, com s'ha analitzat en el capítol cinquè, un 40% del total de persones que han arribat a ser consellers des del 1980 fins al 1999 abans de ser-ho ocupaven un alt càrrec dins de l'Administració, encara ens pot sorprendre més obtenir un percentatge tant baix. I si a això hi afegim que darrerament hi ha una certa tendència a presentar l'alta Administració com una clara font de reclutament de consellers o com una font molt aconsellable (la qual cosa, des del meu punt de vista, no té gaire fonament), la xifra encara ens pot sorprendre més. És per incidir més en aquest aspecte (i com a element de comprovació de la pregunta anterior) que una mica més endavant del qüestionari vaig preguntar directament si, des del seu punt de vista, és millor que s'hagin ocupat altres càrrecs dins de l'Administració abans de ser nomenat conseller. El 37% dels consellers consideren que és millor i la resta, un 63%,

que no ho és. Per tant, malgrat que hi ha molts pocs consellers que considerin l'Administració com un itinerari millor que el món professional o el partit per arribar a ser conseller, el percentatge d'aquells que consideren un valor afegit per arribar a ser consellers el pas per càrrecs inferiors de l'Administració es multiplica quasi per cinc. Malgrat tot, la majoria dels consellers pensen que passar prèviament per càrrecs inferiors de l'Administració no aporta res de positiu, cap plus que pugui facilitar l'activitat quotidiana dels consellers. A més, es tracta d'un tipus de pregunta que els consellers tenen clara la resposta, ja que les respostes eren ràpides i contundents i, a més, ningú va deixar de respondre aquesta pregunta.

Taula 57. ¿És millor haver ocupat altres càrrecs dins de l'Administració abans de ser conseller?

Sí	36,84
No	63,16
NS/NC	0,00
	n=38

D'entre els que responien afirmativament, vaig voler que m'indiquessin en concret quin càrrec consideren que és millor ocupar abans de ser conseller. També tots van respondre i, malgrat que com s'ha analitzat en el capítol 5 el càrrec previ administratiu més ocupat pels consellers ha estat el de director general (el 30% de la totalitat de consellers), la majoria va destacar el càrrec de secretari general (el 86%), mentre que la resta es va referir al de director general (14%). Per tant, la segona figura del rang jeràrquic dels departaments, el secretari general, és la que consideren més idònia com a base per fer el salt cap al vèrtex de la piràmide del departament. Si analitzem les característiques de la figura del secretari general, que ara no farem⁶², de seguida podrem trobar l'explicació del per què un de cada tres consellers que hi ha hagut des del 1980 fins al 1999 així ho considera.

⁶² Per a una anàlisi més detallada d'aquesta figura vegeu: MATAS, 1993.

7.2. Les qualitats personals que haurien de tenir els consellers

Més enllà dels requisits i l'itinerari que han de tenir els consellers, vaig voler centrar-me en algunes qualitats personals d'aquells que han d'ocupar el càrrec de conseller. A diferència del que vaig fer amb els alts càrrecs, els quals n'havien d'escollir dues d'una llista de deu qualitats personals (MATAS, 1995: 265), en els consellers vaig reduir al màxim la llista i vaig demanar que m'indiquessin de cadascuna d'elles si les consideraven molt, bastant, poc o gens importants. Les quatre qualitats personals que havien de valorar eren les següents: ser un bon gestor de l'organització, ser un bon gestor del pressupost, ser un bon polític o ser un bon especialista de les matèries que gestiona el departament del qual han de ser consellers. En la primera, ser un bon gestor de l'organització, vaig tenir en compte que es tracta d'una figura que se situa al capdamunt d'un equip molt nombrós de persones (aquells que formen part del departament) que cal dirigir i organitzar (com assenyala la segona funció de l'article 12 de la Llei 13/1989) i que, per tant, se li pot demanar certa perícia en qüestions organitzatives. La segona qualitat, ser un bon gestor del pressupost, té en compte altres funcions que també apareixen en l'article 12 de la Llei 13/1989 i, en concret, aquelles que fan referència a la negociació del pressupost amb la resta de membres del govern i a la distribució de les partides pressupostàries entre els organismes del seu departament. La tercera vol emfasitzar el vessant més polític de la figura del conseller, ja que es tracta de considerar si per arribar a ser conseller és important dominar l'art de la política. Finalment, en la darrera qualitat personal vaig voler introduir l'especialització, és a dir, fins a quin punt és important per arribar a exercir el càrrec de conseller dominar les matèries que ha de gestionar el seu departament.

Les quatre qualitats personals esmentades són considerades en general molt o bastant importants (taula 58). De totes elles, però, la que més valoren els consellers és la

tercera: ser un bon polític. Tres de cada quatre consellers consideren que ser un bon polític és molt important per exercir el seu càrrec, i la resta, tret d'un, opta per la resposta bastant. Per tant, un cop més els consellers destaquen sense embuts allò que sembla evident: la figura del conseller té una forta càrrega d'activitat política que requereix d'aquells que hi accedeixen el domini de l'art de la política.

La segona qualitat personal en importància que es desprèn de les respostes dels consellers és la capacitat de gestionar l'organització. Saber dirigir i organitzar els subordinats del seu departament es considera molt important per la majoria dels entrevistats (el 53%), mentre que la resta ho considera bastant important. Menys important és, en canvi, ser un bon gestor del pressupost, tot i que una mica més d'un terç pensa que és molt important i la meitat que té bastant d'importància. Per tant, mentre que en les dues anteriors la majoria dels consellers opten per la resposta "molt important", aquí se situen en un grau inferior. La justificació que donen a l'hora de considerar que la gestió del pressupost no és tant important que la de l'organització o que la capacitat política, és la presència d'altres càrrecs dins dels departament que s'encarreguen més d'aquests aspectes i que, per tant, alliberen als consellers d'aquesta funció. Un d'aquests càrrecs és, com així ho indiquen els consellers, el secretari general.

Taula 58. Grau d'importància de diverses qualitats personals per exercir el càrrec de conseller

Bon gestor de l'organització	52,63	47,37	0,00	0,00	0,00
Bon gestor del pressupost	36,84	50,00	10,53	2,63	0,00
Bon polític	73,68	23,68	2,63	0,00	0,00
Bon especialista de les matèries que gestiona el departament	18,42	42,11	34,21	5,26	0,00

Finalment, la qualitat personal menys important que, des de la perspectiva dels entrevistats, requereixen els consellers és el coneixement de les matèries que ha de

gestionar el departament. Així, l'especialització és valorada com a molt important per només el 18% dels entrevistats, mentre que poc més d'un 40% consideren que és bastant important i quasi el 40% restant ho qualifica de poc o gens important. Per tant, com en la qualitat personal anterior (ser un bon gestor del pressupost) el gruix dels consellers pensa que és bastant important, però a diferència de l'anterior en segon lloc hi ha els que manifesten la poca importància de conèixer les matèries que gestiona el departament. Tot i que aquesta pot ser una resposta difícil d'entendre o d'explicar, aquells que subvaloraven la necessitat de ser un especialista en una determinada àrea ho raonaven molt convençuts del que deien. Els arguments eren els següents. Primer: no és el conseller el que ha de dominar les matèries del departament, sinó els seus subordinats, com, per exemple, els directors generals o els alts funcionaris. Segon: la principal activitat del conseller i les qualitats personals que requereix aquesta activitat tenen més a veure amb el domini polític d'una determinada àrea, amb el saber-se moure políticament dins d'un determinat sector (afegint que qui realment se sap moure políticament dins d'un determinat sector no hauria de tenir cap problema per moure's en un altre sector). Tercer: el mínim coneixement que, per anar bé, han de tenir els consellers per a poder falcar millor la seva acció política el poden adquirir amb molt poc temps. Conclusió: no cal ser un gran especialista en un determinat sector per ser un bon conseller, la qual cosa no vol dir que hagi de ser un absolut ignorant en la matèria. Tots aquests raonaments em fan concloure novament, com ja ha quedat parcialment demostrat en el capítol tercer, que els departaments de l'Administració catalana han estat dirigits bàsicament per generalistes. Anem a veure, doncs, si ha estat així, ja que aquest va ser un altre aspecte que també vaig voler abordar en el qüestionari per a poder afinar més en el perfil de la figura del conseller.

7.3. El perfil polític/tècnic i generalista/especialista dels consellers

Pel que fa al coneixement del perfil polític o tècnic d'aquelles persones que han arribat a ser consellers des del 1980 fins al 1999, vaig formular tres preguntes que contenien les mateixes possibles respostes: polític, més polític que tècnic, tan polític com tècnic, més tècnic que polític i tècnic. En primer lloc, em vaig interessar pel perfil (polític-tècnic) que consideren que tenien ells en el moment de ser nomenats consellers (la pregunta era: ¿quin perfil considera que tenia vostè quan va ser nomenat conseller?). En segon lloc, vaig demanar pel perfil ideal (polític-tècnic) que hauria de tenir la figura del conseller (concretament preguntava: ¿quin perfil considera que haurien de tenir els consellers?). Finalment, vaig interessar-me per saber, amb independència del perfil que tenien ells, quins criteris es van utilitzar en el seu nomenament (formulava, doncs, la pregunta següent: ¿per quins criteris creu vostè que va ser escollit conseller?⁶³). El fet de donar les mateixes possibles respostes m'havia de facilitar l'anàlisi comparada de les tres qüestions.

El 42% dels consellers fan prevaler el seu perfil polític per sobre del tècnic quan se'ls pregunta pel que tenien en el moment del seu nomenament. Concretament, el 21% consideren que tenien un perfil estrictament polític i un altre 21% diuen que en tenien un de més polític que tècnic. El gran gruix dels consellers (37%), però, afirmen que es trobaven en un punt intermedi, és a dir, que tenien un perfil tan polític com tècnic. I pel que fa als que destaquen el seu vessant tècnic per sobre del polític, només n'hi ha un 18% (només un 5% manifesten que eren únicament tècnics). És evident, doncs, el predomini d'aquells que reconeixen que tenien un perfil polític, la qual cosa difereix extraordinàriament amb allò que manifestaven els alts càrrecs (secretaris generals i directors generals) de l'Administració catalana (MATAS, 1995: 240). Llavors justificava el

⁶³ Aquesta darrera pregunta (criteris utilitzats en el seu nomenament), per evitar un mimetisme amb la resposta de la primera (percepció subjectiva del perfil que tenia en el moment del seu nomenament), no es van formular seguides, sinó que entre l'una i l'altra hi vaig intercalar cinc preguntes.

dèficit d'alts càrrecs (que són, cal recordar-ho, càrrecs de confiança política) amb un perfil polític amb el fet que l'autoubicació en posicions més tècniques permetia legitimar millor el lloc que ocupaven, és a dir, que d'aquesta manera volien deixar clar que havien accedit al lloc que ocupaven gràcies a les seves qualitats tècniques o professionals, i no a les seves qualitats polítiques o ideològiques (en consonància, doncs, amb el model weberian d'experts imparcials). En el cas de la figura del conseller, en canvi, no hi ha aquesta necessitat de fugir o dissimular la legitimitat política del seu càrrec, ja que es tracta d'una figura explícitament molt més política que la de l'alt càrrec. La connexió entre el càrrec de conseller i altres càrrecs públics electius és, com s'ha vist, molt evident; molt més que la que hi havia en els alts càrrecs, malgrat que tenien una formació política partidista molt similar a la dels consellers (MATAS, 1995:149-221).

Taula 59. Perfil (polític/tècnic) que consideren que tenien els consellers en el moment del seu nomenament

Polític	21,05
Més polític que tècnic	21,05
Tan polític com tècnic	36,84
Més tècnic que polític	13,16
Tècnic	5,26
NS/NC	2,63
	n=38

Es per això que els consellers, a diferència dels alts càrrecs, poden sentir-se molt més còmodes al·legant motivacions polítiques al seu nomenament. I és precisament això el que vaig voler comprovar que els vaig preguntar sobre els criteris que ells consideraven que havien prevalgut en el seu nomenament (taula 60). Si comparem aquestes respostes amb les de la pregunta anterior, es pot percebre un major pes del vessant polític per sobre del tècnic. Així, just la meitat dels consellers afirmen que en el moment del seu nomenament van predominar els criteris polítics per sobre dels tècnics. Concretament, un 26% assegura que només es van tenir en compte criteris polítics, mentre que el 24% restant fa referència a criteris més polítics que tècnics. Malgrat tot, el

gran gruix dels consellers (una tercera part) segueix al·legant, com en la pregunta anterior, criteris tan polítics com tècnics, és a dir, opta per una posició eclèctica i d'equilibri entre els vessant tècnic i el polític. Finalment, i com a conseqüència del que s'ha dit fins ara, són pocs els consellers que declaren motivacions tècniques al seu nomenament.

Taula 60. Criteris pels quals van ser nomenats els consellers

Polítics	26,32
Més polítics que tècnics	23,68
Tan polítics com tècnics	31,58
Més tècnics que polítics	13,16
Tècnics	2,63
NS/NC	2,63
	n=38

Finalment, pel que fa al perfil polític/tècnic només ens falta conèixer què consideren aquells que han estat consellers durant aquestes dues darreres dècades de quin hauria de ser el perfil ideal d'un conseller (taula 61). D'entrada cal dir que és en aquest punt on més èmfasi es fa al vessant polític de la figura del conseller. Efectivament, el 61% considera que en el perfil ideal hi haurien de predominar els aspectes polítics per sobre dels tècnics. Així, el 24% parla d'un perfil exclusivament polític i el 37% restant d'un perfil més polític que tècnic. En aquesta última resposta (més polític que tècnic), a diferència del que succeïa en la pregunta sobre el perfil que tenien quan van ser nomenats i en la pregunta sobre els criteris que es van seguir per nomenar-los, si situa el gran gruix dels consellers. Per tant, el perfil ideal més estimat pels consellers és el "més polític que tècnic", tot i que els que aposten per un perfil equilibrat (tan polític com tècnic) són el 34%. Els percentatges que retrocedeixen amb més claredat són els que fan pesar més el vessant tècnic, ja que només n'hi ha un que consideri que l'ideal fóra ser més tècnic que polític (ningú aposta, com sembla evident després del que s'ha dit, per un perfil únicament tècnic).

Taula 61. Perfil ideal de la figura del conseller segons els consellers

Polític	23,68
Més polític que tècnic	36,84
Tan polític com tècnic	34,21
Més tècnic que polític	2,63
Tècnic	0,00
NS/NC	2,63
	n=38

Aquest perfil ideal, com s'ha vist en el capítol anterior, difereix del que dissenyaven els alts càrrecs de l'Administració, ja que secretaris generals i directors generals apostaven per una major presència del perfil polític. Així, el 56% dels alts càrrecs consideraven que els consellers havien de tenir només un perfil polític (el doble, per tant, del que diuen els mateixos consellers) i el 46%, per un perfil més polític que tècnic. En canvi, dels setanta-set alts càrrecs objecte d'estudi només un va afirmar que els consellers havien de tenir un perfil equilibrat i cap va fer predominar el vessant tècnic.

El darrer aspecte que vaig voler analitzar del perfil dels consellers és si es consideraven més generalistes o, en canvi, més especialistes. Ja s'ha dit en aquest mateix capítol que la qualitat personal menys important que requereixen els consellers de les que vaig donar a valorar als entrevistats, és el coneixement de les matèries que ha de gestionar el departament, la qual cosa s'ha interpretat com un cert menysteniment de l'especialització. El conseller especialista seria aquell que té uns coneixements clarament enfocats cap el sector que li toca gestionar i que tindria certes dificultats per a poder gestionar un altre sector. En canvi, el conseller generalista és el que domina unes determinades habilitats (sobretot polítiques) que pot aplicar en diversos àmbits sectorials i que, per tant, es veu perfectament capaç per comandar qualsevol altra conselleria.

El 61% dels consellers que hi ha hagut a Catalunya des del 1980 fins al 1999 es consideren generalistes, el 24%, especialistes, i el 16% restant pensen que tenen un

perfil equilibrat en aquest aspecte (tan generalistes com especialistes). Pràcticament tots els que trobem en aquest últim grup també han mostrat un equilibri en les altres tres preguntes anteriors, ja que han optat per la resposta tant polític com tècnic. Per tant, la gran majoria dels consellers expliciten un perfil generalista i, en conclusió, aquest és el perfil que ha predominat durant els últims vint anys.

Taula 62. Perfil (generalista/especialista) que consideren que tenien els consellers en el moment del seu nomenament

Generalista	60,53
Especialista	23,68
Tan generalista com especialista	15,79
NS/NC	0,00
	n=38

Com acabo d'indicar i com he deixat demostrat en el capítol tercer, aquest perfil generalista que ha predominat en els consellers catalans, explicita una certa polivalència. Es tracta de consellers que haurien estat disposats a dirigir qualsevol conselleria. A més, com s'ha analitzat en el capítol cinquè, molts d'ells han fet carrera administrativa en diversos departaments de l'Administració catalana, la qual cosa els ha donat la possibilitat d'anar sumant diverses perspectives sectorials que poden haver incidit en la configuració d'un perfil generalista. No és d'estranyar, doncs, que quasi totes aquelles persones que han estat consellers des del 1980 fins al 1999 (concretament, el 92%) valorin positivament el fet que una mateixa persona pugui ser conseller de conselleries diferents (només un 5% ho veu amb mals ulls).

Taula 63. Valoració del fet que una mateixa persona pugui ser conseller de conselleries diferents

Positiva	92,11
Negativa	5,26
NS/NC	2,63
	n=38

7.4. El cessament dels consellers

Per acabar aquest darrer capítol sobre la valoració que fan els consellers de la seva figura, abordaré la percepció que tenen sobre el cessament. Tots els consellers són conscients que han ocupat càrrecs provisionals que no tenien un termini fix de duració. Com s'ha analitzat en el capítol tercer, hi ha consellers que han durat en el càrrec més de deu anys i d'altres que, en canvi, han durat menys d'un any. Uns i altres, i tota la resta de persones que fins a quaranta-quatre se situen entre els uns i els altres, han estat cessats per múltiples raons. És amb l'afany de trobar les principals causes de cessament dels consellers que vaig fer dues preguntes de resposta oberta. La primera la vaig formular de la següent manera: ¿quins motius poden justificar el cessament d'un conseller?, és a dir, que requereix una resposta global que pugui abraçar els motius més comuns pels quals cessen els consellers. La segona era més directa i només anava adreçada als exconsellers: ¿per quins motius va ser cessat com a conseller? Haig de reconèixer que tant per mi com, sobretot, pel professor Jordi Calvet (que, com ha quedat dit en la introducció, em va ajudar a entrevistar bona part dels exconsellers) aquesta va ser una de les preguntes més difícils de formular. I és que a Catalunya, com probablement també passa en altres indrets, molt sovint el cessament dels consellers ha estat un moment traumàtic. N'hi ha molts que encara els resulta molest parlar d'allò que va provocar el seu cessament i fins i tot alguns que van cessar per voluntat pròpia assenyalen algun aspecte negatiu d'aquell moment en que es va acabar el seu mandat (com se'ls hi va comunicar definitivament, quins comentaris van haver de sentir, com se'ls va deixar al marge amb poc temps, etcètera). Per tant, aquesta era una pregunta delicada que, malgrat tot, es pot dir que els exconsellers van encarar amb valentia i sinceritat, ja que molts d'ells van arribar a uns detalls en l'explicació dels motius i del procés del seu cessament que em

van ser força útil per a comprendre millor moltes de les remodelacions que s'han fet en el govern de Catalunya des del 1980.

Vaig intentar que els grups de respostes de les dues preguntes fossin els mateixos, tot i que, com ara veurem, n'hi ha un que difereix d'una pregunta a l'altra. Els grups de respostes que vaig configurar per a proporcionar percentatges més significatius són els següents:

- 1- Pèrdua de confiança del president: aquí hi ha els consellers que destaquen com a principal motiu que pot justificar el cessament d'un conseller la decisió unilateral del president de l'executiu, que és el que ha de formar el seu equip de govern. Un és conseller mentre el president li dóna plena confiança i quan aquesta minva o desapareix el cessament és inevitable. En definitiva, el fet de mantenir-se en el càrrec depèn d'una relació bàsicament unidireccional de confiança.
- 2- Pèrdua de sintonia amb el projecte polític: aquestes són, en canvi, les respostes d'aquells que consideren que un dels grans motius que poden justificar el cessament d'un conseller és que aquest deixi de creure en el projecte polític que defensa el govern. Per tant, com en el cas anterior, hi ha una pèrdua de confiança, però aquí la persona i la direcció canvien, ja que no és el president el que la perd respecte del conseller sinó que és el conseller qui deixa de confiar en el projecte polític que encapçala el president del Govern.
- 3- Raons personals: són aquells que situen en un primer pla raons que afecten a l'àmbit més privat de la persona que ocupa el càrrec de conseller. Així, aquí hi trobem aquells que al·leguen problemes de salut, raons d'edat, cansament personal, motius familiars, etcètera.
- 4- Raons professionals: aquí hi ha els que pensen que una bona justificació per cessar com a conseller és el fet de necessitar canviar de professió. Pràcticament tots els que trobem en aquest grup fan referència a la necessitat de tornar al món laboral privat, de refer la seva antiga professió, de reactivar els seus despatxos o de tancar el parèntesi laboral que van obrir amb el seu nomenament com a conseller.

- 5- Cometre errors greus (aquest grup de respostes només el trobem en la primera pregunta sobre els motius que, en general, poden justificar el cessament d'un conseller): aquí hi ha aquells que es fixen més en l'obra de govern duta a terme pel conseller i, més concretament, en la comissió de greus errors de gestió o en una incompetència que necessàriament hauria de comportar el seu cessament. Dins d'aquest grup també hi incloc els que esmenten la comissió d'irregularitats, els casos de corrupció o la manca d'honestedat dels consellers com a causa que pot generar la seva sortida del govern.
- 6- Canvi de responsabilitat política (aquestes respostes només les trobem en la segona pregunta oberta sobre els motius pels quals cada exconseller va ser cessat): el que es vol explicitar en aquest grup de respostes és que allò que va provocar el cessament en el càrrec va ser el fet de tenir encomanades noves responsabilitats polítiques. Així doncs, es vol explicitar que es deixa de ser conseller per ocupar altres càrrecs polítics, per tenir altres obligacions polítiques.
- 7- Altres: aquest és el grup de respostes que no s'han pogut encaixar en cap dels anteriors.

La majoria dels consellers (el 40%), a la pregunta sobre quins motius poden justificar, en general, el cessament d'un conseller, es fixen en la preeminència el president del Govern, ja que indiquen que el fet que aquest deixi de confiar amb algú del seu equip és un dels principals motius que expliquen el relleu dels consellers (taula 64). També amb un percentatge força elevat (més d'una quarta part), ens trobem amb la comissió d'errors o d'irregularitats com a segona gran causa per posar fi al mandat d'un conseller. El 16% dels consellers, en canvi, el primer motiu que espontàniament donen per al cessament d'un conseller són aquells elements que he introduït dins del grup "raons personals", mentre que només un 5% posa l'accent en les "raons professionals". I els que destaquen la possibilitat de deixar de creure en el projecte polític encapçalat pel president del Govern com un dels grans motius que poden menar el cessament d'un

conseller són el 8%. Finalment, destacar que només hi un sol conseller que hagi donat una resposta que no té cabuda en cap dels grups anterior i un altre que no ha donat cap resposta.

Taula 64. Motius que poden justificar el cessament d'un conseller

Pèrdua de confiança del President	39,47
Pèrdua de sintonia amb el projecte polític	7,89
Raons personals o familiars	15,79
Raons professionals	5,26
Comissió de errors greus	26,32
Altres	2,63
NS/NC	2,63
	n=38

Després de saber quines són les causes genèriques que més destaquen els consellers com a justificadores del cessament dels consellers (la pèrdua de confiança del president del Govern i la comissió d'errors o d'irregularitats), anem a veure quins són els motius concrets que van provocar el cessament dels vint-i-sis exconsellers entrevistats⁶⁴ i si ambdues respostes coincideixen o difereixen.

El principal motiu del seu cessament que al·leguen els exconsellers és la necessitat d'un canvi de responsabilitat política (el 31%), la qual cosa es pot interpretar més com un canvi de compromís polític que com un càstig, tot i que en ocasions ambdues interpretacions no són antagòniques. Per tant, el gran gruix dels exconsellers dóna una explicació del seu cessament que no trobem, en canvi, en les causes genèriques de la pregunta anterior. Raons professionals i raons personals o familiars són les respostes del 12% dels exconsellers, és a dir, un percentatge superior al de l'anterior pregunta en el cas de les raons professionals i inferior en el de les raons familiars. Però més desequilibri de percentatges entre les causes generals i les específiques de cada

⁶⁴ Cal recordar que vaig entrevistar el 100% dels exconsellers (descomptant el cinc que són morts).

entrevistat hi ha en el grup de respostes sobre la "pèrdua de confiança del president". Efectivament, mentre que hi ha un 40% dels consellers que considera aquesta pèrdua de confiança és el principal motiu que pot justificar el canvi d'un conseller, només un 8% dels exconsellers reconeix que va deixar el càrrec per aquest motiu. En canvi, més equilibri hi ha en la resposta "pèrdua de sintonia amb el projecte polític", és a dir, en aquella en la qual el subjecte descontent és el mateix conseller i no el president. És més, aquells que diuen que van abandonar el càrrec després de deixar de creure amb el programa de govern, també assenyalen aquest fet com a causa genèrica del cessament dels consellers.

Taula 65. Motius que van provocar el cessament dels exconsellers

Pèrdua de confiança del President	7,69
Pèrdua de sintonia amb el projecte polític	7,69
Raons personals o familiars	11,54
Raons professionals	11,54
Canvi de responsabilitat política	30,77
Altres	19,23
NS/NC	11,54
	n=26

Com es pot observar en la taula anterior, el percentatge d'exconsellers que donen respostes inclassificables o que simplement no responen, és força elevat (19 i 12%, respectivament). L'explicació de la primera d'aquestes xifres és que la realitat sempre en ofereix un seguit de peculiaritats no previstes per la teoria. La gran heterogeneïtat de les explicacions dels motius que van provocar el cessament dels exconsellers ha sobrecarregat el grup d'"altres". Respostes com ara "la voluntat de rentar la cara al govern", "l'obligació d'acontentar l'opinió pública", "la persecució injustificable de l'oposició", "la pressió dels mitjans de comunicació", "la necessitat d'equilibrar la coalició de govern", "la desaparició de la conselleria" o, fins i tot "la decisió de seguir les

recomanacions del cap de l'estat", són frases que ens ajuden a comprendre una casuística difícil d'encabir en un reduït grup de respostes. I pel que fa a aquells que no volen respondre la pregunta, simplement es tracta d'aquells que prefereixen no recordar un moment traumàtic de la seva carrera i, encara menys, explicar-lo.

BIBLIOGRAFIA CITADA

ALBERTÍ, E. (1988), "Posició institucional del Consell Executiu o Govern". A: Diversos Autors. Comentaris sobre l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. Barcelona: Institut d'Estudis Autònoms, Vol. III, p. 365.

ALFONSO, A. de (1982), "Los 'altos cargos' de la Generalitat: ¿administradores o políticos?". A: *Revista de Estudios Políticos*, núm. 25.

ÁLVAREZ, J. (1984), *Burocracia y poder político en el régimen franquista. (El papel de los Cuerpos de funcionarios entre 1938 y 1975)*. Madrid: Instituto Nacional de Administración Pública.

BLONDEL, J. (1988), "Ministerial Careers and the Nature of Parliamentary Government: the Cases of Austria and Belgium". A: *European Journal of Political Research*, núm. 16.

BOTELLA, J. (1990), "Les élites politiques de la Catalunya democràtica". A: *Papers*, núm. 33.

CALVET, J. (1999), "Les elits polítiques del Parlament de Catalunya. Un estudi sociològic i polític dels diputats de la cinquena legislatura". A: *Autonomies*, núm. 24.

CAPO, J. (1992), "La élite política local en España". A: *Revista de Estudios Políticos*, núm. 76.

CAPO, J.; BARAS, M.; BOTELLA, J.; COLOMÉ, G. (1988), "La formación de una élite política local". A: *Revista de Estudios Políticos*, núm. 59.

CUENCA, J. M.; MIRANDA, S. (1987), "La élite ministerial franquista". A: *Revista de Estudios Políticos*. 1987, núm. 57.

FONT, T (1983), "Tendencias organizativas en la administración de las comunidades autónomas". A: *Revista Vasca de Administración Pública*, núm. 6

FONT, T. (1990), "L'organització administrativa de la Generalitat de Catalunya". A: *Autonomies*, núm. 12.

JIMÉNEZ ASENSIO, R. (1991), "Administración y empleo público en la comunidad autónoma del País Vasco: un balance". A: DIVERSOS AUTORS. *Estudios sobre el Estatuto de Autonomía del País Vasco*. Oñati: HAEE/IVAP, Vol. III.

MAGRE, J. (1999), *L'alcalde a Catalunya*. Barcelona: Institut de Ciència Polítiques i Socials.

MARCET, J. (1984), *Convergència Democràtica de Catalunya*. Barcelona: Edicions 62.

MATAS, J. (1993), "La figura del secretari general a l'Administració de la Generalitat de Catalunya". A: *Autonomies*, núm. 17.

MATAS, J. (1995), *Els alts càrrecs: política i administració a la Generalitat de Catalunya*. Barcelona, Escola d'Administració Pública de Catalunya.

MESA DEL OLMO, A. (1991), "Datos de estructura y movilidad de los cargos de designación política en la Administración autónoma vasca (1980-1989)". A: DIVERSOS AUTORS. *Estudios sobre el Estatuto de Autonomía del País Vasco*. Oñati: HAEE/IVAP, Vol. III.

MORATA, F. (1992), "Institucionalización y rendimiento político del Estado autonómico". A: *Revista de Estudios Políticos*, núm. 76.

PITARCH, I. E. (1977), *Sociologia dels polítics de la Generalitat (1931-1939)*. Barcelona: Curiel.

PITARCH, I. E.; SUBIRATS, J. (1982), "Los diputados del Parlament de Catalunya de 1980". A: *Revista de Estudios Políticos*, núm. 26.

PUTNAM, R. D. (1976), *The Comparative Study of Political Elites*. Englewood Cliffs (Nova Jersey): Prentice-Hall.

RAMÍO, C. (1995), "Características de la Administración de las Comunidades Autónomas: La estructura administrativa. El caso de la Administració de la Generalitat de Catalunya". A: *Revista Vasca de Administración Pública*, núm. 42.

ROSSI, A. (1970), "Status of Women in Graduate Departments of Sociology". A: *American Sociologist*, vol. 5, núm. 1.

SOBREQUÉS, J.; RIERA, S. (1982), *L'Estatut d'Autonomia de Catalunya. Bases documentals per a l'estudi del procés polític d'elaboració de l'Estatut d'Autonomia de 1979*. Barcelona: Edicions 62, Vol. III.

SUBIRATS, J. (1992), *Análisis de políticas públicas y eficacia de la Administración*. Madrid: MAP.

SULEIMAN, E. N. (1974), *Politics, Power, and Bureaucracy in France*. Princeton (Nova Jersey): Princeton University Press.

VINTRÓ, J. (1988), "Responsabilitat política del President i dels conseller". A: Diversos Autors. Comentaris sobre l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. Barcelona: Institut d'Estudis Autònoms, Vol. III.

VIVER PI-SUNYER, C. (1988), "El President de la Generalitat". A: Diversos Autors. Comentaris sobre l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. Barcelona: Institut d'Estudis Autònoms, Vol. III.

ANNEX

Ordre de les entrevistes i dia en què es van realitzar:

- 1- Francesc SANUY GISTAU (25.1.1999)
- 2- Josep Maria CULLELL NADAL (26.1.1999)
- 3- Joan GUITART AGELL (26.1.1999)
- 4- Josep LAPORTE SALAS (27.1.1999)
- 5- Joaquim FERRER ROCA (28.1.1999)
- 6- M. Eugènia CUENCA VALERO (1.2.1999)
- 7- Josep GOMIS MARTÍ (1.2.1999)
- 8- Joaquim XICOY BASSEGODA (2.2.1999)
- 9- Núria de GISPERT CATALÀ (3.2.1999)
- 10- Vicenç OLLER COMPAN (4.2.1999)
- 11- Antoni ISAC AGUILAR (4.2.1999)
- 12- Joan VALLVÉ RIBERA (5.2.1999)
- 13- Lluís ALEGRE SELGA (8.2.1999)
- 14- Josep Manuel BASÁÑEZ VILLALUENGA (9.2.1999)
- 15- Francesc Xavier BIGATÀ RIBÉ (9.2.1999)
- 16- Macià ALAVEDRA MONER (10.2.1999)
- 17- Agustí M. BASSOLS PARÉS (11.2.1999)
- 18- Oriol BADIA TOBELLÀ (12.2.1999)
- 19- Joan VIDAL GAYOLÀ (12.2.1999)
- 20- Artur MAS GAVARRÓ (12.2.1999)
- 21- Joan RIGOL ROIG (12.2.1999)
- 22- Xavier POMÉS ABELLA (16.2.1999)
- 23- Xavier TRIAS VIDAL DE LLOBATERA (17.2.1999)
- 24- Max CAHNER GARCIA (18.2.1999)
- 25- Narcís OLIVERAS TERRADAS (23.2.1999)
- 26- Pere MACIAS ARAU (25.2.1999)
- 27- Antoni SUBIRÀ CLAUS (1.3.1999)

- 28- Eduard RIUS PEY (2.3.1999)
- 29- José Javier HERNÁNDEZ MORENO (4.3.1999)
- 30- Joaquim MOLINS AMAT (5.3.1999)
- 31- Antoni COMAS BALDELLOU (5.3.1999)
- 32- Ignasi FARRERES BOCHACA (18.3.1999)
- 33- Joan HORTALÀ ARAU (18.3.1999)
- 34- Jaume ROMA RODRÍGUEZ (23.3.1999)
- 35- Joan Ignasi PUIGDOLLERS NOBLOM (25.3.1999)
- 36- Francesc Xavier MARIMON SABATÉ (25.3.1999)
- 37- Albert VILALTA GONZÁLEZ (13.4.1999)
- 38- Josep MIRÓ ARDEVOL (14.7.1999)

Consellers no entrevistats:

- 1- Joan M. PUJALS VALLVÈ

Consellers morts:

- 1- Agustí CAROL FOIX
- 2- Miquel COLL ALENTORN
- 3- Ignasi de GISPERT JORDÀ
- 4- Jordi PLANASDEMUNT GUBERT
- 5- Ramon TRIAS FARGAS